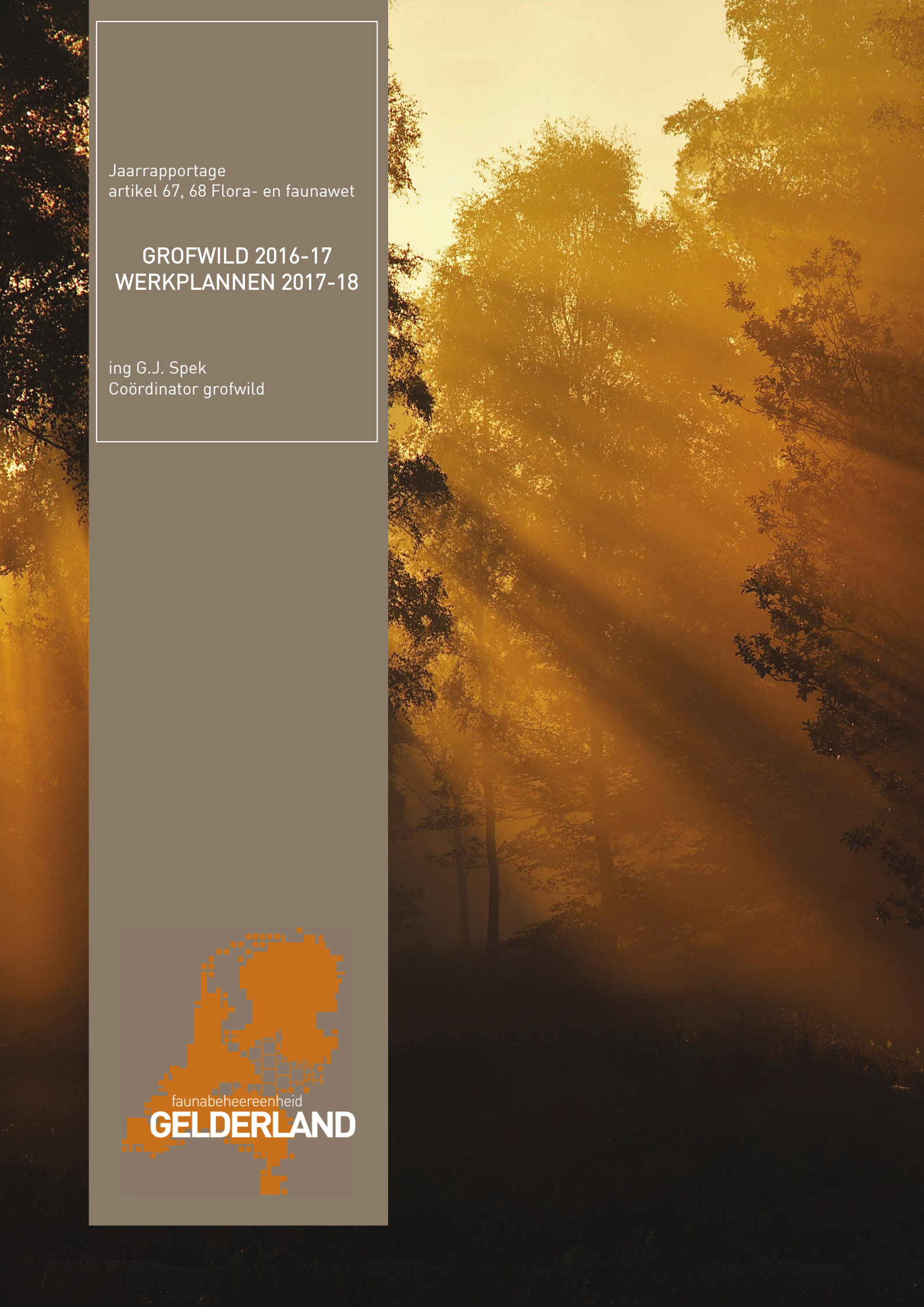
Jaarrapportage
artikel 67, 68 Flora- en faunawet

GROFWILD 2016-17
WERKPLANNEN 2017-18

ing G.J. Spek
Coördinator grofwild

faunabeheereenheid
GELDERLAND

faunabeheereenheid
GELDERLAND

Ontheffing:	Damhert, Edelhert, Ree en Wild zwijn
Aanwijzing:	Moeflon
Periode:	1-4-2016 tot 1-4-2017
Zaaknummer:	2014-003717

faunabeheereenheid GELDERLAND

INHOUDSOPGAVE

1.	EDELHERTENBEHEER 2016/2017/2018	6
1.1	BELANGWEKKENDE ZAKEN BINNEN DE LEEFGEBIEDEN	6
1.2	GETALSMATIG EDELHERTENBEHEER	7
1.3	HOOFDLIJN BEHEER HOGE DICHTHEDEN EDELHERT, DAMHERT EN WILD ZWIJN	17
1.4	TELLINGEN EN WERKPLAN EDELHERT SEIZOEN 2017/2018	22
1.5	CLASSIFICATIE 2017 EN 10 GOUDEN REGELS VOOR ZICHTBARE EDELHERTEN	35
2.	INZET HONDEN T.B.V. NAZOEK	37
3.	OPLEIDING GROFWILDBEHEER / IPC GROENE RUIMTE	38
4.	DAMHERTENBEHEER 2016/2017/2018	39
4.1	BELANGWEKKENDE ZAKEN BINNEN DE LEEFGEBIEDEN	39
4.2	GETALSMATIG DAMHERTENBEHEER	39
4.3	TELLINGEN EN WERKPLAN 2017/2018	42
5.	MOEFLONBEHEER 2016/2017/2018	48
5.1	RUIMTE	48
5.2	GETALSMATIG MOEFLONBEHEER	49
5.3	TELLINGEN EN WERKPLAN 2017/2018	49
6.	WILDE ZWIJNENBEHEER 2016/2017/2018	53
6.1	GETALSMATIG ZWIJNENBEHEER	53
6.2	TELLINGEN EN WERKPLAN SEIZOEN 2017/2018	69
6.3	MASTSITUATIE	69
7.	REEWILDBEHEER 2016/2017/2018	71
7.1	AFSCHOT REEWILD 2016/2017	71
7.2	GEWENSTE STANDEN REEËN	76
7.3	TELLINGEN EN WERKPLAN 2017/2018	77
8.	LANDBOUWSCHADE	84
9.	AANRIJDINGEN MET GROFWILD	88
9.1	EDELHERTEN	89
9.2	WILDE ZWIJNEN	90

Van de voorzitter

Per 1 januari 2017 is de Nieuwe wet natuurbescherming van kracht. In de wet is opgenomen dat faunabeheereenheden jaarlijks rapporteren over de onder haar coördinatie uitgevoerde maatregelen en handelingen, wat ook het geval was onder de Flora- en faunawet.

Met deze jaarrapportage grofwild 2016-2017 rapporteren wij over de wijze waarop van de ontheffing grofwild van 1 april 2016 tot 1 april 2017 gebruik is gemaakt. Onder deze ontheffing vallen de grote hoefdieren: damhert, edelhert, reeën en wild zwijn. Het vijfde grote hoefdier dat in de provincie Gelderland wordt beheerd is de moeflon. Ook volgens de voorschriften van de aanwijzing met hetzelfde zaaknummer dienen wij eveneens te rapporteren over de wijze waarop er gebruik van is gemaakt.

De coördinatie van het grofwild ligt al decennia in handen van Vereniging Wildbeheer Veluwe (VWV). Zij is het die met expertise de Faunabeheereenheid Gelderland (FBE) ondersteunt bij de noodzakelijke coördinatie van het beheer van damherten, edelherten, moeflons, reeën en wilde zwijnen. Ten aanzien van de rapportage van het ree is ook de Vereniging het Reewild (VHR) een ondersteunende partij. Beide partijen leveren gebiedsdeskundigen die hun kennis inzetten om het breed gedragen beheer vorm te geven. Onze adjunct secretaris L. Schrauwen heeft het werkplan ree en het werkplan moeflon opgesteld. Jaarlijks verzorgen de WBE's de tellingen die plaatsvinden om te bepalen welk beheer nodig is om de in het Faunabeheerplan grofwild 2014-2019 (Fbplan) opgenomen doelstellingen te behalen.

De laatste jaren hebben we op de Veluwe te maken gehad met een groot mastaanbod en zachte winters. Veel voedsel betekent veel aanwas van jonge dieren en niet altijd gunstige omstandigheden voor het beheer en de daaraan gekoppelde tellingen. Al deze informatie wordt jaar op jaar vastgelegd en geëvalueerd. Ook daarbij is de VWV van grote waarde voor de FBE. Het is dan ook logisch dat de VWV jaarlijks de jaarrapportage opstelt, en doet dat middels de jaarlijkse nieuwsbrief. Deze jaarrapportage komt overeen met nieuwsbrief nr. 43. Het is echter de FBE die dient te rapporteren aan de provincie. Voor u ligt de jaarrapportage van het afgelopen seizoen en de werkplannen voor het komende seizoen. De door de VWV opgestelde nieuwsbrief is door het bestuur van de FBE tijdens haar vergadering vastgesteld als jaarrapportage en werkplannen.

Aandachtspunten in deze rapportage zijn toch wel de hoge geschatte aantallen wilde zwijnen die na 3 mastjaren veelvuldig op de Veluwe aanwezig zijn. Op basis van de tellingen wordt de zomerstand geschat op ruim 6.000 dieren. Hierbij wordt wel de opmerking geplaatst dat de verwachting is dat lang niet alle dieren tijdens de voorjaarsstelling zijn waargenomen. Gedurende het jaar zal blijken of het een goede benadering van de werkelijke stand is of dat er veel meer dieren lopen. De FBE houdt er op voorhand dan ook rekening mee dat het toegewezen afschot zal moeten worden verhoogd om de gewenste stand van 1.350 wilde zwijnen in 2018 te kunnen benaderen.

De te hoge stand van de damherten op de zuidoost Veluwe is op zijn retour. Door gezamenlijke

inspanningen van alle FBE-partners is in goed overleg begonnen met het terugbrengen van de stand naar een beheersbaar niveau. De benaderde zomerstand voor de zuidoost Veluwe in 2017 bedraagt 300 damherten. Voor de gehele Veluwe is de geschatte stand ruim 1.300 dieren. De gewenste voorjaarsstand voor de gehele Veluwe bedraagt 495 damherten.

Ook de populatie edelherten nabij de Agrarische Enclave (AE) ten westen van Apeldoorn had haar aandacht. Een aantal jaren werden de standen onderschat. Op het ogenblik gaat de stand weer richting de doelstand. Ook hier zitten de partijen gezamenlijk om tafel om naar oplossingen te zoeken. De totaal wenselijke voorjaarsstand van edelherten op de Veluwe is vastgesteld op 1.751 edelherten voor 2018. De verwachte zomerstand wordt geschat op 3.295 edelherten.

Moeflons komen slechts in enkele gebieden voor. Deze exoot komt in kleine populaties voor en wordt beheerd op een voorjaarsstand van 367 moeflons in 4 locaties. De grootste populatie leeft in WBE NP de Hoge Veluwe en heeft daar een belangrijke rol in het heidebeheer. Op het ogenblik lopen er iets meer dan 500 verspreid over de locaties.

Tot slot het beheer van reeën, de meest verspreide grofwildsoort van Gelderland. Afgelopen voorjaar werd de voorjaarsstand bepaald op ruim 11.000 reeën. De gewenste stand van reeën is in het Fbplan gesteld op een stand tussen de 10.000 en 14.000 dieren. Beheer van reeën is er op gericht om de populatie stabiel te houden. Naast afschot zijn ook verkeersaanrijdingen een grote reducerende factor op de populatie. Jaarlijks worden ca. 1.200 reeën doodgereden in het verkeer.
In samenwerking met alle FBE-partners en de betrokken wildbeheereenheden (WBE) in het gebied zal het beheer ook komend jaar weer vorm worden gegeven.

Rapportages als deze liggen ter inzage bij de provincie Gelderland en zijn te downloaden vanaf de website: www.faunabeheereenheid.nl/gelderland.

Voorzitter
Ir. G. Verwolf

1. EDELHERTENBEHEER 2016/2017/2018

1.1 BELANGWEKKENDE ZAKEN BINNEN DE LEEFGEBIEDEN

Noord Veluwe

Van oorsprong is de Noord Veluwe opgedeeld in het Noord Westelijk leefgebied en het Noord Oostelijke leefgebied. Ook op de Noord Veluwe is het Kroondomein Het Loo (KDHL) gelegen. Inmiddels is door het verwijderen van rasters een samenhangend leefgebied ontstaan op de Noord Veluwe. De samenwerking onderling wordt steeds beter. Het beheer wordt gecoördineerd door inmiddels zes WBE's en KDHL. Er blijven her en der nog wel barrières in de vorm van rasters aanwezig, bijvoorbeeld langs de Amersfoortseweg. Zoals het er nu naar uitziet wordt het zwijnenraster langs de zuidzijde van de Agrarische Enclave ook edelhert kerend gemaakt. Maar hier zijn ook verbeteringen op til. De bouw van het ecoduct Kootwijkerzand (voorheen Maanschoten) vordert gestaag. In de Amersfoortseweg en de Kootwijkerweg komen ecoducten evenals over het spoor ten oosten van Assel.
De Kootwijkerweg was decennia lang uitgevoerd als vierbaansweg. Het afgelopen seizoen is deze afgewaardeerd naar een tweebaansweg. Dat maakt het voor de dieren die willen oversteken een stuk overzichtelijker. En de weggebruikers rijden hierdoor mogelijk een stukje langzamer. Misschien dat de afname van het aantal aanrijdingen met edelherten hiermee samenhangt.

In de Gelderse Vallei is een verhoging van de streefstand tot 20 stuks afgesproken. In de Hierdense Poort die ook een uitloper is van het leefgebied, is het gebied Bloemkampen inmiddels als daginstand in gebruik. Dit jaar heeft in de poort een beperkt afschot plaats gevonden. In de Hattemsepoort is het gebruik vooral beperkt tot herten, maar er leeft inmiddels ook een hinde. De laatste poort op de Noord Veluwe is de Wisselse Poort. De benutting van Tongeren tot en met Vaassen wordt steeds intensiever. Vooral het verwijderen en verlagen van het voormalige buitenraster van KDHL van Gortel naar Niersen heeft hieraan bijgedragen. Het is verbazend hoe snel edelherten hun nieuwe gebied verkennen, leren kennen en gaan gebruiken. De Vaassensebinnenweg tussen Vaassen en Epe is nu zo beetje de grens van het benuttingsgebied. Bij edelherten vertonen jonge herten grootschalig verkennend trekgedrag. Nu het leefgebied Veluwe steeds meer uitbreid met de Gelderse Vallei, de Randmeerkust en de IJsselvallei ontstaan er soms ook verkeersongelukken. In maart zijn twee spitsers doodgereden op de A1 tussen de afslag naar A30 en Voorthuizen. Wel een belangrijk aandachtspunt is de toename van het aantal aanrijdingen op de weg van Tongeren naar Nunspeet. De aanrijdingen concentreren zich rond Oud Soerel bij de twee weilanden halverwege deze weg.

Zuid Veluwe

Met de openingen in de rasters van de Hoge Veluwe zijn ook op de Zuid Veluwe alle leefgebieden met elkaar verbonden. De versnipperingen door snelwegen en rasters zijn hier wel intensiever dan op de Noord Veluwe. In het gebied Kootwijk-Loobos op de Midden Veluwe is de kaalwild stand inmiddels aardig opgelopen. Dit is een bewuste keuze. In het verleden werd door afschot de hoeveelheid op een laag niveau gehouden. Dit geeft weer dat de keuzes bepalend zijn voor de

ontwikkeling. Een deel van dit kaalwild leeft in Kootwijk en zijn inmiddels volledig gewend aan het samen leven met mensen. Dit levert wel een toenemende druk op de landbouwgronden en de aanwezige gewassen op. Zoals in veel gevallen vraagt ook dit om een keuze. Of aantallen edelherten afgestemd op de kwetsbaarste schakel (landbouw) of één op edelherten afgestemde landbouw met wildobservatie mogelijkheden en een goede financiële vergoeding voor deze dienst aan de betreffende agrariërs.
Het ecoduct Harm van de Veen wordt in toenemende mate benut door edelherten. Na aanleg lag het in een edelherten arm gebied, zonder edelherten geen wissels en zonder wissels geen herkenning van trekkende soortgenoten.
Ook de opening tussen WBE NP de Hoge Veluwe en de WBE Zuid West Veluwe wordt nog maar in beperkte mate gebruikt. De kennis opbouw over ligging en kennis van de achterliggende gebieden moet nog op gang komen. Dit is een kwestie van tijd. De verbindingen tussen WBE NP de Hoge Veluwe en de WBE Zuid Oost Veluwe wordt volop gebruikt. Vanaf november zijn er waarnemingen van roedels jonge herten die qua gedrag en uiterlijk afwijkend zijn van de jonge herten op de Hoge Veluwe. Hieruit mag worden geconcludeerd dat ze van elders afkomstig zijn.
Op de Zuid Veluwe liggen ook twee poortgebieden. De edelherten in de Renkumse Poort benutten alleen het deel tussen de A12 en het spoor Ede – Arnhem. Afgelopen maand is de eerste waarneming gekomen van een edelhert aan de zuidzijde van het spoor. Ook dit is weer zo'n belangrijk stap. Dat spreekwoord voor die schapen geldt ook voor edelherten.
In de Soerense Poort neemt de spreiding van het kaalwild nog steeds verder toe. De paar herten hebben hun domicilie buiten de bronst gekozen in de landgoederen Ekeby en Beekzicht.
De voedsel- en dekking situatie in de Soerense Poort en de Gelderse Vallei is zo goed. En in veel gevallen is het voedsel ook dekking dit geldt niet alleen voor maïs, maar ook voor natuurlijke vegetaties (loofbos en meters hoge bramen). Dit bemoeilijkt ook het beheer. Daarom is op verzoek van de uitvoerders in april en mei ook nog afschot mogelijk. Ondanks de beperkte toewijzing in aantallen is het in deze gebieden moeilijk om het gestelde afschotquotum daadwerkelijk te realiseren. Juist in deze gebieden met overal landbouw is het noodzakelijk de afgesproken aantallen te handhaven.

Webcams

Op de ecoducten staan webcams. De filmpjes met beelden worden per dag opgeslagen en zijn terug te zien via http://wildcam.prvgld.nl. Op het openingsscherm klikken op de knop 'Doorgaan zonder in te loggen'.

1.2 GETALSMATIG EDELHERTENBEHEER

De toewijzing bedroeg dit seizoen in totaal 1.726 stuks. Bijna 400 stuks hoger dan vorig seizoen. Dit is de één na hoogste toewijzing ooit. In het seizoen 2013/2014 was de toewijzing namelijk 1.750 stuks.
Het gerealiseerde afschot bedroeg in totaal 1.211 stuks, hiermee is het toegewezen afschot voor 70% gerealiseerd. In totaal zijn er iets meer dan 500 edelherten niet geschoten.
De WBE's Veluwe Noord West, Noord West Veluwerand, Midden Veluwe en NP de Hoge Veluwe realiseerden beter dan het Veluws gemiddelde. Onder het gemiddelde zaten Nijkerk, De Vale Ouwe,

IJsselvallei, Deelerwoud (valt onder WBE Midden Veluwe), Zuid West Veluwe, Zuid Veluwe West en Zuid Oost Veluwe.
Wordt de realisatie van de toewijzing per categorie bekeken, dan zijn de spitsers en de herten het best gerealiseerd te weten 91% en 85%. Bij het kaalwild is de realisatie slechter. Bij de hinden/smaldieren is 60% van de toewijzing gerealiseerd en bij de kalveren 71%. Bij hogere aantallen dan afgesproken is juist een accent in de vrouwelijke lijn gewenst. In absolute aantallen is er wel een groot verschil in toewijzing tussen de edelherten met gewei (368 stuks = 21%) en de edelherten zonder gewei (1.358 stuks = 79%). Uitgangspunt is dat de toewijzing voor 100% wordt gerealiseerd. Op dit punt is ook relevant de vervrouwelijking van de populaties die optreedt in relatie tot gebieden waar geen afschot meer wordt gepleegd. Tijdens de tellingen dit voorjaar zijn in de afschotvrije zone (AVZ) op de Zuid Oost en Midden Veluwe vrijwel geen herten waargenomen.

	Kalf			Hinde / smaldier					Spitser			Hert			Totaal		
	T	A	%	T	Sm	Hi	Tot	%	T	A	%	T	A	%	T	A	%
VNW	88	79	90	101	29	45	74	73	19	22	116	46	41	89	254	216	85
NK	2	1	50	1	1	0	1	100	3	1	33	3	3	100	9	6	67
NWV	1	1	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	100
VO	58	37	64	62	11	23	34	55	19	14	74	26	21	81	165	106	64
NOV	66	34	52	46	15	18	33	72	12	9	75	33	30	91	157	106	68
IJV	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2	0	0
MIV	57	57	100	50	17	33	50	100	30	25	83	48	48	100	185	180	97
SHD	43	16	37	49	8	17	25	51	8	7	88	16	9	56	116	57	49
HOVE	44	47	107	31	13	17	30	97	11	11	100	25	23	92	111	111	100
ZWV	59	31	53	60	6	23	29	48	14	9	64	10	9	90	143	78	55
ZVW	8	3	38	9	0	0	0	0	2	1	50	0	0	0	19	4	21
ZOV	213	151	71	306	61	90	151	49	22	22	100	17	19	112	558	343	61
BR	2	1	50	1	1	0	1	100	1	0	0	2	2	100	6	4	67
TOT	642	458	71	716	161	266	427	60	142	121	85	226	205	91	1726	1212	70

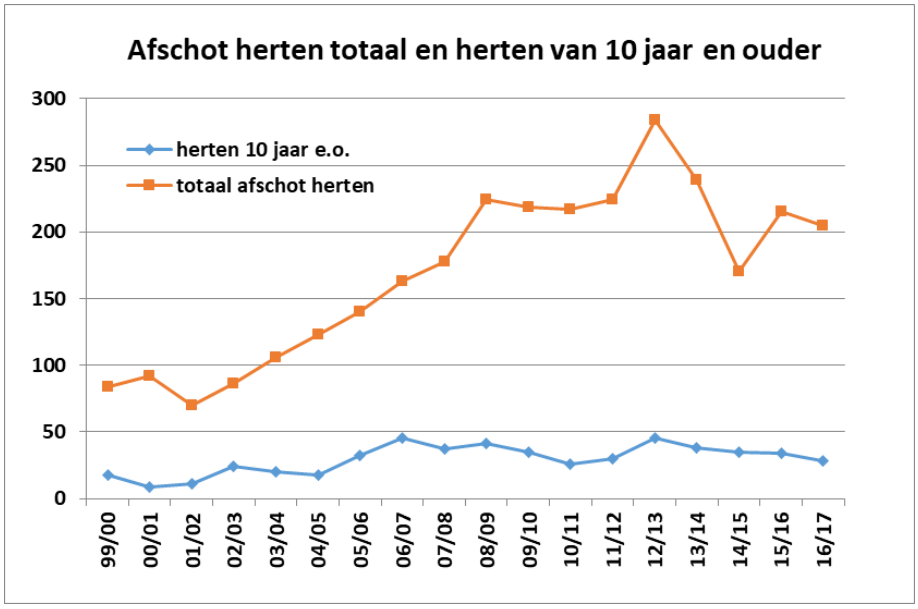
Gebruikte afkortingen: T = toewijzing, A = afschot, VNW = Veluwe Noord West, NK = Nijkerk, NWV = Noord West Veluwerand, VO = Vale Ouwe, NOV = Noord Oost Veluwe, IJV = IJsselvallei, MIV = Midden Veluwe, SHD = Stichting Huis Deelerwoud, HOVE = Hoge Veluwe, ZWV = Zuid West Veluwe, ZVW = Zuid Veluwe West, ZOV = Zuid Oost Veluwe, BR = Brummen en TOT = totaal.

Tabel 1: Toewijzing en afschotrealisatie edelherten op WBE-niveau

Herten van 10 jaar en ouder

Bij het realiseren van de na te streven leeftijdsklassenopbouw (o.a. voldoende volwassen herten) is de jaarlijkse vermindering van herten van 10 jaar en ouder een goed criterium om te beoordelen of de na te streven leeftijdsklassenopbouw ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd.
Op basis van de aantallen in het verleden is nu een sterfte van herten van 10 jaar en ouder te verwachten van circa 30 stuks. Wordt dit aantal bereikt dan is dat een indicator dat de natuurlijke opbouw die wordt nagestreefd ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Dit seizoen bedroeg de vermindering in totaal 35 stuks.
De aankomende jaren komen de herten die in het begin van de 21ste eeuw zijn geboren in deze leeftijdsfase. De gewenste aantallen zijn vanaf 2001 verhoogd. Of dit op termijn ook zal leiden tot meer herten van 10 jaar en ouder, moet nog worden afgewacht. Dit omdat de stijging van de gewenste stand meer ten gunste was van het kaalwild (van 293 stuks in 2001 tot 659 stuks in 2014) dan van de herten (van 293 stuks naar 558 stuks).

Overzicht geschoten herten van 10 jaar en ouder en totale vermindering herten per jaar

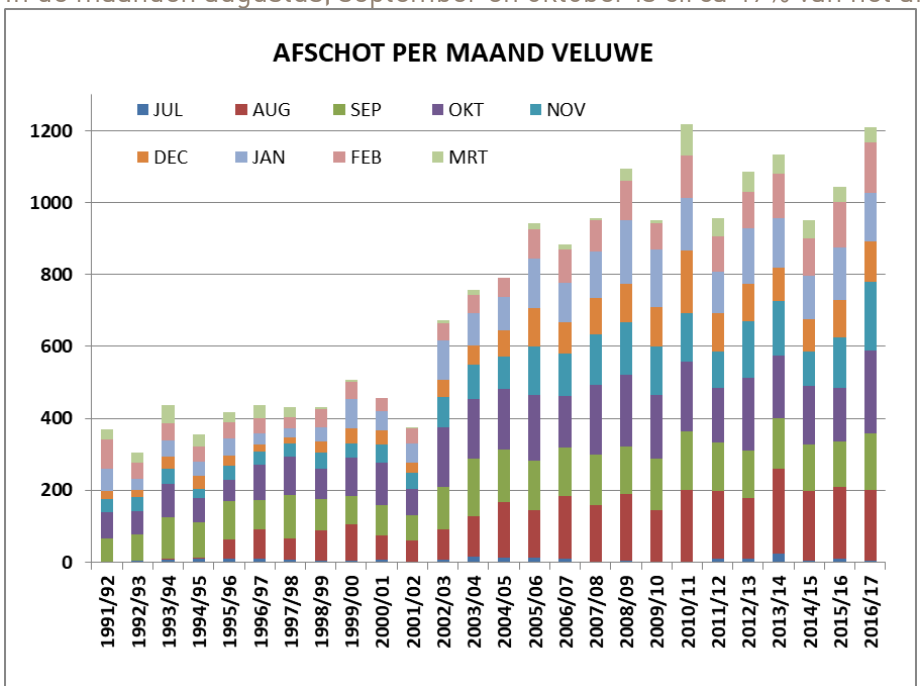

Grafiek 1: Afschot herten totaal en tien jaar en ouder

Voldoende volwassen herten is een streven binnen de totale edelherten beheer. De laatste 10 jaar varieert de sterfte van herten van 10 jaar en ouder tussen de 25 en 45 stuks per jaar (gemiddeld 35 stuks per jaar). Dit is in lijn met de gestelde doelen qua doorstroming. Uitgangspunt is daarbij altijd de afgesproken streefstand.

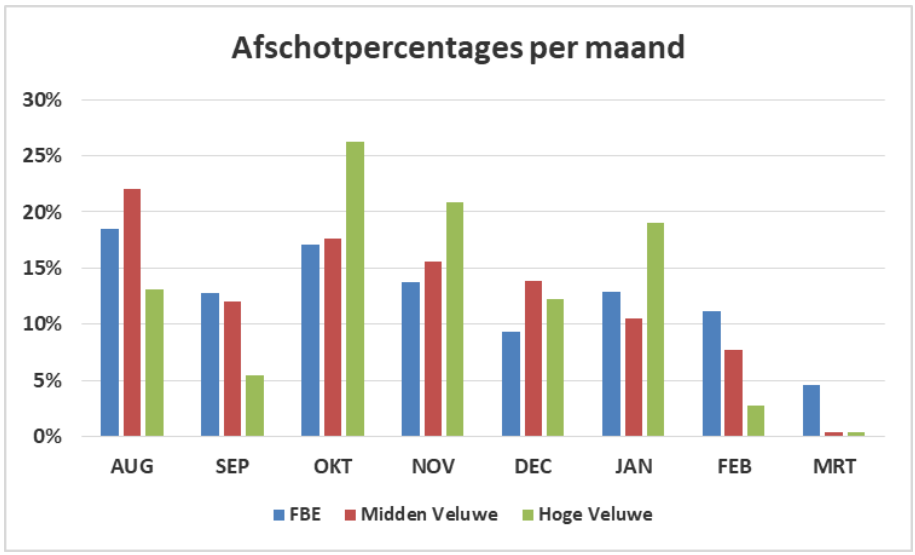
Toewijzing en afschot per maand (excl. aanrijdingen)

De realisatie in absolute aantallen ligt op het niveau van het record seizoen 2010/2011.
In de maanden augustus, september en oktober is circa 49% van het afschot gerealiseerd.

Grafiek 2: Afschot edelherten per maand

De WBE's Midden Veluwe en NP de Hoge Veluwe die eigenlijk standaard het best hun toewijzing realiseren laten een in de tijd afwijkende realisatie zien. Zij realiseren veel meer in de maanden oktober, november, december en januari. Dit zijn de moeilijkere maanden om afschot te plegen. De laatste paar jaar is in deze gebieden geen gebruik gemaakt van de verlenging van de afschotperiode van na 15 februari.

Grafiek 3: Afschotpercentage edelherten per maand, het gemiddelde percentage over de laatste 5 jaar

Verlenging afschotperiode 16 februari tot en met 15 maart 2017

Met uitzondering van WBE NP de Hoge Veluwe hebben alle andere WBE's gebruik gemaakt van deze verlengde periode. In verband met concentraties van aanrijdingen is specifiek aandacht gevraagd het afschot bij voorkeur te verrichten in de brongebieden langs de volgende wegen: Verlengde Arnhemseweg (WBE Zuid West Veluwe), Koningsweg en Deelenseweg (WBE Zuid Oost Veluwe), Kootwijkerweg, Sandbergweg en Leuvenumseweg (WBE Veluwe Noord West), Elspeterweg (Nunspeet – Uddel) en Eperweg (WBE De Vale Ouwe), Soerelseweg en Eperweg en Elburgerweg (WBE Noord Oost Veluwe). In de periode 16 februari tot en met 15 maart zijn 92 edelherten geschoten.

Periode 16 maart tot en met 31 maart 2017

De Regiegroep Agrarische Enclave (AE) heeft het noodzakelijk geacht in de navolgende WBE's Veluwe Noord West, De Vale Ouwe en Noord West Veluwerand gebruik te maken van de verlengde afschotperiode tot en met 31 maart 2017. In deze laatste 14 dagen van maart zijn 5 edelherten geschoten.

Verruimde afschotperiode

De WBE's Brummen en Nijkerk hebben toestemming hun afschot buiten de reguliere periode te realiseren. Alleen in de WBE Brummen is hier gebruik van gemaakt.

WBE	2016/17	2015/16	2014/15	2013/14	2012/13	2011/12	2010/11	2009/10	2008/09
Veluwe Noord West	1:1.35	1:1.22	1:1.25	1:1.18	1:1.27	1:1.18	1:1.37	1:1,48	1:0,72
Vale Ouwe	1:1.08	1:0.79	1:1.08	1:1.30	1:1.03	1:0.87	1:1.95	1:1,13	1:0,89
Noord Oost	1:1.00	1:0.94	1:0.84	1:0.63	1:1.23	1:1.22	1:1.28	1:0,95	1:0,95
Midden	1:0.80	1:1.12	1:1.28	1:1.36	1:0.71	1:1.58	1:1.27	1:0,87	1:1,30
Zuid West	1:1.52	1:1.33	1:1.41	1;0.94	1:1.02	1:1.26	1:1.25	1:0,84	1:1,33
Zuid Oost	1:2.01	1:1.92	1:2.12	1:1.15	1:0.96	1:0.86	1:1.16	1:1,10	1:1,33
Hoge Veluwe	1:0.98	1:0.46	1:1.90	1:0.82	1:0.60	1:0.68	1:1.00	1:0,69	1:0,65
Deelerwoud	1:1.48		1:1.20	1:1.00	1:1.26	1:1:56	1:1.50	1:1,59	
Brummen	1:1.00	1:1.00	1:1.00		1:3.00	1:2.00	1:1.00		
Nijkerk	1:0.30	1:1.17	1:3.00						
Veluwe	1:1.30	1:1.17	1:1.34	1:1.09	1:1.03	1:1.06	1:1.25	1:1,00	1:1,15

Tabel 2: Geslachtsverhoudingen (mannelijk : vrouwelijk) bestandsvermindering edelherten

De geslachtsverhouding van het afschot bedroeg 1 mannelijk edelhert :1,30 vrouwelijk edelhert. De geslachtsverhouding per leeftijdsgroep verschilt sterk. Bij de kalveren zijn belangrijk meer vrouwelijk (257) dan mannelijke kalveren (201) geschoten. Dit lijkt de daadwerkelijk geslachtsverhouding onder de kalveren te weerspiegelen. Onder de 1-jarigen zijn dit seizoen meer vrouwelijk (161) dieren geschoten dan mannelijke (121). In de categorie van 2 jaar en ouder zijn er 205 herten geschoten ten opzichte van 266 hinden. In absolute aantallen onderverdeeld naar leeftijdscategorieën zag de vermindering er als volgt uit:

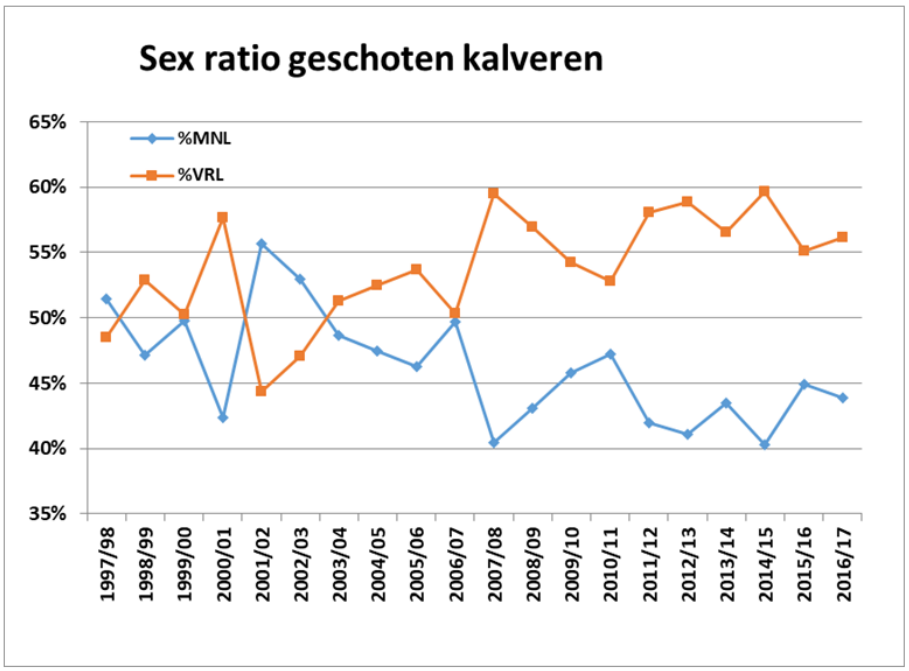
	Kalveren	1 jarigen	2 jaar en ouder	Totaal
Mannelijk	201	121	205	527
Vrouwelijk	257	161	266	684
GV	1:1.28	1:33	1:1.30	1:1,30

Tabel 3: Vermindering naar leeftijdscategorieën

Onder de kalveren zijn veel meer vrouwelijke dan mannelijke kalveren geschoten. Dit gebeurt nu vanaf het seizoen 2003/2004. Vanaf 2010 wordt de doorstroming van de kalveren naar de 1-jarige ten gunste van de smaldieren verschoven in de bepaling van de zomerstand. Er wordt nu uitgegaan van 55% smaldier en 45% spitser. Voor 2010 werd uitgegaan van een evenredige geslachtsverhouding.

Geslachtsverhouding geschoten kalveren

Vanaf 1976 heeft de VWV gegevens over de geslachtsverhoudingen van de geschoten kalveren geregistreerd. Tot 2003 wisselden de jaren met een hoger afschot mannelijke kalveren af met jaren dat er wat meer vrouwelijke kalveren werden geschoten. Vanaf 2003 worden er elk jaar meer vrouwelijke kalveren dan mannelijke kalveren geschoten. Gemiddeld over deze periode is de verhouding 55% vrouwelijke kalveren en 45% mannelijke kalveren.

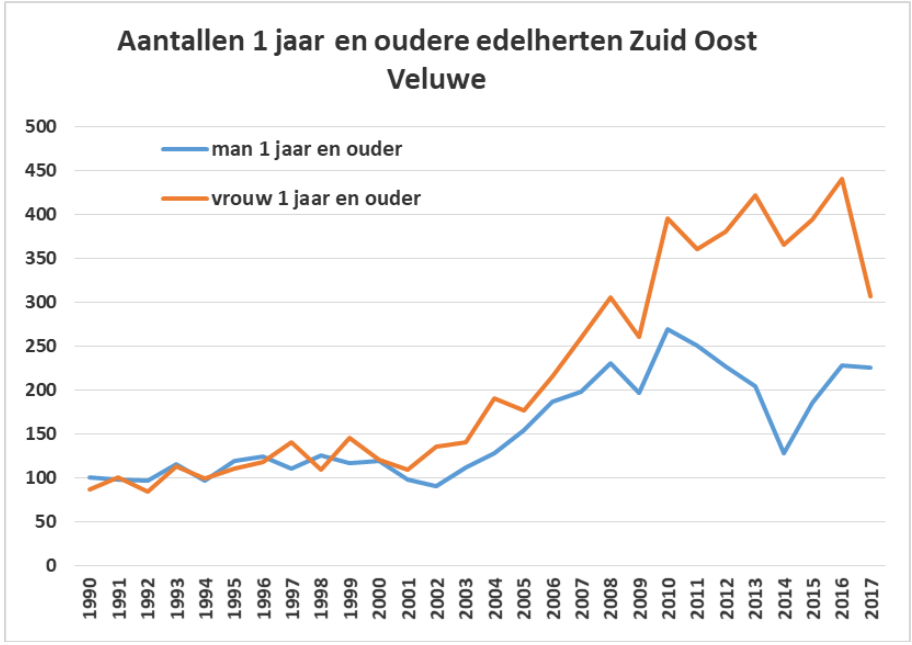

Grafiek 4: Sex ratio geschoten kalveren

Ontwikkeling geslachtsverhouding in gebieden met lage dichtheden en een afschotvrije zone

In 2001 is het afschot gestaakt in het Deelerwoud. De aantallen edelherten mochten groeien zolang ze zich niet buiten het Deelerwoud zouden begeven. Inmiddels is er in 2014 een nieuwe afspraak gemaakt (Fbp). De oppervlakte afschotvrije zone is bijna verdubbeld, maar voor het gehele leefgebied geldt nu een streefstand van 600 edelherten. Deze dient als handvat voor de beheerbaarheid en gecontroleerde groei.

Kaalwild vertoont plaatsgetrouw gedrag, de meeste vrouwelijke dieren blijven in hun geboortegebied. Hierdoor ontstaan er hoge dichtheden in een klein gebied. Mannelijke dieren verlaten hun geboortegebied en komen terecht in een gebied waar we sturen op lage dichtheden. Dit te samen leidt tot een steeds verdere vervrouwelijking van de populatie.

Grafiek 5: Aantallen edelherten 1 jaar en ouder Zuid Oost Veluwe

Leeftijd	Afschot Model-Populatie per geslacht	Afschot(mnl) 2016/2017	Afschot(vrl) 2016/2017	Afschot mnl + vrl	Afschot Model-Populatie Totaal
0	161	205	260	465	321
1	45	119	159	278	90
2	24	92	50	142	47
3	9	53	71	124	19
4	12	16	52	68	24
5	12	6	31	37	24
6	7	4	16	20	14
7	7	0	13	13	14
8	5	3	6	9	9
9	2	2	7	9	5
10	9	1	3	4	19
11	2	3	2	5	5
12	12	4	6	10	24
13	12	10	4	14	24
14 eo	14	10	1	11	28
Totaal	**333**	**528**	**681**	**1209**	**666**

Tabel 4: Afschot naar leeftijd edelherten

In de kolom afschot modelpopulatie is de jaarlijkse theoretische bestandsvermindering weergegeven. Deze is gebaseerd op een streefstand van 1.900 edelherten, een geslachtsverhouding van circa 1:1 en de gewenste leeftijdsklassenopbouw (o.a. voldoende volwassen edelherten van 6 jaar en ouder).

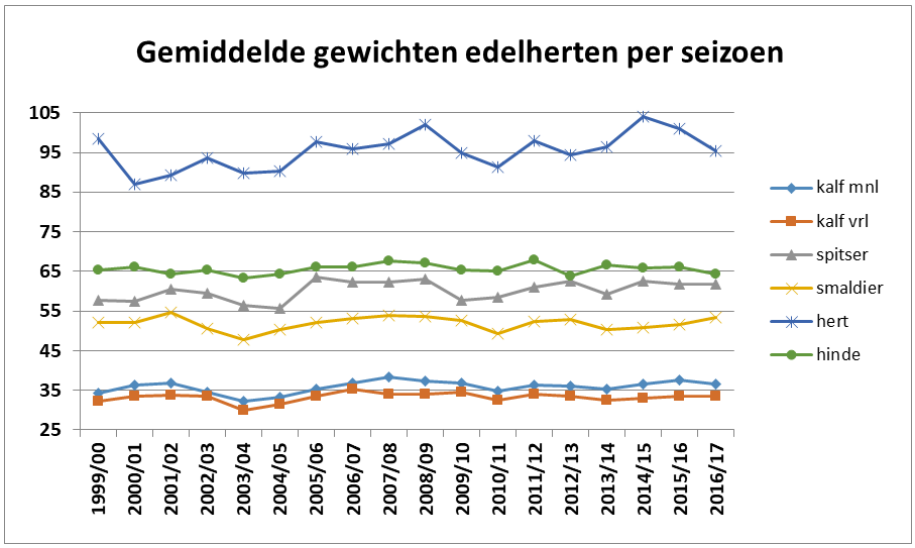
Wordt het mannelijke afschot 2016/2017 hiermee vergeleken dan valt het volgende op: In de mannelijke lijn wordt het teveel in de jaargangen kalf (+44), spitser (+74), 2 (+68), 3 (+44) gecorrigeerd. Vanaf 4 jaar en ouder is het afschot (59 stuks) belangrijk lager dan in het model (94 stuks) gebaseerd op voldoende doorstroming. Als dit zo aanhoudt kan dit duiden dat het afschot in de categorie tot en met 3 jaar zo hoog wordt dat er onvoldoende herten doorstromen naar de oudere leeftijdsklassen. Het doel voldoende volwassen herten komt daardoor in gevaar.
De te hoge standen nu worden veroorzaakt door onderschatting van de hoeveelheid kaalwild en of het niet realiseren van het toegewezen afschot. De te hoge standen zijn alleen tot het afgesproken niveau terug te brengen door een voldoende hoog kaalwild afschot. In de vrouwelijke lijn wordt het teveel in de jaargangen tot en met vijf jaar gecorrigeerd. Tot en met deze leeftijd is het afschot naar leeftijd hoger dan het model. Daarna ligt het afschot lager of conform het model.
Nog steeds worden er minder hinden (16 stuks) van tien jaar en ouder geschoten dan herten (28 stuks). Opgemerkt dient te worden dat het vanuit sociaal oogpunt belangrijk is dat bij de selectie van hinden bij voorkeur hinden worden geschoten die laag in de rangorde staan. Dit zijn voornamelijk de jonge(re) hinden.

Jaarlijkse vermindering bij aantallen conform de afspraak

In het Fbp zijn de belangen per gebied vertaald naar de gewenste aantallen edelherten en hun spreiding. In tabel 4 'afschot naar leeftijd' is goed te zien wat het effect is en dat in de meeste gebieden de actuele stand hoger is dan de stand die we na streven. Dit teveel zit in de regel in de categorie kaalwild, en deze krijgen ook nog eens een kalf.
Wordt de jaarlijkse vermindering (circa 600-700 stuks) die nodig is om de stand op het gewenste niveau van bijna 1.900 edelherten te houden vergeleken met de vermindering van dit seizoen (1.209 stuks), dan blijkt dat er circa 550 edelherten meer zijn geschoten. Wordt de modelvermindering van bijna 700 stuks niet met het gerealiseerde afschot vergeleken maar met de afschottoewijzing van meer dan 1.700 stuks dit seizoen, dan is de conclusie: omdat de populaties niet op het afgesproken niveau zijn gehandhaafd, moesten er dit seizoen circa 1.000 edelherten meer worden geschoten, in vergelijk tot de situatie met een stand conform de afspraak.

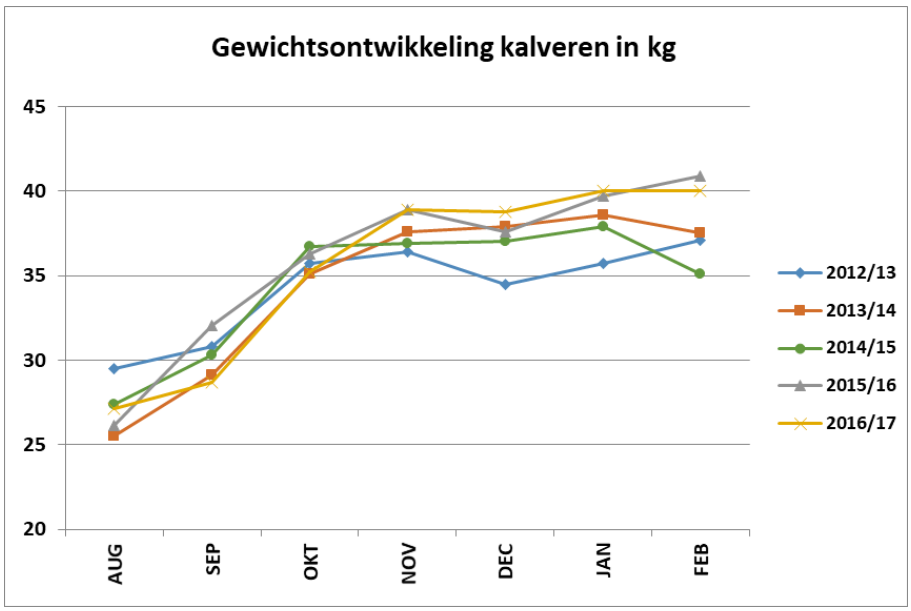
Gewichten

De gemiddelde gewichten (zonder ingewanden) van de geschoten edelherten in kilogrammen zijn hieronder gespecificeerd naar leeftijd en geslacht weergegeven. Bij de herten is sprake van een lichte stijging. Bij de herten komt dit door een hoger aandeel jonge herten die nog in de groei zijn. Bij de hinden, de smaldieren, de spitsers en de kalveren zijn de gemiddelde gewichten redelijk stabiel.

Grafiek 6: Gemiddelde gewichten edelherten per seizoen

De kalveren groeien het hardst in de zomerperiode. De groei begint te verminderen vanaf oktober. Gedurende de winter tot en met maart blijven de gewichten redelijk stabiel. De groeicurve dit seizoen komt het meest overeen met het voorafgaande seizoen. De gemiddelde gewichten in november, december en januari zijn het hoogst in vergelijk tot de vier voorgaande seizoenen. In seizoen 2012/2013 zijn de gemiddelde gewichten in deze maanden het laagst. Het verschil met de gewichten in dit seizoen zou aan de geringere eikelmast in 2012/2013 kunnen liggen.

Grafiek 7: Gewichtsontwikkeling kalveren afgelopen 5 jaren

1.3 HOOFDLIJN BEHEER HOGE DICHTHEDEN EDELHERT, DAMHERT EN WILD ZWIJN

In het overgrote deel van het leefgebied van edelhert en damhert is vanwege conflicterende belangen gekozen voor lage dichtheden, vertaald in een gewenste stand. Daarnaast wordt in een aantal grotere gebieden met relatief weinig conflicterende belangen gekozen voor hogere dichtheden en afschotvrije zones (AVZ). Deze gebieden worden in het huidige Fbp nu als onderdeel van het totale leefgebied en de daarvoor geldende streefstand beschouwd.

Bijzondere situaties

Een terreineigenaar die voor hogere dichtheden / AVZ kiest zorgt er samen met haar directe en indirecte buren voor dat deze buren (terreinbeheerders, agrariërs, wegbeheerders en bewoners) gevrijwaard blijven van onevenredige schade en overlast.
Deze aanpak is een afgestemde aanpak van de gezamenlijke terreineigenaren in een bepaald leefgebied, inclusief de betreffende WBE als verantwoordelijke namens de FBE voor de uitvoering van het vigerende beheer. Voor het totale leefgebied wordt een streefstand afgesproken, als handvat voor de beheerbaarheid en gecontroleerde groei. De ontwikkeling van de aantallen en hun spreiding wordt gestuurd door de mate waarin schade en of overlast optreedt, de streefstand kan afhankelijk van de invulling gezien worden als een jaarlijks vast te stellen gegeven.

Ruimtelijke aanpak

Ruimtelijk wordt de aanpak uitgewerkt in gebieden met hoge dichtheden (AVZ), buffergebieden en de gebieden met een lagere dichtheid. In meerdere deelgebieden wordt de samenwerking tussen terreineigenaren in het faunabeheer geïntensiveerd. Het beheer in het hoge dichtheden gebied is erop gericht dieren zoveel mogelijk te binden (voedsel, rust, dekking door middel van inrichtingsmaatregelen). Dit kan worden gecombineerd met de wens de zichtbaarheid te verhogen.

Buffergebieden

De buffer (op grond van de eigenaar die de hogere stand wenst) ligt tussen het hoge dichtheden en lage dichtheden gebied. In de buffer vindt primair afschot en andere vormen van beheer en inrichting plaats om de effecten vanuit het hoge dichtheden gebieden naar het lage dichthedengebied te niet te doen. De eigenaar die de hogere stand wenst kan het bufferbeheer ook door een aangrenzende beheerder uit laten voeren. De benodigde afschottoewijzing is dan afkomstig uit de afschottoewijzing voor het bufferbeheer. In de gebieden met de lage dichtheden wordt conform de afspraken beheerd.
Indien het bufferbeheer goed functioneert is er ruimte voor hogere dichtheden tot het moment dat de schade en overlast wel begint toe te nemen, zo ontstaat het gezamenlijk gewenste evenwicht. Indien het bufferbeheer niet leidt tot de gewenste effecten moet of het bufferbeheer worden geïntensiveerd, of indien andere mogelijkheden zijn uitgeput dan moet het brongebied / AVZ al dan niet tijdelijk worden verkleind. Ook hier bepalen de effecten op termijn de groei of krimp. Ontstaat er toch bovenmatige schade, dan gaat net zoals bij wilde zwijnen een gerichte schadebestrijding gelden om de negatieve effecten van een te hoge stand op te heffen.

Wild zwijn

De kwaliteit van het wilde zwijnenbiotoop op de Veluwe verschilt als gevolg van bodemkwaliteit, vegetatie en vocht sterk. Maar of de leefomstandigheden goed of slecht zijn wordt het sterkst bepaald door de mastsituatie. Goede, slechte en gemiddelde jaren wisselen elkaar af. Wilde zwijnen leven in belangrijke mate plaatsgetrouw. Voor de ruimtelijke verdeling van het afschot wordt hier rekening mee gehouden. De meeste leefgebieden zijn verdeeld in clusters. De actuele situatie per cluster bepaald met welke intensiteit moet worden ingegrepen. Medebepalend is de actuele schade- en overlast.

Als gevolg van hun plaats getrouwe leefwijze zijn er ook bij wilde zwijnen mogelijkheden te variëren met dichtheden. Lage dichtheden door middel van een intensieve bejaging in de schade- en overlast gevoelige gebieden (leefgebied langs wegen, menselijke leefomgeving, landbouwgebieden) en hogere dichtheden door een minder intensieve bejaging in gebieden waar de zwijnen geen schade en overlast kunnen aan richten. Op de Zuid West Veluwe en de Midden Veluwe liggen sinds 2012 enkele afschotvrije zones. Deze liggen rond Radio Kootwijk op de Midden Veluwe en op de voormalige landbouwenclaves De Mossel en het Mosselse Veld op de Zuid West Veluwe. In verband met de zichtbaarheid van wilde zwijnen voor recreanten wordt hier geen afschot gepleegd. Vanaf 2014 ligt er ook op de Zuid Oost Veluwe een afschotvrije zone op het Deelerwoud en een deel van Veluwezoom. Net zoals bij edelherten en damherten geldt ook voor zwijnen dat voor het totale leefgebied een streefstand is afgesproken, als handvat voor de beheerbaarheid en gecontroleerde groei van de populatie. De ontwikkeling van de aantallen en hun spreiding wordt bepaald door de mate waarin schade en of overlast optreedt en wordt ervaren.

Aanpak bepaling afschot grofwild

In de leefgebieden Zuid Oost Veluwe, Zuid West Veluwe en Midden Veluwe hebben we met dit beleid te maken. Een belangrijke wijziging ten opzichte van de aanpak die in het verleden werd toegepast op de Zuid Oost Veluwe en de Midden Veluwe is dat voor het betreffende leefgebied nu een streefstand is afgesproken. Dit was tot nu toe niet het geval. De pijlers die de vervolg aanpak in het werkplan bepalen zijn:

- de streefstand voor het totale leefgebied;
- gebieden binnen het leefgebied met lage dichtheden;
- gebieden met een hoge dichtheid of AVZ;
- buffergebieden die als overgangszone fungeren tussen gebieden met hoge en lage dichtheden.

De eigenaar die voor hogere dichtheden kiest, heeft de zorgplicht de buren te vrijwaren van schade en overlast. Als dit met hogere aantallen dan de streefstand is, dan is dit geen probleem.

Getalsmatige doorwerking

De getalsmatige doorwerking ziet er op hoofdlijnen als volgt uit:

Afschottoewijzing totale leefgebied = Actuele zomerstand totale leefgebied – Streefstand totale leefgebied

Afschottoewijzing leefgebied met lage dichtheden = zomerstand leefgebied met lage dichtheden – Streefstand leefgebied met lage dichtheden.

Het verschil tussen de afschottoewijzing voor het totale leefgebied en de afschottoewijzing voor het leefgebied met lage dichtheden is de afschot toewijzing die in het kader van het bufferbeheer kan worden gebruikt. Deze wordt toegewezen aan degene die voor de hoge dichtheden heeft gekozen.
Kern van een balans tussen belangen is dat de dieren zich blijven ophouden in het hoge dichtheden gebied en zich niet gaan verplaatsen naar het lage dichtheden gebied. Als dit toch gebeurt is het blijkbaar niet goed mogelijk de dieren aan het hoge dichtheden gebied te binden. Hierna is via een aantal scenario's uitgewerkt welk effect dit heeft op de afschottoewijzing voor het leefgebied, het lage dichtheden gebied en het bufferbeheer.

Voorbeeld leefgebied met een AVZ

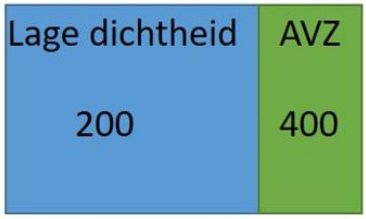
Het voorbeeld leefgebied kent een streefstand van 600 stuks in het voorjaar, de gewenste ruimtelijke verdeling is 300 dieren in het lage dichtheden gebied en 300 dieren in het hoge dichtheden gebied.

Doel

Hierna zullen we aan de hand van 4 verschillende scenario's zien welk effect de actuele verdeling heeft op de afschottoewijzing voor het leefgebied, het lage dichtheid gebied en voor het bufferbeheer rond de AVZ. De 4 scenario's zien er als volgt uit:

Actueel Scenario 1

Actueel scenario 2

Actueel Scenario 3

Actueel scenario 4

Toelichting

In scenario 1 zitten er meer dieren in de AVZ dan afgesproken, in het lage dichtheden gebied zijn de actuele aantallen lager dan afgesproken.
In scenario 2 is de verdeling over de beide gebieden conform de doelstelling.
In scenario 3 begint de dichtheid in het lage dichtheid gebied op te lopen ten koste van de AVZ.
In scenario 4 gaat dit proces verder.
In scenario 3 en 4 wordt duidelijk dat de binding aan het hoge dichtheden gebied niet werkt. Blijkbaar is de beheerder via het bufferbeheer onvoldoende in staat om de gewenste binding te realiseren.
Hieronder is in een tabel weergegeven hoe de scenario's getalsmatig doorwerken in het afschot voor het leefgebied, het lage dichtheden gebied en het afschot voor het bufferbeheer.

	Doel	1	2	3	4
Lage dichtheid	300	200	300	400	500
AVZ	300	400	300	200	100
Voorjaar	600	600	600	600	600
Aanwas	200	200	200	200	200
Zomerleefgebied	800	800	800	800	800
Streef	600	600	600	600	600
Afschot leefgebied	200	200	200	200	200
Voorjaar lage dichtheid		200	300	400	500
Aanwas		66,7	100	133	167
Zomer lage dichtheid		267	400	533	667
Streef		300	300	300	300
Afschot lage dichtheid		-33	100	233	367
Afschot bufferbeheer		233	100	-33	-167

Tabel 8: Getalsmatige doorwerking van de 4 scenario's

De grote vraag blijft of de gewenste verdeling met het beheer (afschot en bindingsmaatregelen) wordt gerealiseerd. Een negatieve buffertoewijzing kan er op duiden dat de gewenste ruimtelijke spreiding niet meer wordt gerealiseerd. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het bufferbeheer niet functioneert zoals bij de start was beoogd.
Wanneer de afschottoewijzing voor het deel van het leefgebied met een lage dichtheid hoger wordt dan het afschottoewijzing op leefgebiedsniveau duidt dit op een verandering in spreiding. Dit kan ook optreden in een categorie bijvoorbeeld bij herten. Binnen de afschottoewijzing is deze dan leidend omdat anders terreineigenaren in het lage dichtheden gebied gedwongen worden meer herten toe te staan dan gewenst. Deze keuze leidt tot een hogere afschottoewijzing dan die op basis van de streefstand in het gehele leefgebied is bepaald. In welke mate gebruik gemaakt gaat worden van de afschottoewijzing in het kader van het bufferbeheer wordt bepaald door het creëren van een balans met de buren.
Het werkplan overzicht voor de leefgebieden met een gebied met hoge dichtheden of AVZ is daarom anders opgebouwd in vergelijking tot de leefgebieden zonder AVZ's. In de werkplannen van edelhert en damhert voor de leefgebieden Midden Veluwe en Zuid Oost Veluwe is zoveel mogelijk relevante detailinformatie toegevoegd over de veranderingen van de aantallen in tijd en ruimte inzichtelijk te maken.

1.4 TELLINGEN EN WERKPLAN EDELHERT SEIZOEN 2017/2018

Algemeen

De schemertellingen vielen dit voorjaar in de periode van 6 maart tot en met 13 april. De meeste tellingen vielen in de periode van 31 maart tot en met 13 april. WBE NP de Hoge Veluwe telde in de eerste helft van maart met behulp van lokvoer. Dit jaar zijn voor de zesde maal schijnwerpertellingen uitgevoerd in die delen waar dit zinvol is. De samenwerking en de afstemming met KDHL op de Noord Veluwe wordt steeds intensiever. De teldata worden gezamenlijk gepland. Een duidelijke wens is nog dat we ook dezelfde methode gaan toepassen. Op de Veluwe vormen de schemertellingen de basis voor het beheer en op KDHL de schijnwerpertellingen. In de grensgebieden zijn deze tellingen gezamenlijk uitgevoerd, de resultaten vergeleken en gezamenlijke conclusies getrokken.

Voor aankomend seizoen is het gewenst de schemertellingen en de schijnwerpertelling zo dicht mogelijk op elkaar te houden. Dit jaar werden de schijnwerpertelling op 18 en 20 april eigenlijk te laat uitgevoerd. Op diverse plekken waren de agrariërs hun land aan het bewerken en het bos leverde toen al volop jong groen.

De schijnwerpertellingen hebben dit voorjaar beperkt aanvullende informatie opgeleverd. Op de Noord Veluwe leverde de schermertelling in de Agrarische Enclave en omgeving een hoger resultaat dan de schijnwerpertelling. Het voorjaar startte wel vroeg maar door een wat koudere periode ging de bladvorming redelijk traag.

De Veluwe kent inmiddels minder barrières er ontstaat meer bewegingsvrijheid. WBE NP de Hoge Veluwe heeft dit jaar een historische afwijking (+100 stuks) ten opzichte van de prognose geconstateerd. Op basis van veldwaarnemingen zou dit inloop vanuit het Deelerwoud / Zuid Oost Veluwe kunnen zijn. Vanaf november 2016 is er inloop van roedels jonge herten, die door gedrag en uiterlijk te onderscheiden zijn van WBE NP de Hoge Veluwe edelherten. Dit was aanleiding om ook in april nog twee keer te tellen gelijktijdig met het leefgebied Zuid Oost Veluwe.

Aantallen in relatie tot het Fbplan

Na interpretatie van de telgegevens en verwerking van aanvullende waarnemingen zijn voor de verschillende deelgebieden de voorjaarsstanden bepaald. Op basis van deze gegevens is de aanwas en de zomerstand berekend. Het verminderingsadvies 2017/2018 is gebaseerd op het verschil tussen zomerstand en de gewenste stand, zoals die vastgelegd zijn in het Fbplan. De werkplannen zijn eind juni door het FBE-bestuur besproken en vastgesteld.

Omgang met afschotvrije zones (AVZ)

Binnen de leefgebieden Midden Veluwe en Zuid Oost Veluwe liggen grotere AVZ's. Deze leefgebieden hebben een andere uitwerking in het werkplan. De opsplitsing van de toewijzing in leefgebied, lage dichtheden gebied en afschot in het kader van bufferbeheer levert nogal wat vragen op. Daarom is elders in deze jaarrapportage dit nog eens uitgelegd. De essentie is dat buren geen last hebben of krijgen van de hogere dichtheden die zich in die AVZ's kunnen ontwikkelen. Inmiddels

is wel bekend dat de AVZ zich ontwikkelt als brongebied voor jonge herten die zich vestigen in de lage dichtheden gebieden. De geconstateerde instroom van jonge herten op de Hoge Veluwe is hier een voorbeeld van. Het begint er ook op te lijken dat ook kaalwild in toenemende mate de AVZ verlaat. Op het Deelerwoud speelt de concurrentie met damherten hier mogelijk ook een rol in.

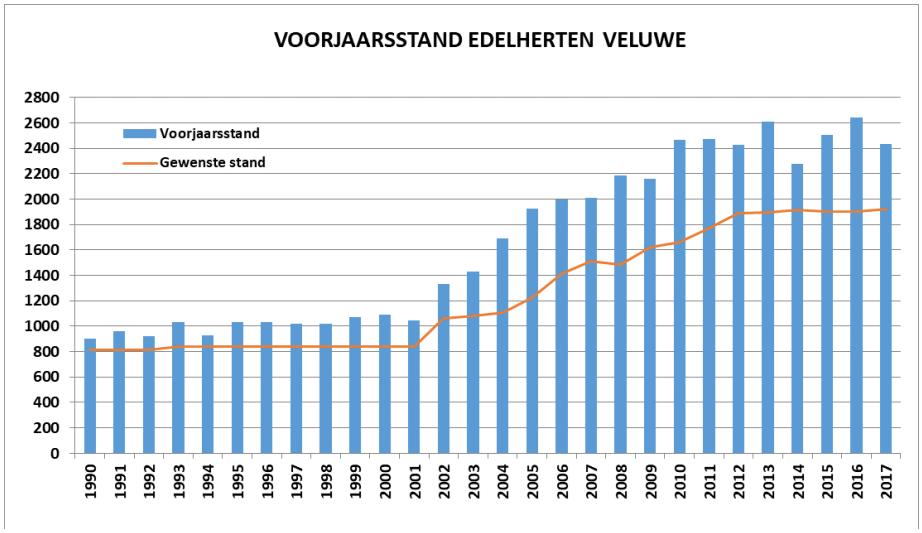
Vrije wildbaan Veluwe totaal

De resultaten van de deelgebieden leveren te samen de volgende aantallen op:

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2017	742	166	1042		480	2430
Zomerstand	908	231	1042	249	865	3295
Afschottoewijzing 2017/2018	390	108	392	122	532	1544
Gewenste stand 2018	518	123	650	127	333	1751
Gewenste stand FBP						1901

Tabel 9: Afschottoewijzing vrije wildbaan Veluwe

Opmerking: in verband met enkele maatwerkaanpassingen ontstaat er enig verschil tussen de gewenste stand 2018 en de gewenste stand op basis van het Fbplan.

Grafiek 8: Voorjaarsstand t.o.v. gewenste stand edelherten op de Veluwe

De voorjaarsstand op de Veluwe is ten opzichte van vorig jaar met circa 200 stuks gedaald. De actuele voorjaarsstand bedraagt thans circa 2.400 stuks, dit is vrijwel gelijk aan de prognose. Binnen de leefgebied zitten wel grotere verschillen. Voor de Noord Veluwe is nog een aanvullende toewijzing gereserveerd van totaal 60 edelherten. Ook hier is de vraag om een maximale invulling van het gewenste flexibele beheer. Stel dat er lopende het seizoen omstandigheden wijzigen ten aanzien van spreiding of aantallen, dan dient hier snel en efficiënt op ingespeeld te worden. De werkplannen op deelgebiedsniveau moeten dan geen administratieve belemmering vormen.

Noord Veluwe

WBE Veluwe Noord West en WBE De Vale Ouwe

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2017	118	33	144		75 (38/37)	370
Zomerstand	151	38	144	37	127	497
Afschottoewijzing 2017/2018	60	21	53	20	83	237
Gewenste stand 2018	91	17	91	17	44	260

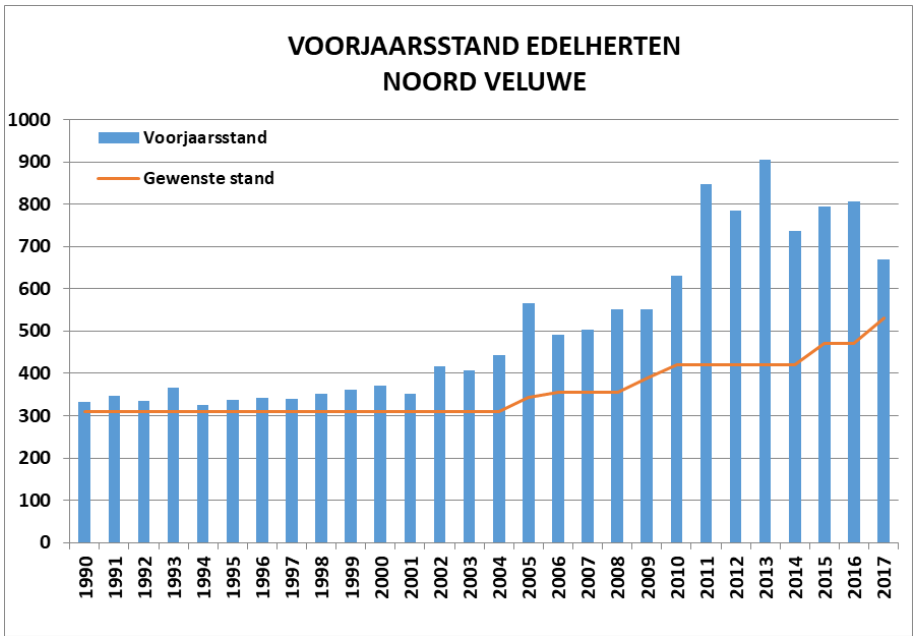
Tabel 10: Afschottoewijzing WBE Veluwe Noord West en WBE De Vale Ouwe

WBE Noord Oost Veluwe

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2017	106	11	117		66	300
Zomerstand	117	33	117	33	105	405
Afschottoewijzing 2017/2018	23	15	23	15	59	135
Gewenste stand 2018	94	18	94	18	46	270

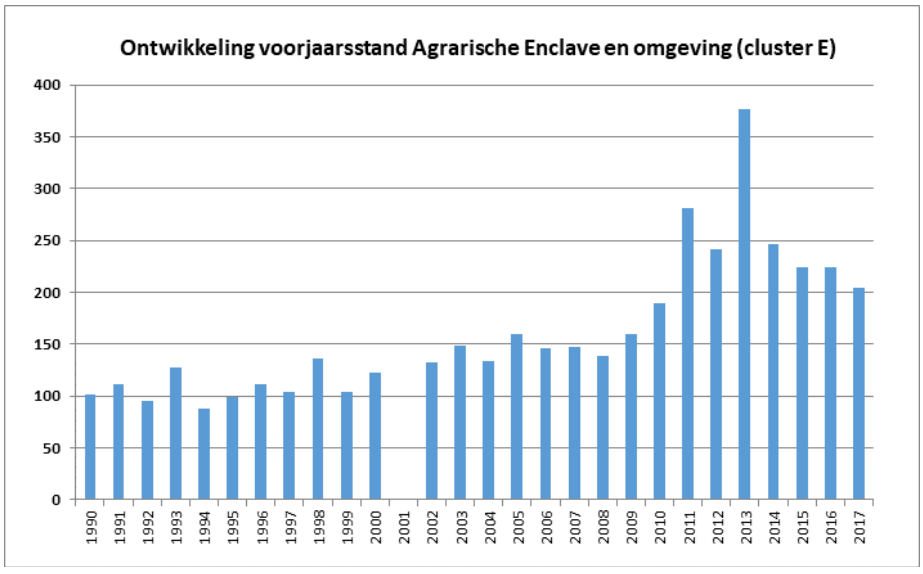
Tabel 11: Afschottoewijzing WBE Noord Oost Veluwe

Recent is geconstateerd dat vorig jaar in de werkplannen uit is gegaan dat de WBE-grenzen samenvallen met de leefgebiedsgrenzen. Dit is niet het geval. Tevens is er discussie over de verhoging van de streefstand. Voor dit jaar gaan we uit van de vorige jaar geaccordeerde streefstand van 530 stuks voor de Noord Veluwe. Dit betreft de leefgebieden Noord West Veluwe en Noord Oost Veluwe, die grotendeels gevormd worden door de WBE's Veluwe Noord West, De Vale Ouwe en Noord Oost Veluwe.

Grafiek 9: Voorjaarsstanden edelherten noord Veluwe sinds 1990

Het totale afschot is bepaald op 372 stuks. In de Regiegroep Agrarische Enclave is in mei besloten uit te gaan van het gezamenlijk werkplan van de WBE's Veluwe Noord West en De Vale Ouwe met de mogelijkheid het afschot in het werkplan met 63 stuks te verhogen tot maximaal 300 stuks. De WBE's zetten zich maximaal in, de toewijzing (237 stuks) zo spoedig mogelijk te realiseren. De aantalsontwikkeling in de AE en de aangrenzende bos- en natuurgebieden ziet er als volgt uit.

Grafiek 10: Ontwikkeling voorjaarsstand AE e.o. cluster E

Voor aankomende seizoen wordt nu voorgesteld mede gelet de discussie over de gewenste stand (200 i.p.v. 260) en de grenzen van WBE en leefgebied, deze verruiming met +63 stuks waar nodig te kunnen toepassen op de Noord Veluwe. Een ander argument om dit te doen is dat de praktijk op de Noord Veluwe steeds dynamischer wordt doordat de meeste rasters rond KDHL zijn verwijderd. Dit vraagt ook om meer flexibiliteit om in te kunnen spelen op zich wijzigende omstandigheden. De maximale toewijzing voor de Noord Veluwe wordt hierdoor 415 stuks. Bij volledige realisatie wordt de stand teruggebracht tot het niveau van de streefstand van 530 – 60 = 470 stuks.

Aankomend seizoen zal worden gebruikt om de doelen, de grenzen en de ruimtelijke verdeling van de streefstanden voor een ieder helder te krijgen. Vanuit deze werkplannen wordt ook het gewenste afschot in de aangrenzende WBE Noord West Veluwerand en WBE IJsselvallei toegewezen.

WBE Nijkerk / Voorthuizense Poort

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2017	9	2	10		6	27
Zomerstand	11	3	10	3	9	36
Afschottoewijzing 2017/2018	4	2	3	2	5	16
Gewenste stand 2018	7	1	7	1	4	20

Tabel 12: Afschottoewijzing WBE Nijkerk

De aantallen groeien langzaam door en de actuele aantallen zijn inmiddels hoger dan de gewenste. Het is belangrijk dat aankomend seizoen de aantallen op het afgesproken niveau worden teruggebracht.

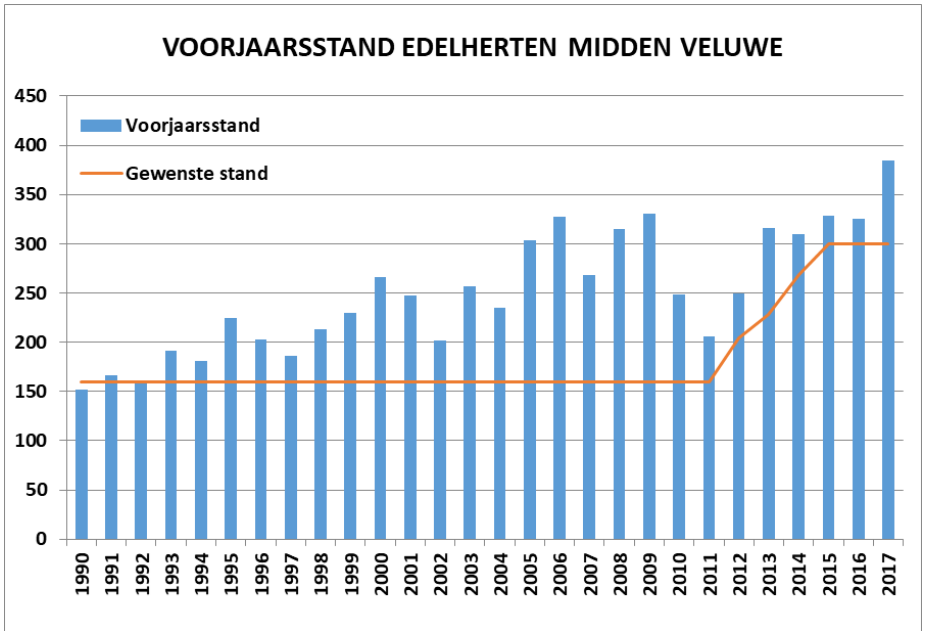
Zuid Veluwe

Leefgebied Midden Veluwe

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2017	90	25	181		89 (41 / 48)	385
Zomerstand	115	41	181	48	160	545
Afschottoewijzing 2017/2018 totale leefgebied	11	21	77	28	108	245
Afschot toewijzing 2017/2018 lage dichtheden gebied	44	18	68	23	81	234
Afschot toewijzing 2017/2018 bufferbeheer	-33	3	9	5	27	11
Gewenste stand 2018	104	20	104	20	52	300

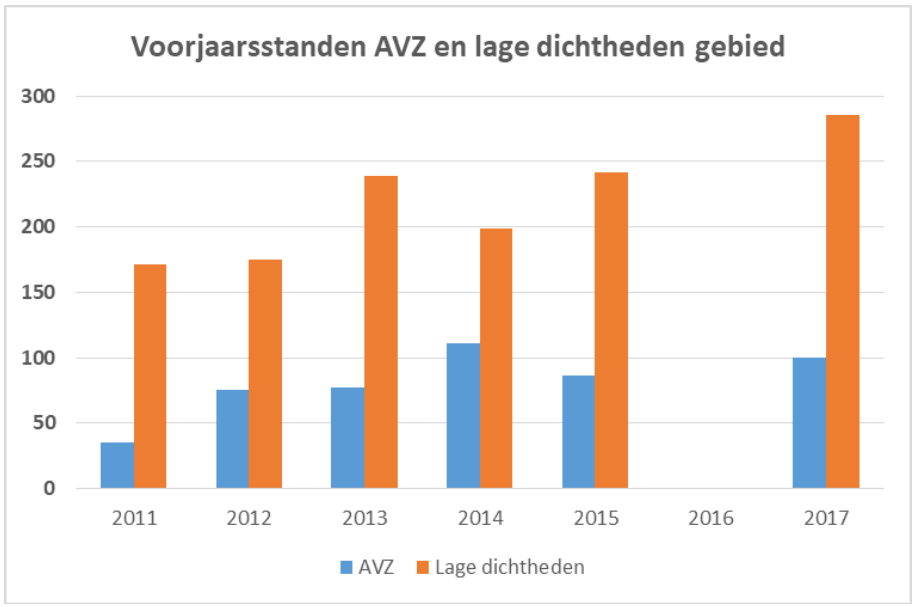
Tabel 11: Afschottoewijzing Midden Veluwe

De aantallen vertonen vanaf 2011 een stijgende trend:

Grafiek 11: Voorjaarsstand edelherten leefgebied Midden Veluwe

De ruimtelijke ontwikkeling binnen de AVZ en het lage dichtheden gebied waar de oude doelstand van 160 stuks geldt ziet er als volgt uit. In de AVZ lijken de aantallen te stabiliseren en in het lage dichtheden gebied wordt het verschil tussen streefstand en actuele stand steeds groter. Dit voorjaar bedraagt het verschil 125 stuks.

Grafiek 12: Voorjaarsstanden AVZ en lagen dichthedengebied

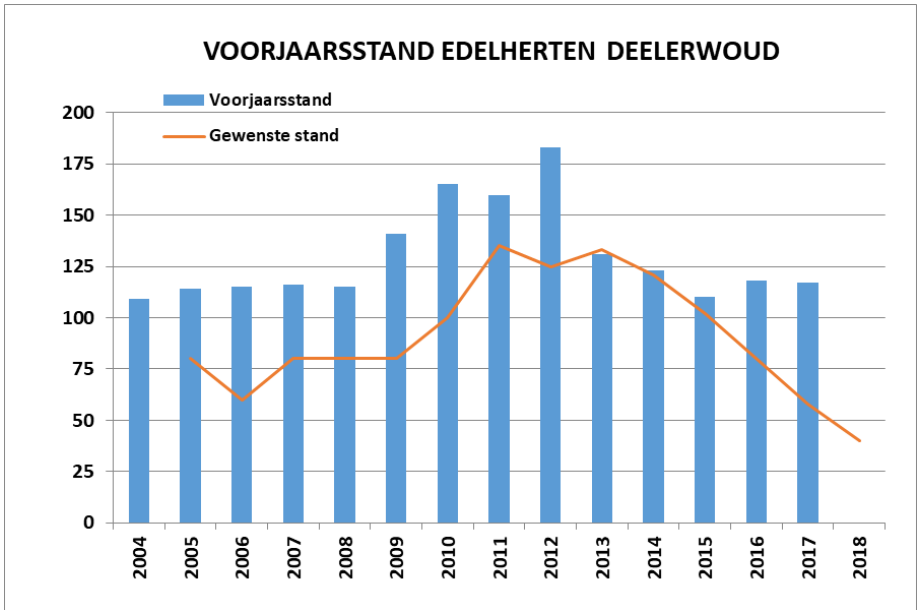
Stichting Huis Deelerwoud (maakt deel uit van WBE Midden Veluwe)

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2017	52	9	41		15	117
Zomerstand	61	9	41	6	41	158
Afschottoewijzing 2017/2018	49	6	29	3	31	118
Gewenste stand 2018	12	3	12	3	10	40

Tabel 12: Afschottoewijzing St. Huis Deelerwoud

Afwijking leeftijdsklassenbeheer

Omdat er een scheve leeftijdsverhouding is ontstaan binnen de populatie, en om voldoende ruimte en mogelijkheden te geven om de ingezette reductie van de stand door te kunnen zetten, stelt de Stichting daarom voor ook in de middenklasse herten te kunnen schieten.

Grafiek 13: Voorjaarsstanden edelherten Deelerwoud

Leefgebied Zuid West Veluwe

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2017	71	18	135		64	288
Zomerstand	89	29	135	35	102	390
Afschottoewijzing 2017/2018	15	14	61	20	63	173
Gewenste stand 2018	74	15	74	15	39	217

Tabel 12: Afschottoewijzing Leefgebied Zuid Veluwe West

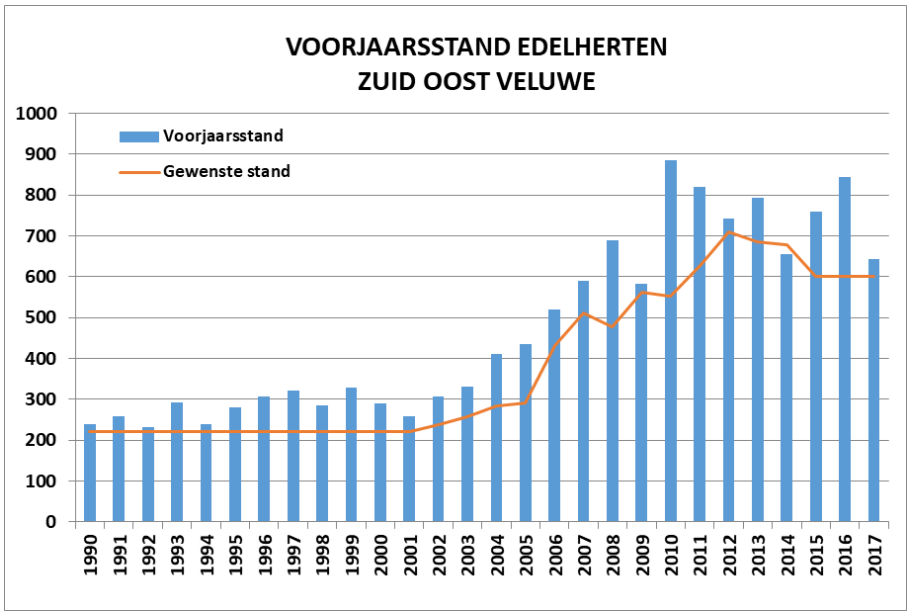
Het leefgebied Zuid West Veluwe behelst ook de Renkumse Poort. De afschottoewijzing van 173 stuks wordt verdeeld over de WBE Zuid West Veluwe en de WBE Zuid Veluwe West.
Het deel van de Renkumse Poort tussen de snelweg A12 en het spoor tussen Ede en Arnhem wordt intensief benut. Het wisselt wel sterk per seizoen. Tijdens de tellingen is er een actuele aantal bepaald van circa 50 stuks. Het bosgedeelte van Staatsbosbeheer dat ten westen van de Reijerskamp is gelegen, wordt steeds meer permanent benuttingsgebied. Er leven nu in juni wat jonge geweidragers en een paar hinden hebben daar hun kalveren gekregen.

Leefgebied Zuid Oost Veluwe

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2017	188	37	307		111 (51 / 60)	643
Zomerstand	225	51	307	60	220	863
Afschottoewijzing 2017/2018 totale leefgebied	17	11	99	20	116	263
Afschot toewijzing 2017/2018 lage dichtheden gebied	122	14	108	19	117	380
Afschot toewijzing 2017/2018 bufferbeheer	-105	-3	-9	1	-1	-117
Gewenste stand 2018	208	40	208	40	104	600

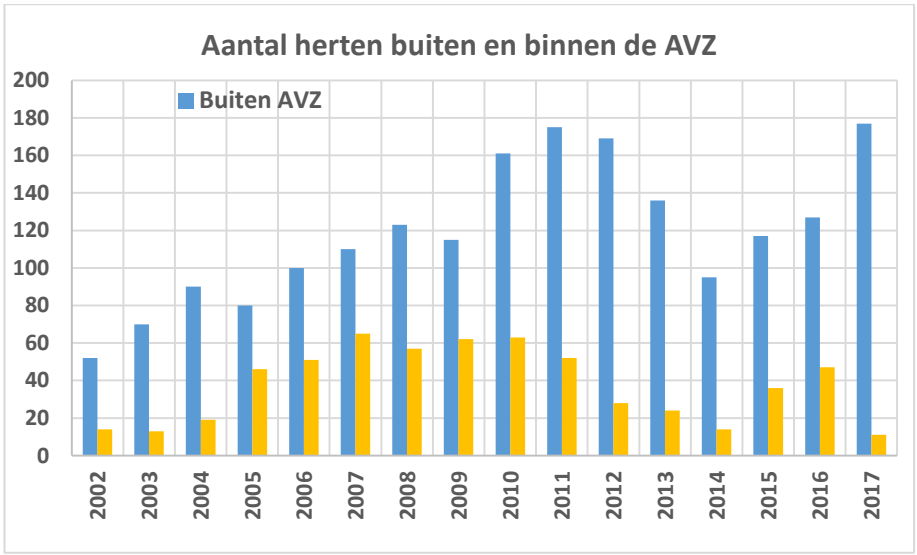
Tabel 13: Afschottoewijzing leefgebied Zuid Oost Veluwe

De eerste telling op 6 april bracht een resultaat van 473 stuks en de tweede telling op 13 april zijn 413 edelherten gezien. Dit is lager dan voorgaande jaren. De actuele voorjaarsstand is bepaald op 643 stuks. In de voorjaarsstand is aanvullend 19 stuks opgenomen uit de schijnwerpertelling, 7 stuks op basis van informatie van gebiedsdeskundigen en 144 stuks door combinatie van waarnemingen uit beide tellingen. Worden de waarnemingen van de eerste en tweede telling vergeleken met de uiteindelijk bepaalde voorjaarsstand dan komt dit neer op respectievelijk 74% en respectievelijk 64%. De verwachte voorjaarsstand bedroeg 815 stuks. De actuele stand ligt hier 172 stuks onder. Dit verschil wordt grotendeels door kaalwild veroorzaakt. Het aantal herten en spitsers komt wel redelijk overeen met de prognose. Mogelijke verklaringen voor dit verschil kunnen zijn: onderschatting in 2017, overschatting in 2016, en verplaatsing van edelherten vanuit het Deelerwoud naar WBE NP de Hoge Veluwe. Het is tevens niet ondenkbeeldig dat het aantal edelherten (voornamelijk kaalwild) in het Deelerwoud is overschat. Hieronder staat de uitwerking voor het gehele leefgebied met de afschottoewijzing voor het gehele leefgebied, het lage dichtheden gebied en de toewijzing voor het bufferbeheer.

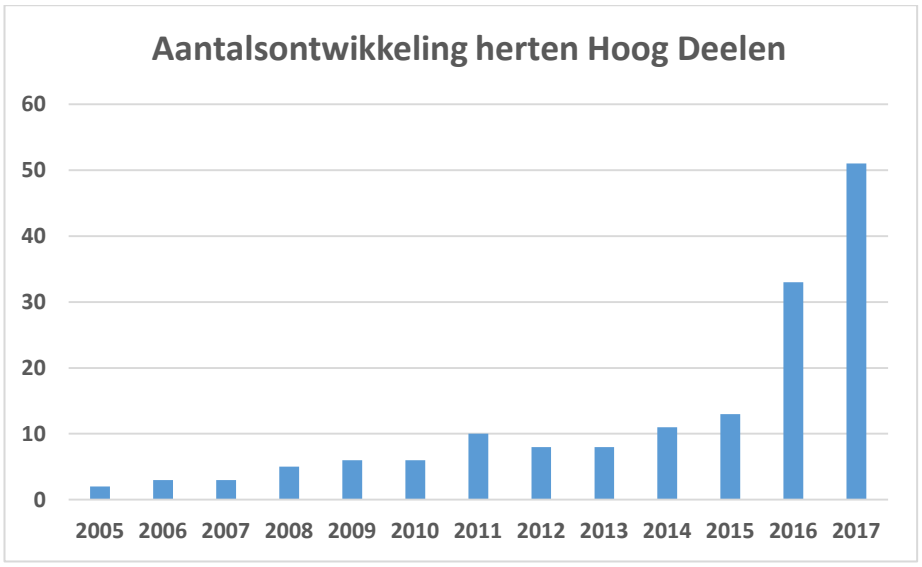
Grafiek 14: Voorjaarsstanden edelherten Zuid Oost Veluwe

Het leefgebied is ruimtelijke verdeeld in een AVZ en de rest van het leefgebied waar gestuurd wordt op lage dichtheden. Op een andere plek is uitgelegd hoe het afschot per deelgebied wordt bepaald. Het lijkt erop dat er de ruimtelijke verdeling aan het veranderen is. Bij de herten was dit al een aantal jaren aan de hand. De afschottoewijzing illustreert dit goed. Op leefgebiedsniveau bedraagt de toewijzing 17 stuks, en in het lage dichtheden gebied bedraagt de toewijzing 122 stuks. De buffertoewijzing is negatief omdat de actuele aantallen onder het streefaantal zit. Een en ander is hier nader toegelicht, als eerste voor de geweidragers de herten:

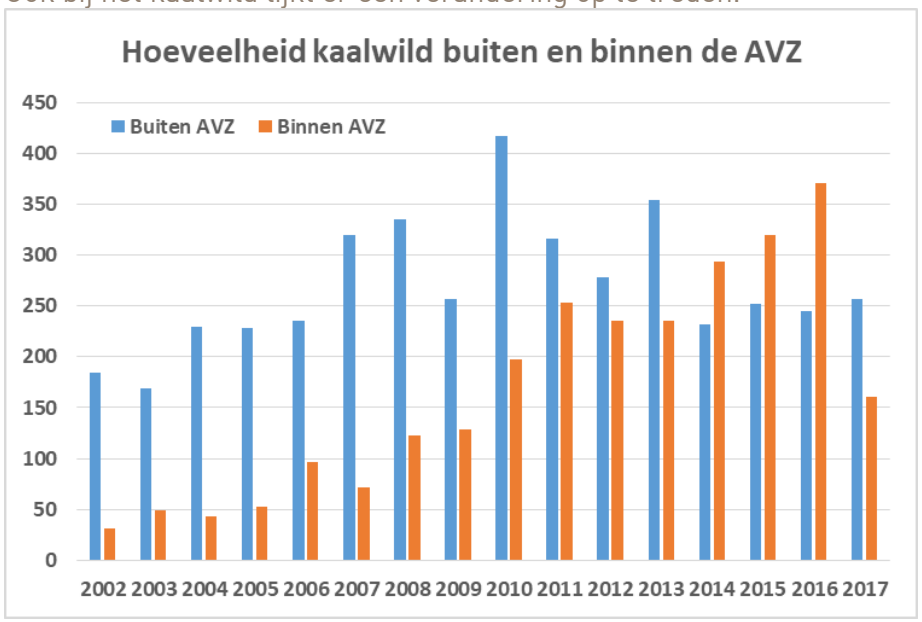
Grafiek 15: Aantal edelherten binnen en buiten de AVZ

De AVZ's lopen qua herten leeg. De herten verspreiden zich over het lage dichtheden gebieden. De streefstand herten in het lage dichthedengebied bedraagt 83 stuks. De actuele stand bedraagt bijna 180 stuks en daar komt nog een instroom bij van 37 tweejarige herten. Het afgelopen seizoen is geconstateerd dat er zich ook jonge herten verplaatsen over grotere afstanden bijvoorbeeld naar WBE NP de Hoge Veluwe. Er ontstaan ook concentraties van herten in gebieden waar dit niet gewenst is. Onder andere op het landgoed Hoog Deelen wat tegen het Deelerwoud aan is gelegen.

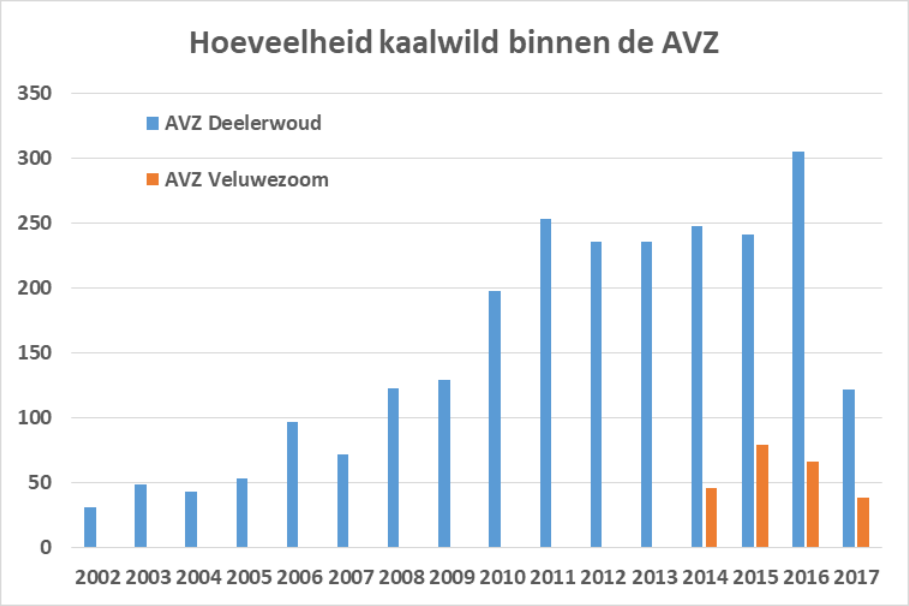
Grafiek 16: Aantalsontwikkeling edelherten landgoed Hoog Deelen

Ook bij het kaalwild lijkt er een verandering op te treden.

Grafiek 17: Aantallen kaalwild buiten en binnen de AVZ

De hoeveelheid kaalwild in het lage dichtheden gebied is de laatste jaren vrij constant op circa 250 stuks. Dit is een goede honderd stuks hoger dan de streefstand van 142 stuks. Dit voorjaar is er sprake van een trendbreuk in de hoeveelheid kaalwild in de AVZ. Onduidelijk is in hoeverre dit samenhangt met de veranderingen in beheer en wijze van tellen (2 telgebieden i.p.v. 3).
In aantallen is de hoeveelheid kaalwild ten opzichte van 2016 meer dan gehalveerd. Los van de veranderingen in beheer lijkt ook hier een ruimtelijke verschuiving plaats te vinden richting lage dichtheden gebied. De ontwikkeling van de hoeveelheid kaalwild in de AVZ Deelerwoud en AVZ Veluwezoom ziet er als volgt uit:

Grafiek 18: Aantallen kaalwild binnen de AVZ

Ook op Veluwezoom waar geen veranderingen in beheer en de uitvoering van de telling heeft plaatsgevonden, is sprake van een daling van de hoeveelheid kaalwild.

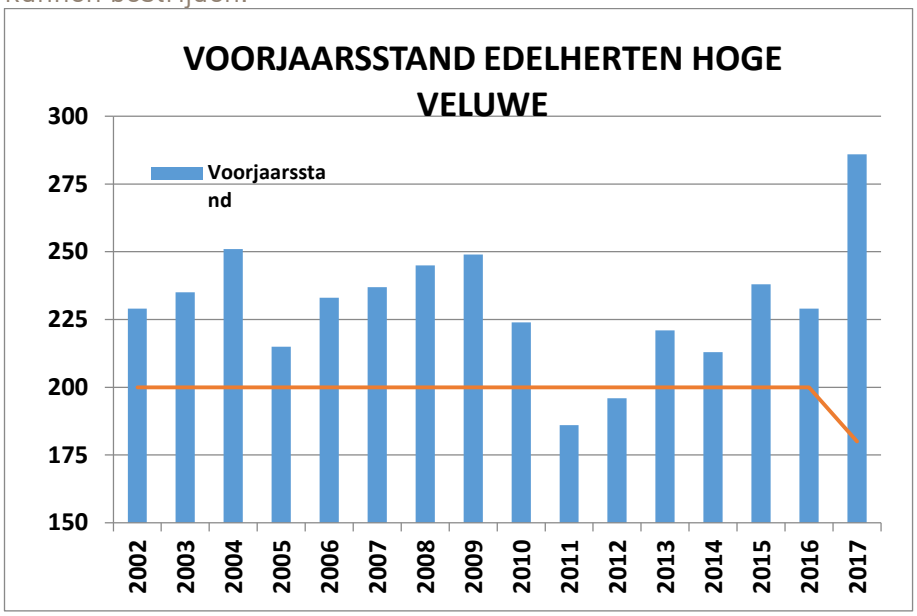
WBE NP de Hoge Veluwe

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2017	105	31	100		50	286
Zomerstand	136	25	100	25	95	381
Afschottoewijzing 2017/2018	72	14	37	15	63	201
Gewenste stand 2018	64	11	63	10	32	180

Tabel 15: Afschottoewijzing WBE NP de Hoge Veluwe

WBE NP de Hoge Veluwe heeft dit jaar een historische afwijking (+100 stuks) ten opzichte van de prognose geconstateerd. Dit betekent ook een historisch hoge toewijzing. Om dit kunnen realiseren

heeft de WBE gevraagd gelijktijdig met het afschot seizoen van de zwijnen per 1 juli schade te kunnen bestrijden.

Grafiek 18: Voorjaarsstanden edelherten WBE NP de Hoge Veluwe

WBE Brummen / Soerense Poort

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2017	3	0		7	4 (2/2)	14
Zomerstand	3	2	7	2	6	20
Afschottoewijzing 2017/2018	1	1	1	0	3	6
Gewenste stand 2018	2	1	6	2	3	14

Tabel 16: Afschottoewijzing WBE Brummen

1.5 CLASSIFICATIE 2017 EN 10 GOUDEN REGELS VOOR ZICHTBARE EDELHERTEN

Het bestuur van de VWV heeft in 2015 opdracht gegeven de classificatie[1] te beoordelen (jonge herten zonder classificatie en of het bestempelen van herten zonder kronen als afschot hert nog wel van deze tijd is). Een commissie is gevraagd te adviseren over toekomstig beleid en een praktisch handvat te geven voor een bejaging van edelherten welke de zichtbaarheid optimaliseert. De resultaten vindt u hierna:

Uitgangspunten

- Leeftijdsklassenbeheer
  - Voldoende volwassen en bijna volwassen herten (50% mannelijk deel populatie), hierdoor:
    - ✓ sociaal stabiele populaties;
    - ✓ natuurlijke selectie tijdens de bronst;
    - ✓ stimulering trekgedrag = genetische uitwisseling;
    - ✓ vroege en korte bronsttijd.
- Voor een duurzame instandhouding van de soort is een maximale genetische variatie gewenst, dit is te realiseren door in het beheer een zo groot mogelijke variatie in geweitypen te bevorderen.
- Geweivorm en geweitype worden genetisch bepaald, de grootte (idem lichaam) wordt bepaald door de leefomstandigheden.
- Standen handhaven op het afgesproken niveau.
- De classificatie dient behulpzaam te zijn bij het realiseren van het voorgestane leeftijdsklassenbeheer (zie Fbp).
- Een simpele voor de uitvoerders duidelijke richtlijn.

Classificatie edelherten 2017

<u>1 jaar / spitsers</u>
Geen classificatie.
Het is WBE's toegestaan om hiervan af te wijken.

<u>2 en 3 jaar</u>
Geen classificatie.
Hierdoor is het ook toegestaan 2- en 3-jarige herten te schieten waarvan het gewei geheel of gedeeltelijk is afgebroken. Dit biedt de mogelijkheid om op lichaamsontwikkeling te selecteren en minder op gewei.
Indien de actuele voorjaarstand belangrijk hoger is dan het afgesproken aantal, wordt het aantal te schieten jonge herten niet gelimiteerd.
Het is WBE's toegestaan om hiervan af te wijken.

[1] De Classificatie is een toevoeging op het beheer van edelherten, maar maakt geen onderdeel uit van de ontheffing grofwild.

4 tot en met 11 jaar

Herten zonder kronen (geen kroon aan één of beide stangen), enkelzijdige kronenherten en herten met een ontbrekende oog of middentak (niet afgebroken) komen voor afschot in aanmerking.
De gewenste jaarlijkse vermindering bestaat voornamelijk uit valwild en noodzakelijk afschot.
Het is WBE's toegestaan om van deze classificatie af te wijken. Zowel in beperkende zin (in principe geen afschot in de middenklasse) als ook in verruimende zin. Verruiming kan gewenst zijn bij een te ruime aanwezigheid of bij specifieke schade herten.

12 jaar en ouder

Per seizoen en per leefgebied wordt een gelimiteerd aantal herten vrijgegeven. De leeftijd geldt als uitgangspunt, niet het gewei.
Het is WBE's toegestaan om er voor te kiezen herten ouder te laten worden.

Algemeen

Alle enden worden als end meegerekend wanneer deze groter of gelijk aan 5 cm zijn.
Geweien van herten van 4 jaar of ouder waarvan delen zijn afgebroken zijn moeilijk te beoordelen. Afschot van de drager daarvan is alleen verantwoord indien uit het overgebleven stangengedeelte het gewei nog kan worden beoordeeld.

Maatwerk verruimingen

Als de doelen uit het Fbp niet met de nieuwe classificatie versie 2017 zijn te realiseren, dan wordt er een maatwerkaanpak afgesproken. Deze aanpak is lokaal en tijdelijk. Indien van toepassing wordt deze aanpak in de telverslagen en het jaarlijkse werkplan voor de Veluwe vastgelegd.

10 Gouden Regels voor zichtbare edelherten

1. Besef het belang van zichtbaar wild en pleeg geen afschot op de plaatsen waar de dieren zichtbaar zijn voor iedereen.
2. Ontzie tijdens het afschot de dagverblijven en de andere rustplaatsen.
3. Pleeg bij voorkeur afschot tijdens de trekbeweging van de dieren.
4. Ga niet naar de dieren op zoek, maar laat ze bij je komen.
5. Benader en verlaat de aanzitplek met de voorzichtigheid alsof er dieren staan.
6. Ga nooit bij verkeerde wind aanzitten.
7. Schiet nooit uit een groep als je bent opgemerkt.
8. Pleeg bij voorkeur afschot van individuele dieren en probeer kleine familiegroepjes in zijn geheel weg te nemen.
9. Ga nooit direct naar het geschoten dier, maar berg het later en ontweid het elders.
10. Probeer het afschot in een minimaal aantal jachtbeurten in een zo kort mogelijke periode te realiseren.

2. INZET HONDEN T.B.V. NAZOEK

Elke jager heeft de verplichting wanneer een beschoten stuk grofwild niet vindbaar is dit te laten nazoeken door een goed nazoekteam. Op de Veluwe zitten we gelukkig ruim in de goede nazoekteams. Al deze teams zijn door Stichting Zweethonden Nederland (SZN) erkend. Wat dit betekent kunt u zien op www.zweethonden.nl.

- Mevr. D. Bultman-Auras	Hannoveraanse zweethond	tel.055-3121700 of 06-53166843
- Dhr. B. Castelein	Hannoveraanse zweethond	tel.06-55340581
- Dhr. J. ter Horst	Hannoveraanse zweethond	tel.0543-450868 of 06-53773356
- Dhr. H. Koning	Hannoveraanse zweethond	tel.06-10578673
- Dhr. R.J. Schoemaker	Hannoveraanse zweethond	tel.0578-571548 of 06-53398294
- Dhr. G.W.H. Verwoerd	Beierse bergzweethond	tel.0577-407065 of 06-51362105

De gegevens van bovengenoemde personen kunt u ook vinden op de openingspagina van www.faunaregistratie.nl daar klikt u op zweethondenlijst en via een paar klikken kunt u de door u gewenste nazoekteams selecteren en het gewenste lijstje printen.

3. OPLEIDING GROFWILDBEHEER / IPC GROENE RUIMTE

De opleiding grofwildbeheer duurt twee jaar en omvat per jaar 16 lessen. Na het behalen van het theoriediploma kan de praktische kennis verder worden vergroot door het volgen van de éénjarige praktijkopleiding. Onderwerpen zijn: observeren, aanspreken, terreininrichting, onderhoud wapens en schietvaardigheid, schottekens en nazoek en de praktische uitvoering van het grofwildbeheer.
De theoretische opleiding gaat in het najaar van start. Aanmelden kan via
mail h.spek@ipcgroen.nl of www.ipcgroen.nl.

4. DAMHERTENBEHEER 2016/2017/2018

4.1 BELANGWEKKENDE ZAKEN BINNEN DE LEEFGEBIEDEN

Noord Veluwe

Het afgelopen seizoen heeft er geen afschot plaats gevonden op de Noord Veluwe. Dit vanwege een stand onder het niveau van de streefstand. Door aanwas is de stand inmiddels weer op niveau. Ook het verspreidingsgebied werd weer wat groter. Zowel aan de westzijde (Middelhart) als ook aan de oostzijde (Feithenhof) werden weer sinds tijden damherten gezien.
Op de Noord Veluwe wordt uitgegaan van een populatie damherten met een beperkte omvang (100 stuks). Het beleid van KDHL sluit daar feitelijk op aan. De huidige populatie damherten op KDHL wordt geschat op ongeveer 70 stuks (voorjaar 2014) (Bron: Fbp Kroondomein Het Loo).

Zuid Veluwe

De Zuid Veluwe kan als een samenhangend leefgebied worden beschouwd. Er leven damherten in WBE Midden Veluwe incl. St. Huis Deelerwoud, WBE Zuid Oost Veluwe en WBE NP de Hoge Veluwe. Op de Zuid West Veluwe zijn nog geen damherten waargenomen. Deze zouden daar nu via het ecoduct over de Harderwijkerweg ook kunnen komen.
Het afgelopen jaar heeft Natuurmonumenten een grofwildkerendraster geplaatst in de ingang van het Deelerwoud om schade- en overlast bij buren te verminderen. Deze corridor langs het restaurant De Woeste Hoeve vormde de belangrijkste verbinding met de Midden Veluwe. Sindsdien worden er in de Zuidoost hoek van de Midden Veluwe veel minder damherten waargenomen. Er is nu een beperkte stand aanwezig.

4.2 GETALSMATIG DAMHERTENBEHEER

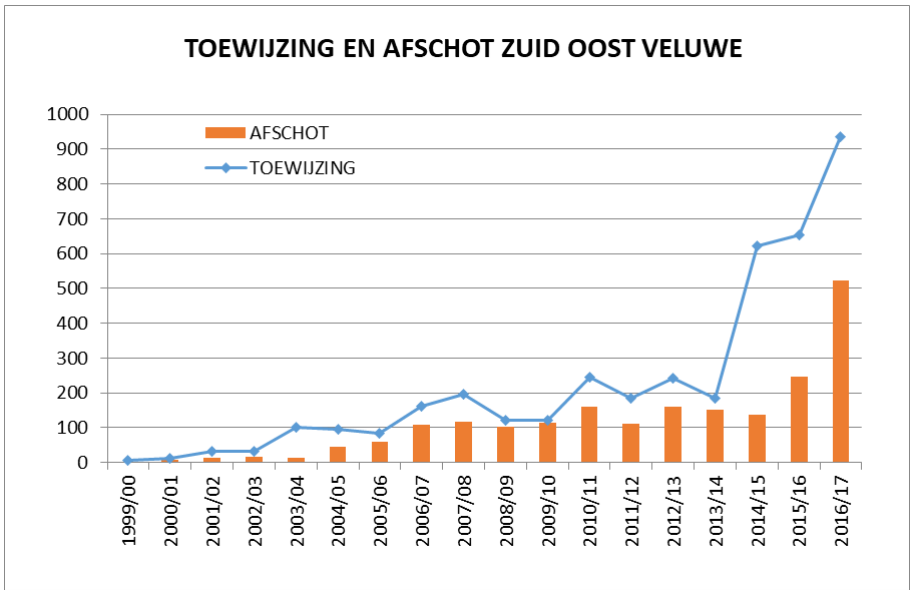
De toewijzing bedroeg dit seizoen in totaal 1.030 stuks. Dit is de hoogste toewijzing ooit. Het gerealiseerde afschot bedroeg in totaal 570 stuks, hiermee is het toegewezen afschot voor 55% gerealiseerd.

	Kalf			Hinde / smaldier					Spitser			Hert			Totaal		
	T	A	%	T	Sm	Hi	Tot	%	T	A	%	T	A	%	T	A	%
VO	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
NOV	1	1	100	1	1	0	1	100	0	0	0	0	0	0	2	2	100
MIV	3	2	67	3	0	2	2	67	1	1	100	7	2	29	14	7	50
SHD	21	13	62	27	5	4	9	33	7	5	71	35	9	26	90	36	40
ZOV	317	200	63	408	66	141	207	51	99	69	70	100	49	49	924	525	57
TOT	342	216	63	439	72	147	219	50	107	75	70	142	60	42	1030	570	55

Gebruikte afkortingen: T = toewijzing, A = afschot, VO = Vale Ouwe, NOV = Noord Oost Veluwe, MIV = Midden Veluwe, SHD = Stichting Huis Deelerwoud, ZOV = Zuid Oost Veluwe en TOT = totaal.

Tabel 17: Toewijzing en afschotrealisatie damherten op WBE-niveau

Van het totale afschot op de Veluwe van 570 stuks zijn er 525 geschoten in WBE Zuid Oost Veluwe geschoten. De ontwikkeling van toewijzing en afschot ziet hier er als volgt uit:

Grafiek 19: Toewijzing en afschotrealisatie WBE Zuid Oost Veluwe

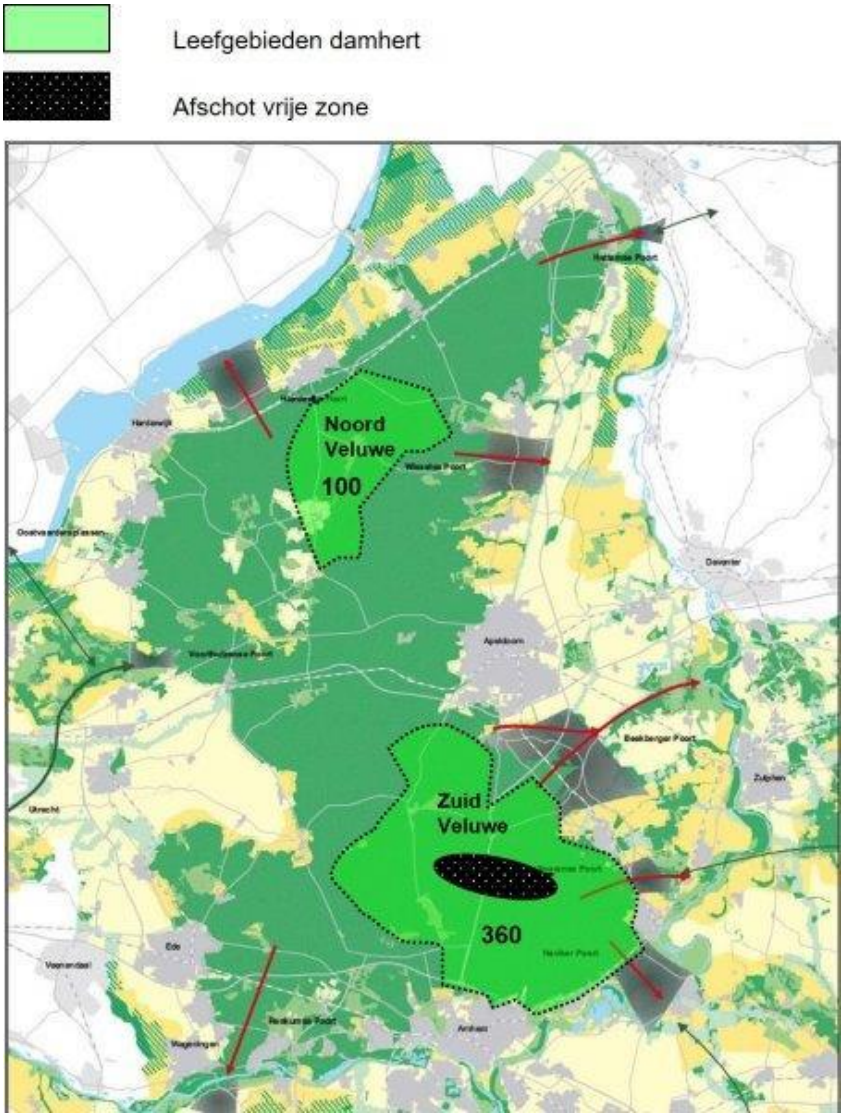
Het hoge afschot op de Zuid Oost Veluwe komt mede doordat Natuurmonumenten het gebied waar ze hun bufferbeheer uitvoert, uitgebreid heeft naar de AVZ binnen het Deelerwoud.

Ontsnapte damherten uit gehouden situaties

Voor ontsnapte damherten uit gehouden situaties geldt een 0-standbeleid. Afschot is aan de orde wanneer vangen en/of verdoven niet tot verwijdering leidt. In het kader van dit beleid zijn er het afgelopen seizoen 5 damherten geschoten (4 hinden en 1 spitser). Bij een waarneming van een ontsnapt damhert, kan via de WBE contact worden opgenomen de Faunabeheereenheid.

De gewenste aantallen

In het Fbp is voor wat betreft de gewenste aantallen net zoals voor de edelherten een belangenafweging gemaakt. De vraag is niet hoeveel damherten kunnen er op basis van het voedselaanbod leven, maar voor hoeveel damherten is er draagvlak bij de terreineigenaren / grondgebruikers. Op de Noord Veluwe is de doelstand 100 stuks in het voorjaar. Op de Zuid Veluwe is een streefstand bepaald van 375 stuks. Dit leefgebied ligt in de WBE's Zuid Oost Veluwe en Midden Veluwe. Door de verbinding tussen het Deelerwoud en de Hoge Veluwe heeft een beperkt aantal damherten hun benuttingsgebied omgezet naar de Hoge Veluwe.

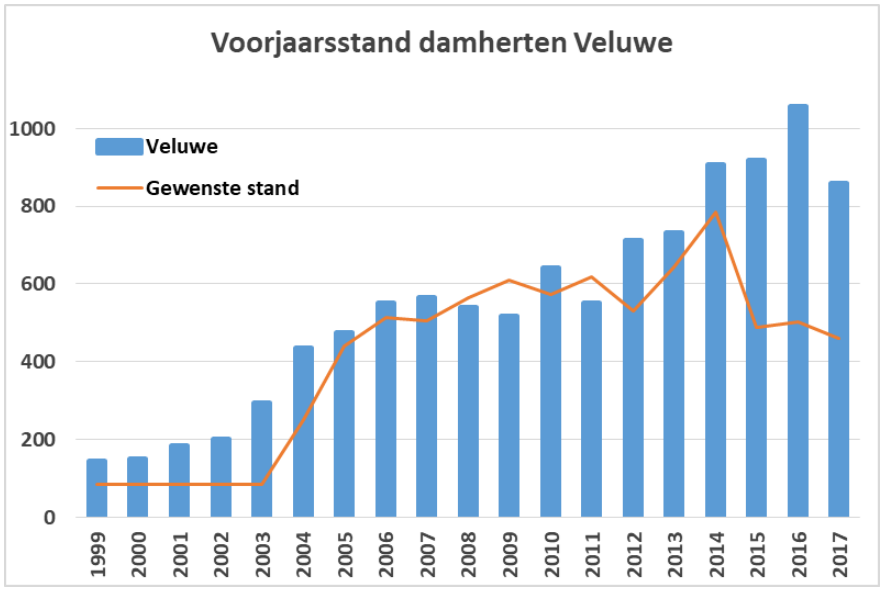

Kaart 1: Leefgebieden damherten op de Veluwe

4.3 TELLINGEN EN WERKPLAN SEIZOEN 2017/2018

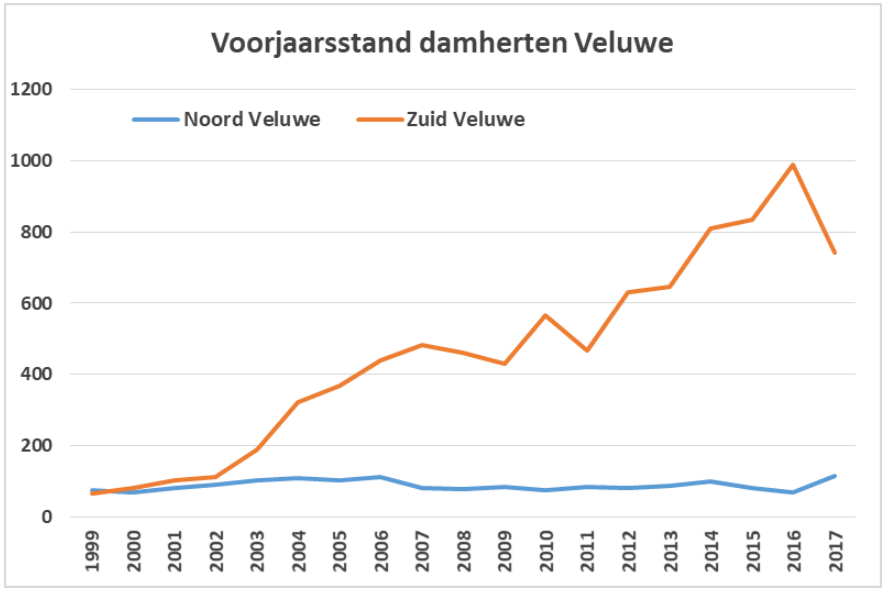
Algemeen

De bepaling van de voorjaarsstand is vrijwel geheel gebaseerd op waarnemingen van de jachthouders. Deze waarnemingen bleken in het verleden een nauwkeuriger beeld van daadwerkelijke stand op te leveren dan de waarnemingen tijdens de edelherten en de wilde zwijnen tellingen. Inmiddels ontstaat er uit de praktijk een variant. In WBE Zuid Oost Veluwe is de periode om waar te nemen verkort tot rond de teldata van de edelherten en op de Noord Veluwe is WBE De Vale Ouwe gestart met een jaarrond monitoring. Voor het eerst is ook de actuele stand van damherten in WBE NP de Hoge Veluwe opgenomen in het werkplan. De actuele populatie op de Veluwe is bepaald op 859 stuks.

Grafiek 20: Voorjaarsstand en gewenste stand damherten

De populatie is ten opzichte van vorig jaar met bijna 200 stuks gekrompen. Dit komt door het hogere afschot in WBE Zuid Oost Veluwe. Het verschil in beheerkeuze tussen de Noord en de Zuid Veluwe uit zich in een groot verschil in aantallen.

Grafiek 21: Voorjaarsstanden damherten Noord en Zuid Veluwe

Noord Veluwe

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALD	KALF	TOTAAL
Indicatie voorjaarsstand 2017	11	15	71		19 (9 / 10)	116
Aanwas 55% van					44	44
Zomerstand 2017	26	9	71	10	44	160
Vermindering 2017/2018	1	1	9	3	11	25
Gewenste stand voorjaar 2018	**25**	**8**	**62**	7	**33**	**135**
Gewenste stand FBP	**34**	7	**34**	7	**18**	**100**

Tabel 18 : Afschottoewijzing Noord Veluwe

Het overgrote deel van de populatie bevindt zich binnen WBE De Vale Ouwe. Er is het afgelopen seizoen geen afschot gepleegd vanuit de overtuiging dat de actuele stand beneden de gewenste stand zat. Dit is de reden geweest dat begin dit jaar gestart is met het jaarrond realtime vastleggen van alle waarnemingen, met de bedoeling om tot een zo betrouwbaar mogelijke inventarisatie te komen. Nu worden jaarrond door alle jachthouders hun waarnemingen doorgegeven aan de WBE.
De WBE wil eerst de ervaringen en resultaten van het komende jaar bezien. Het meer rekenkundig benaderen van de bestandsvermindering wil de WBE pas doen als er een meer structureel goed gevoel is over de realiteitswaarde van de inventarisatie.

Voor aankomend seizoen is derhalve een vermindering bepaald van 25 stuks. Bij de bepaling van de hoogte van het gewenste afschot is rekening gehouden met emigratie richting KDHL. Van de 25 stuks worden 5 stuks kaalwild toegewezen aan WBE Noord Oost Veluwe.

Zuid Veluwe

De Zuid Veluwe kan als een samenhangend leefgebied worden beschouwd. Er leven damherten in WBE Midden Veluwe (incl. St. Huis Deelerwoud), WBE Zuid Oost Veluwe en WBE NP de Hoge Veluwe. In WBE Zuid West Veluwe zijn nog geen damherten waargenomen. Deze kunnen nu via het ecoduct over de Harderwijkerweg daar nu ook komen. Het afgelopen jaar heeft Natuurmonumenten een grofwildkerendraster geplaatst in de ingang van het Deelerwoud om schade- en overlast bij buren te verminderen. Deze corridor langs het restaurant De Woeste Hoeve vormde de belangrijkste verbinding met de Midden Veluwe. Sindsdien worden er in de Zuidoost hoek van de Midden Veluwe veel minder damherten waargenomen. Er is nu een beperkte stand aanwezig.

WBE Midden Veluwe

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALD	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2017	10	5	8		8	31
Zomerstand 2017	15	4	8	4	8	39
Gewenste stand FBP						**60**

Tabel 19: Afschottoewijzing WBE Midden Veluwe

Voor het seizoen 2017/2018 is voor WBE Midden Veluwe alleen een ontheffing noodzakelijk voor zieke en gebrekkige dieren en voor afschot in kader van verkeersveiligheid.

St. Huis Deelerwoud (maakt onderdeel uit van WBE Midden Veluwe)

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALD	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2017	20	8	18		8	54
Zomerstand 2017	28	7	18	1	18	72
Gewenste stand 2018	0	0	0	0	0	0
Vermindering 2017/2018	28	7	18	1	18	72

Tabel 20: Afschottoewijzing St. Huis Deelerwoud

Binnen het eigendom van St. Huis Deelerwoud is het beheer erop gericht alle aanwezige damherten te verwijderen. De discussie of dit wenselijk is loopt nog. Op dit moment wordt getalsmatig uitgegaan van het terugbrengen van de damherten op het landgoed tot nul

WBE NP de Hoge Veluwe

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALD	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2017	4	4	2		1	11
Zomerstand 2017	8	0	2	1	2	13
Gewenste stand FBP						**PM**

Tabel 21: Afschottoewijzing WBE NP de Hoge Veluwe

Via de verbinding met WBE Zuid Oost Veluwe is ook de kolonisatie van WBE NP de Hoge Veluwe door damherten gestart. De actuele stand dit voor jaar bedraagt 11 stuks. Er is nog geen gewenste stand vastgesteld, de voorzitter treedt nader overleg hierover.

WBE Zuid Oost Veluwe

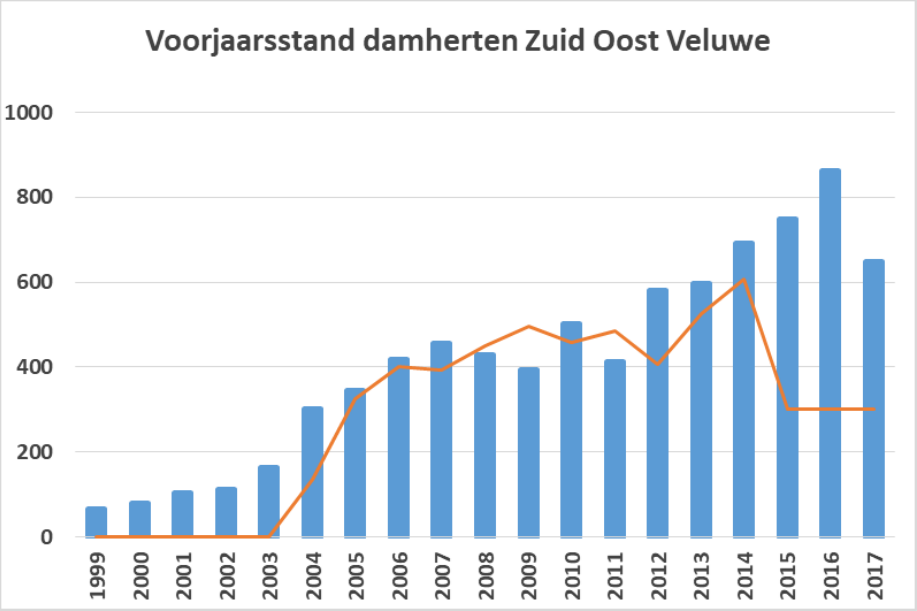
Bij de damherten heeft een inventarisatie op jachtveldniveau plaatsgevonden. Tien dagen voor en tien dagen na de edelhertentellingen. Elke jachthouder heeft uit de waarnemingen een conclusie getrokken over de daadwerkelijke stand. Door de WBE is in overleg met haar jachthouders de navolgende actuele voorjaarsstand bepaald.

	HERT	SPITSER	HINDE	SMALDIER	KALF	TOTAAL
Actuele voorjaarsstand 2017	55	54	386		155 (77 / 78)	650
Zomerstand	109	77	386	78	325	975
Afschottoewijzing 2017/2018 totale leefgebied	4	58	281	59	273	675
Afschot toewijzing 2017/2018 lage dichtheden gebied	47	5	73	6	76	207
Afschot toewijzing 2017/2018 bufferbeheer	-43	53	208	53	197	468
Gewenste stand 2018	105	19	105	19	52	300

Tabel 22: Afschottoewijzing WBE Zuid Oost Veluwe

Toelichting

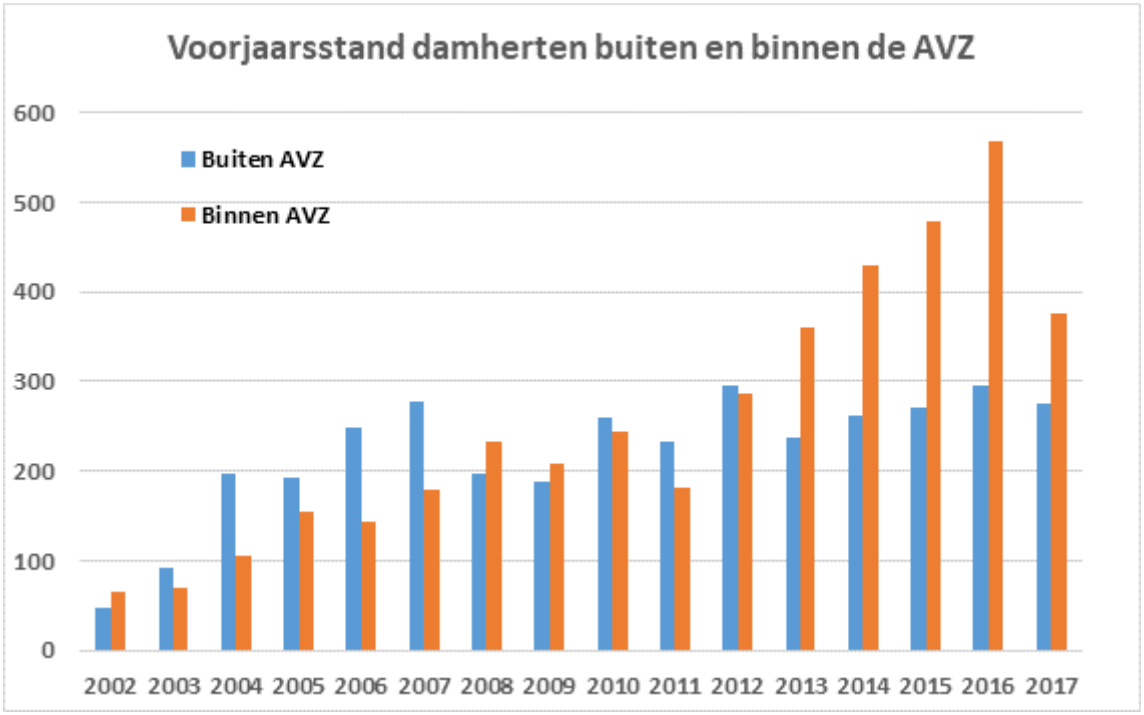
De actuele stand ligt 350 stuks boven de streefstand (300 stuks). Net zoals bij de edelherten wordt er een ruimtelijke verdeling nagestreefd. De streefstand voor het lage dichtheden gebied bedraagt 174 stuks. De actuele voorjaarsstand bedraagt 275 stuks. De actuele voorjaarsstand is circa 100 stuks hoger dan het nagestreefde aantal. Binnen het leefgebied is de actuele voorjaarsstand 55 herten. Al deze 55 herten zijn in het lage dichthedengebied waargenomen. Net zoals bij de edelherten zien we dat de mannelijke dieren de afschotvrije zones verlaten en zich settelen in lage dichtheden gebied. Dit geldt ook voor de meeste spitsers, het aantal deze zomer is bepaald op 77 stuks. Voor het werkplan dient daarom ook een substantieel deel worden toegewezen aan de jachthouders in het lage dichtheden gebied. Anders lopen de aantallen te snel op. In het kader van het bufferbeheer kan Natuurmonumenten ook een deel van deze potentiële uitzwermers schieten.
Ondanks dat op leefgebiedsniveau de zomerstand van de herten op het gewenste aantal zit, zal er op basis van de ruimtelijke doelen wel herten voor afschot worden vrijgegeven. Het gaat hier alleen om jonge herten zogenaamde kniepers en löflers. Het aantal volwassen herten is te beperkt om afschot toe te staan.

Grafiek 22: Voorjaarsstand damherten WBE Zuid Oost Veluwe

	Totaal	Streven	Verschil
Actuele voorjaarsstand 2017	650	300	350
Actuele voorjaarsstand AVZ	375		
Actuele voorjaarsstand lage dichtheden gebied	275	174	101

Tabel 23: Ruimtelijke verdeling voorjaarsstand

Grafiek 23: Voorjaarsstand damherten buiten en binnen de AVZ

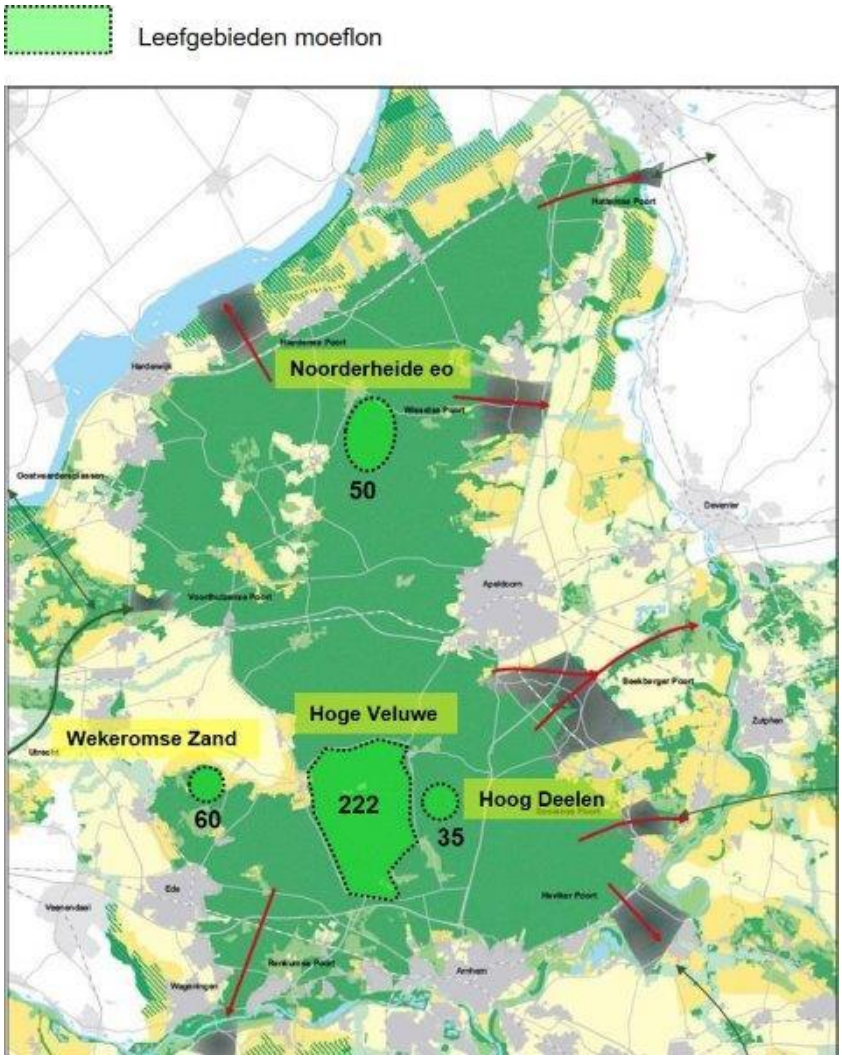
De actuele stand buiten de AVZ (lage dichtheden gebied) bedraagt in totaal 275 stuks. Dit is de laatste jaren redelijk stabiel. De aantallen binnen de AVZ is gedaald, dit kan worden toegeschreven aan het afschot wat in het kader van het bufferbeheer is uitgevoerd binnen het Deelerwoud.

Laat verdachte en zieke dieren onderzoeken bij DWHC tel 030-2537925

Het meeste grofwild dat wordt geschoten is gezond en in goede conditie. Af en toe worden er ook dieren geschoten die wat onder de leden hebben. Dieren kunnen abnormaal gedrag vertonen of afwijkingen hebben aan uiterlijke kenmerken. Conclusie: niet geschikt voor consumptie
Verdachte en zieke dieren kunnen worden gemeld bij het DWHC, het Dutch Wildlife Health Centre; het landelijke orgaan om wilde dieren te laten onderzoeken.
In overleg met het DWHC wordt bepaald of ze het betreffende dier willen hebben. Willen ze het hebben dan regelen zij vervoer. Na het onderzoek ontvangt de melder over de uitkomsten van het onderzoek verslag.

5. MOEFLONBEHEER 2016/2017/2018

De moeflon valt als exoot (Lijst 'Andere diersoorten') onder het regime van de Flora- en faunawet. Dit omdat de moeflon in een klein aantal natuurgebieden ingezet wordt als grazer. Afschot van deze dieren is noodzakelijk om de aantallen binnen de betreffende natuurgebieden te reguleren en om een verdere verspreiding te voorkomen. Voor dit afschot heeft de provincie een aanwijzing (art. 67) verstrekt.

Kaart 2: Leefgebieden moeflons op de Veluwe

5.1 RUIMTE

De moeflon is een exoot. Dit is de reden dat een verspreiding over geheel Gelderland ongewenst is. Het huidige voorkomen beperkt zich tot de voormalige gesloten wildbanen Wekeromse zand, WBE NP de Hoge Veluwe en landgoed Hoog Deelen op de Zuid Veluwe. Op de Noord Veluwe leven moeflons op de Noorderheide en omringende terreinen op de Noord Veluwe. Alleen binnen WBE NP de Hoge Veluwe bevindt zich een duurzame populatie.

De inschatting is dat het ruimtelijke gebruik van de omgeving buiten de huidige gebieden beperkt blijft, ook nadat voorzieningen worden gemaakt dat ander grofwild meer kan wisselen of rasters worden verwijderd beperkt blijft.

De drie benuttingsgebieden op de Zuid Veluwe, het Wekeromse Zand, WBE NP de Hoge Veluwe en het landgoed Hoog Deelen worden grotendeels begrensd door rasters. De gewenste aantallen worden bepaald door de betreffende eigenaar van voornoemde gebieden. Het populatiebeheer is afgestemd op het handhaven van deze aantallen (zie de afzonderlijke werkplannen). Alle eigenaren hebben aangeven deze soort uit cultuurhistorische, beheerstechnische en recreatieve redenen te willen handhaven.

5.2 GETALSMATIG MOEFLONBEHEER

In het seizoen van 2016/2017 is voor 138 moeflons afschot verleend. Daarvan zijn 98 dieren geschoten.

WBE	Ram			Ooi			Lam		
	T	A	R	T	A	R	T	A	R
Lunteren e.o.	7	9	129%	5	4	80%	10	9	90%
De Vale Ouwe	1	1	100%	0	0	0%	0	0	0%
Zuid Oost Veluwe	3	1	33%	4	4	100%	8	7	88%
NP De Hoge Veluwe	58	42	72%	5	2	40%	28	19	68%
Totaal	69	53	77%	14	10	71%	46	35	76%

*Legenda: **T**: toewijzing afschot, **A**: gerealiseerd afschot **R**: realisatiepercentage*

Tabel 24: Toewijzing en afschotrealisatie moeflons

Van de toewijzing is 76% gerealiseerd, het merendeel op basis van populatiebeheer, twee dieren zijn uit hun lijden verlost en één dier is buiten het leefgebied (Noord Veluwe) geschoten. Daarnaast zijn in WBE NP de Hoge Veluwe negen dode moeflons gevonden en is in WBE De Vale Ouwe één ram aangereden en gedood.

5.3 TELLINGEN EN WERKPLAN MOEFLON SEIZOEN 2017/2018

WBE De Vale Ouwe: Noord Veluwe

Het gebied waarbinnen moeflons worden getolereerd bestaat uit de navolgende gebieden: Noorderheide, Vierhouterbos, Elspeterstruiken en Elspeterbosch met een grootte van circa 1.100 hectare. Omdat het benuttingsgebied niet door rasters wordt beperkt, zijn meer garanties noodzakelijk om het voorkomen voor wat betreft aantallen en verspreiding goed te handhaven (zie beheer).

Doelstand

Al jaren bedraagt de populatiegrootte circa 50 dieren. Ook uit de recente inventarisatie gegevens komt een beeld van minder dan 50 moeflons (voorjaarsstand).

Beheer
De gekozen oplossing vraagt om een goede monitoring van de aantallen en het gebruik van het benuttingsgebied. Om ook een goed inzicht te krijgen in veranderingen in terreingebruik worden inmiddels alle waarnemingen vastgelegd.

Verspreiding buiten het leefgebied
In het huidige Fbp is opgenomen dat de moeflons die buiten het kerngebied komen zullen worden geschoten. De eigenaren en de WBE zijn zich sinds het afgelopen seizoen aan het herbezinnen over deze afspraak. Naar verwachting zal er in de loop van het seizoen 2017/2018 hier meer duidelijkheid over komen. Voor dit moment worden er geen moeflons geschoten die zich buiten het kerngebied bevinden. Gelet op het conservatieve verspreidingsgedrag is er op korte termijn geen gevaar voor snelle kolonisatie van andere delen van de Noord Veluwe.
Voor de lange termijn is het nog maar zeer de vraag of de moeflon kan overleven op de Veluwe. De wolvenpopulatie in Duitsland groeit zo snel, zowel in aantallen als in ruimte, dat het aannemelijk is dat ze de Veluwe zullen vinden. De ervaring in Duitsland leert dat moeflons zich niet kunnen onttrekken aan predatie door wolven.
Voor het aankomende seizoen is er alleen een toewijzing nodig voor het afschot van zieke of gebrekkige dieren, niet gespecificeerd naar wildtypering.

WBE De Vale Ouwe	Ram	Ooi	Lam	Totaal
Zomerstand				ca. 50
Gewenste doelstand				50
Toewijzing afschot 2017-18				3

Tabel 25: Afschottoewijzing WBE De Vale Ouwe

WBE NP de Hoge Veluwe

Doelstand
De eigenaar monitort al enige tijd de effecten van de moeflons op het gebied van 5.400 hectares natuur. Het gebied kan een hogere stand aan. De eigenaar wenst een verhoging van de doelstand, van 200 naar 222 stuks en daarna mogelijk de stand langzaam te laten stijgen. De moeflons leven in het nationale park binnen rasters, waardoor de moeflons zich niet buiten het leefgebied kunnen verspreiden. Daardoor is de verkeersveiligheid niet in het geding.

De tellingen wijzen uit dat er 324 moeflons leven. Bij een gewenste doelstand van 222 dieren zou de toewijzing uitkomen op totaal 102 moeflons.

WBE De Hoge Veluwe	Ram	Ooi	Lam	Totaal
Zomerstand	98	142	84	324
Gewenste doelstand WBE				222
Toewijzing afschot 2017-18	16	42	44	102

Tabel 26: Afschottoewijzing WBE NP de Hoge Veluwe

WBE Lunteren: Zuid Veluwe

Doelstand

In het Fbp is voor het Wekeromse zand een doelstand bepaald van 50 moeflons. De eigenaar/WBE wenst een verhoging tot 60 stuks. Dit aantal is een mooie stand en dient het doel waarom ze er lopen: het open houden van het stuifzand en de heide. Het terrein kan 60 moeflons goed aan. De dieren worden door natuurlijke barrières binnen het leefgebied gehouden. Afgelopen seizoen zijn er geen bijzondere gebeurtenissen voorgevallen. De afschotrealisatie was afgelopen seizoen hoog.

Uit de tellingen blijkt dat 86 moeflons in het leefgebied wonen. Om de gewenste doelstand te behalen zou een afschot van 26 stuks nodig zijn. In 2015 is met de WBE afgesproken dat het aantal rammen in 3 jaar naar de gewenste stand van 25 stuks teruggebracht zou worden. De WBE heeft een extra jaar nodig en zegt toe de inspanning te leveren de 7 rammen dit seizoen te realiseren en de rest volgend seizoen. De aanvraag is totaal 20 moeflons. De WBE wenst ook meer op aantal te kunnen beheren dan op wildtypering.

WBE Lunteren e.o.	Ram	Ooi	Lam	Totaal
Zomerstand	38	27	21	86
Gewenste doelstand	25	25	10	60
Toewijzing afschot 2017-18	7	2	11	20*

**De WBE zal de overige 6 rammen in seizoen 2018-19 realiseren*

Tabel 27: Afschottoewijzing WBE Lunteren

WBE Zuid Oost Veluwe: Hoog Deelen

Doelstand

In Hoog Deelen is de doelstand bepaald op 35 moeflons. De dieren worden door natuurlijke barrières binnen het leefgebied gehouden. Afgelopen seizoen zijn er geen bijzondere gebeurtenissen voorgevallen.

Uit de tellingen blijkt dat er totaal 50 moeflons in het leefgebied lopen. Om de gewenste doelstand te behalen vraagt de WBE een afschot aan van 15 stuks en wenst ook meer te kunnen beheren op de aantallen dan op de wildtypering.

WBE Zuid Oost Veluwe	Ram	Ooi	Lam	Totaal
Zomerstand	20	16	14	50
Gewenste doelstand				35
Toewijzing afschot 2017-18	3	4	8	15

Tabel 28: Afschottoewijzing WBE Zuid Oost Veluwe

Grofwildbeheer vraagt steeds meer om flexibiliteit en maatwerk. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het planmatige beheer ligt bij de betreffende eigenaren. Eventuele aanpassingen van het werkplan gedurende het seizoen zowel in aantallen als in categorieën willen we toestaan. Eventuele wijzigingen worden aan de FBE gemeld en aan het eind van het seizoen gerapporteerd in de verslaglegging aan de provincie.

6. WILDE ZWIJNENBEHEER 2016/2017/2018

6.1 GETALSMATIG WILDE ZWIJNENBEHEER

In onderstaand overzicht staan de toewijzing en afschot van de geschoten wilde zwijnen in het seizoen 2016/2017. Dit is dus zonder de op de weg doodgereden wilde zwijnen. Regulier zijn er in totaal 2.826 wilde zwijnen geschoten. Dit is inclusief schadeafschot wat binnen het reguliere beheer wordt verantwoord maar exclusief het afschot in de 0-standgebieden.

OVERZICHT TOEWIJZING EN REGULIER AFSCHOT WILD ZWIJN SEIZOEN 2016/2017															
WBE	**BIG**			**OVERLOPER**			**ZEUG**			**KEILER**			**TOTAAL**		
	T	**A**	**%**	**T**	**A**	**%**	**T**	**A**	**%**	**T**	**A**	**%**	**T**	**A**	**%**
VNW	434	304	70%	163	148	91%	59	46	78%	21	22	105%	677	520	77%
VO	370	307	83%	77	79	103%	70	23	33%	38	28	74%	555	437	79%
NOV	494	399	81%	108	81	75%	69	26	38%	11	9	82%	682	515	76%
MIV	370	272	74%	134	121	90%	45	36	80%	11	13	118%	560	442	79%
SHD	74	22	30%	32	15	47%	16	5	31%	18	9	50%	140	51	36%
ZWV	103	72	70%	84	59	70%	16	16	100%	4	4	100%	207	151	73%
ZOV	745	376	50%	201	176	88%	71	30	42%	15	8	53%	1032	590	57%
HV	152	71	47%	69	38	55%	22	6	27%	10	5	50%	253	120	47%
TOT	**2742**	**1823**	**66%**	**868**	**717**	**83%**	**368**	**188**	**51%**	**128**	**98**	**77%**	**4106**	**2826**	**69%**

WBE= wildbeheereenheid, VNW = Veluwe Noord West, VO= Vale Ouwe, NOV= Noord Oost Veluwe, MIV= Midden Veluwe, SHD= St. Huis Deelerwoud, ZW= Zuid West Veluwe, ZOV, Zuid Oost Veluwe en HV= Hoge Veluwe, T= toewijzing, A= afschot.

Tabel 29: Toewijzing en afschotrealisatie wilde zwijnen

Afschot 0-standgebieden seizoen 2016/2017

WBE's Veluwe	BIG	OVL	ZEUG	KEILER	TOTAAL	2015/16	Trend
Veluwe Noord West	46	30	11	8	95	49	Sterk stijgend
Vale Ouwe	4	2	1	3	10	0	Sterk stijgend
Noord Oost Veluwe	15	21	4	5	45	34	Stijgend
Midden Veluwe	2	3	3	5	13	11	Stabiel
St. Huis Deelerwoud	5	5	0	1	11	0	Sterk stijgend
Zuid West Veluwe	34	35	6	13	88	54	Sterk stijgend
Lunteren	21	20	5	1	47	30	Stijgend
Zuid Oost Veluwe	3	3	1	1	8	16	Sterk dalend
De IJssellanden	0	1	0	0	1	0	Incident
IJsselvallei	5	4	2	4	15	11	Stijgend
Stroomgebied Voorsterbeek	2	0	2	2	6	0	0-stand bijna bereikt
Nijkerk	0	3	1	2	6	21	Sterk dalend
De Schaffelaar	0	0	0	1	1	2	Incident
Totaal Veluwe	137	127	36	46	346	228	Sterk stijgend
Land van Gelre / Groesbeek	19	8	0	2	29	30	Stabiel
Rekken	0	2	0	1	3	3	Stabiel
Tielerwaard West	4	0	2	0	6	0	Incident
Totaal Gelderland	160	137	38	49	384	261	Sterk stijgend

Tabel 30: Afschotrealisatie wilde zwijnen in 0-standgebieden op WBE-niveau

De machtigingen voor afschot in 0-standgebieden hebben een geldigheidsduur van maximaal 1 jaar en zijn geldig van 1 april tot en met 31 maart, of eventueel korter.

Binnen de volgende WBE's is er sprake van standwild binnen de volgende 0-standgebieden: WBE Veluwe Noord West = Agrarische Enclave, WBE Zuid West Veluwe = Ederbos / Driesprong / WBE De Vale Ouwe ten westen van de Apeldoornseweg, dit sluit aan op het werkgebied van de WBE Lunteren wat geheel in het 0-standgebied ligt. De overige WBE's en delen van voornoemde WBE's grenzen aan het leefgebied van de zwijnen waar ze af en toe infiltreren.
Het afgelopen seizoen was zeer voedselrijk waardoor er meer binding was met het bos- en natuurgebied. De zwijnen zijn dan in de landbouwgebieden veelal moeilijker te bejagen. Het voedselaanbod verslechtert door het kiemen van de eikels en de beukennoten in het bos- en natuurgebied, in de landbouwgebieden wordt het nu juist weer beter. Kortom de druk van de zwijnen op de landbouwgronden en de leefgebiedsgrenzen waar geen buitenrasters staan, neemt verder toe.
Tussen de stad Nijmegen en het Reichswald in Duitsland ligt het zogenaamde 'Ketelwald'. Het zuidelijkste puntje waar contact gemaakt wordt met de bos- en natuurgebieden van het Reichswald

ligt ook nog een stukje Limburg 'De St. Jansberg'. In dit 0-standgebied zijn afgelopen seizoen 30 zwijnen geschoten. Dit afschot vindt niet verspreid plaats over het gehele 0-standgebied, maar zeer geconcentreerd. Vrijwel alle zwijnen worden geschoten in het noordoosten van het gebied en vrijwel alles ten oosten van de provinciale weg van Nijmegen naar Groesbeek. Deze weg is in het verleden voorzien van dassenrasters, blijkbaar vormen deze een harde grens voor zwijnen. Medio deze winter lijkt er een mastarme periode aan te komen, dit zijn omstandigheden die we optimaal dienen te gebruiken om de stand te reduceren in deze schade en overlastgebieden.

WBE	BIG	OVL	ZEUG	KEILER	TOTAAL
Nijkerk	1	1	0	0	2
De Schaffelaar	0	0	3	0	3
Veluwe Noord West	37	16	8	16	77
Vale Ouwe	16	6	1	3	26
Noord Oost Veluwe	42	14	13	13	82
IJssellanden	6	1	0	1	8
IJsselvallei	1	0	0	0	1
Midden Veluwe	5	4	2	3	14
Zuid West Veluwe	6	1	1	6	14
Zuid Oost Veluwe	7	3	2	1	17
Totaal Veluwe	**121**	**46**	**30**	**43**	**244**
Land van Gelre / Groesbeek	**2**	**1**	**0**	**0**	3
Totaal Gelderland	**123**	**47**	**30**	**43**	**247**

Tabel 31: Aantal doodgereden wilde zwijnen op WBE-niveau

Dood gevonden wilde zwijnen

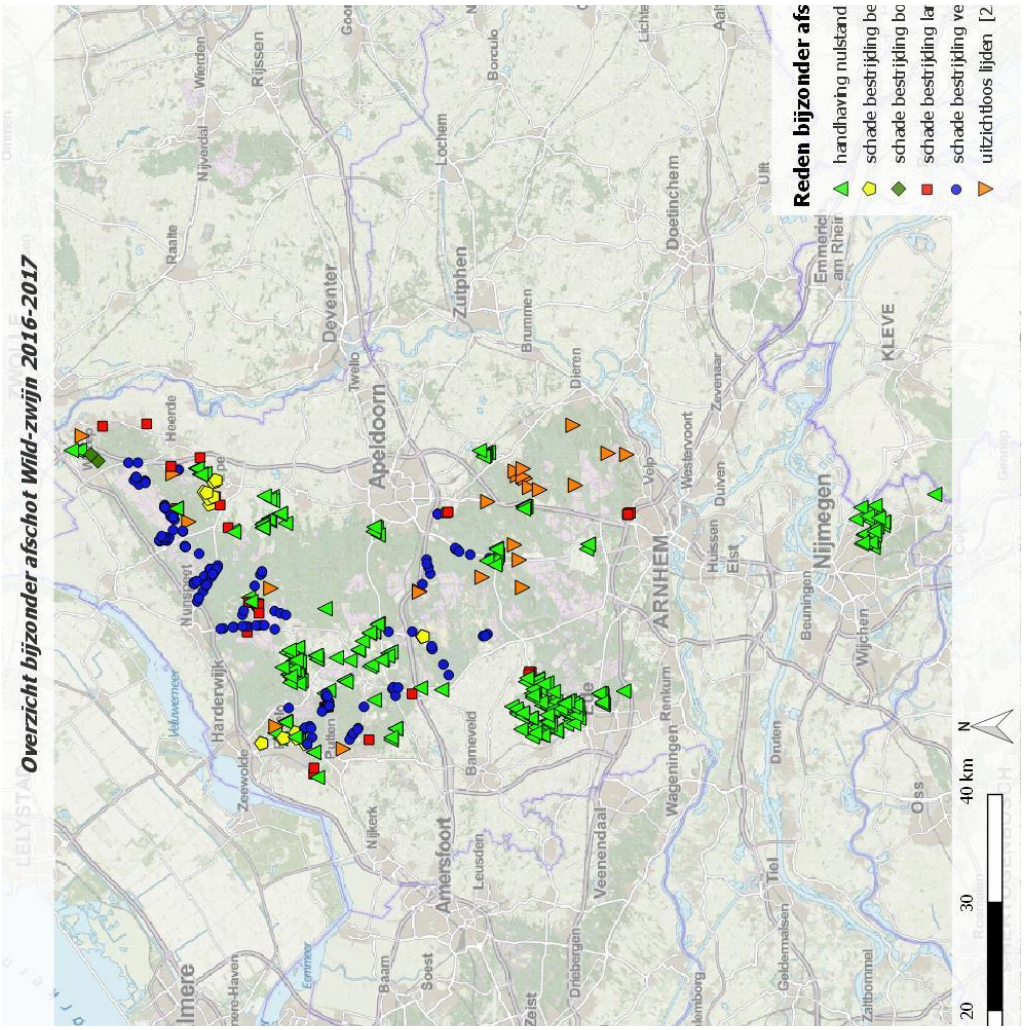
Binnen het Faunaregistratiesysteem (www.faunaregistratie.nl) kan iedere gebruiker ook dood gevonden dieren melden. Het afgelopen seizoen zijn er in totaal 30 meldingen geregistreerd. Met de actuele veel hogere dichtheden en een verslechterende voedselsituatie treed er biggensterfte op.

Sterfte	Veluwe	Buiten Veluwe	Gelderland
Regulier afschot	2.826	0	2.826
Afschot 0-stand	346	38	384
Subtotaal afschot	3.172	38	3.210
Doodgereden	244	3	247
Doodgevonden	29	1	30
Totaal bekende sterfte	3445	42	3.487

Tabel 32: totaal overzicht bekende sterfte wilde zwijnen in Gelderland

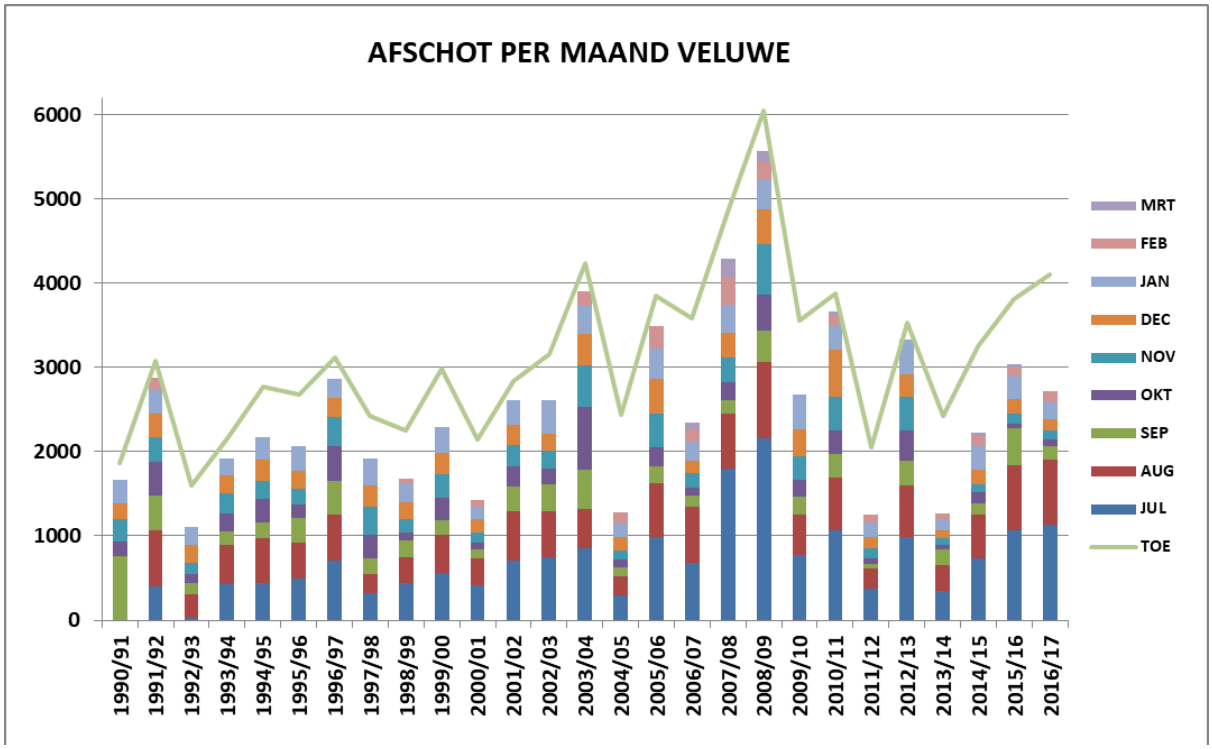
Bijzonder afschot

Veel zwijnen worden in het kader van populatiebeheer geschoten. Is er een specifieke reden om een zwijn te schieten, dan wordt dit door de betreffende uitvoerders geregistreerd. Al het afschot met een bijzondere reden is op het navolgende kaartje weergegeven.

Kaart 3: Overzicht bijzonder afschot wilde zwijnen 2016-2017

Afschot per maand

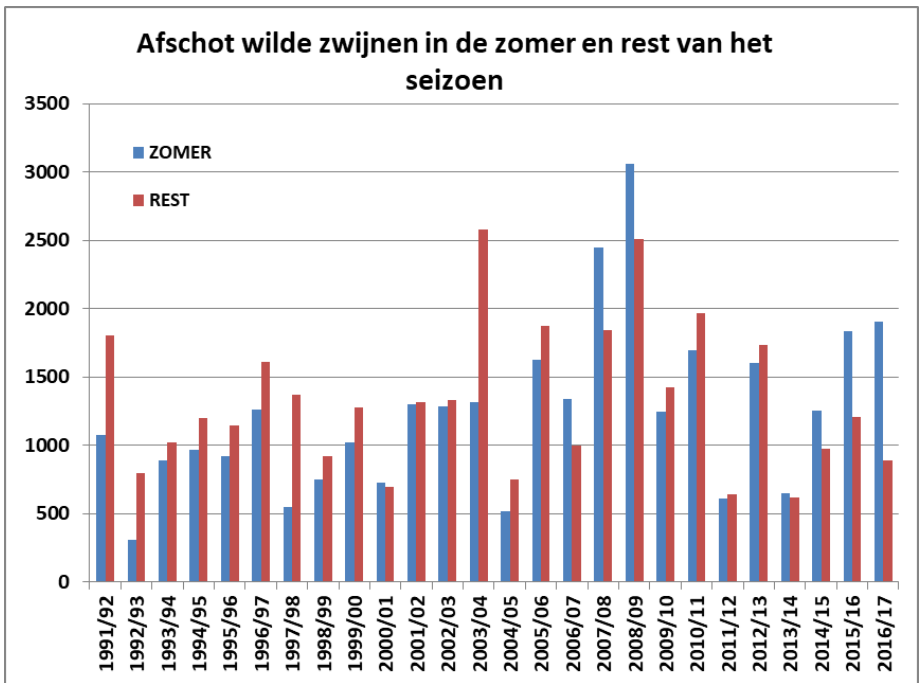
Grafiek 24: Afschot wilde zwijnen Veluwe per maand

De grafiek laat een zaagtandbeweging zien. Het hoogste punt wordt elke keer gevormd door een slecht mastjaar (1991, 1996, 2003, 2010, 2012) of een minder goed mastjaar met een hoge stand (2008). Dit betekent dat de afschotpiek in seizoen 2012/2013 weer het hoogste punt is van de zaagtand. De trend is nu weer stijgend. De afschottoewijzing lag dit seizoen 2016/2017 boven die van de voorgaande jaren. Het afschot was lager dan vorig jaar vanwege een zeer overvloedige eikel- en beukennotenmast. Het afschot van iets meer dan 2.800 stuks compenseert niet de aanwas van circa 3.400 stuks die vorig jaar zomer is bepaald. De populatie groeit en zorgt ook nog eens voor een hoge aanwas. De toewijzing en het afschot zal het aankomende seizoen hoger worden dan de voorgaande jaren. Voor een recordaantal is eigenlijk een slecht mastjaar nodig. Er zit nu wel een redelijk mastjaar aan te komen, maar gecombineerd met de huidige aantallen is de verwachting dat lopende het seizoen de mast sneller op zal raken. De zwijnen krijgen het dan slecht en de uitvoerders krijgen het makkelijker om met behulp van lokvoer afschot te realiseren. Gelet de op de hoge aantallen en de redelijke mast, is in juli en augustus een maximale inspanning noodzakelijk.

Afschot in de zomer en de rest van het seizoen

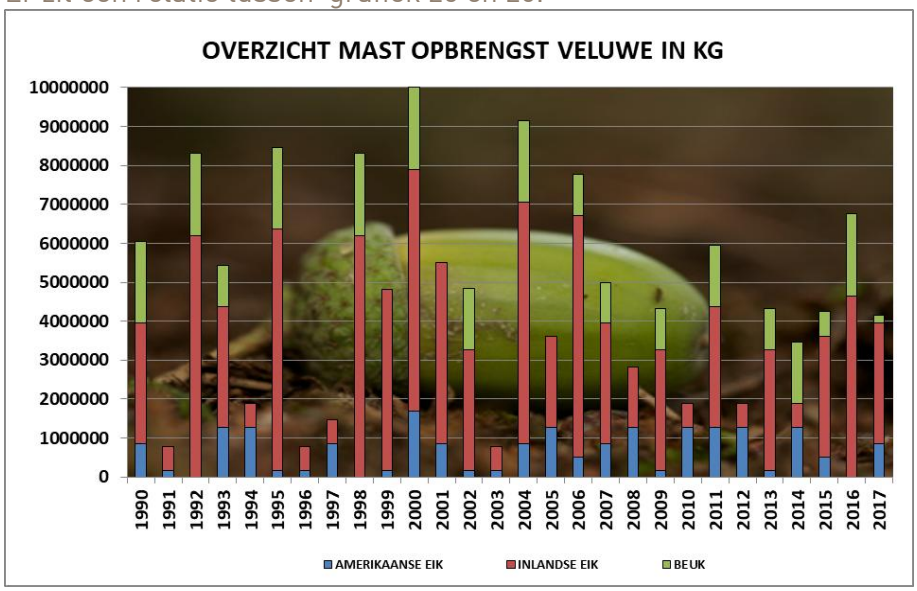
De toenemende aantallen zwijnen vanaf 2013 laten een toenemend afschot in de maanden juli en augustus zien. Het afschot vanaf september wordt volledig bepaald door de mast. Goede mast en veel zwijnen levert een afschot van circa 1.000 stuks op (seizoenen 2014/2015, 2015/2016 en

2016/2017). Een goede mast en weinig zwijnen levert een afschot van 500 á 700 zwijnen op (seizoenen 2004/2005, 2011/2012 en 2013/2014). Een slechte mast met veel zwijnen levert een afschot van 2.500 zwijnen op (seizoenen 2003/2004 en 2008/2009).

Grafiek 25: Afschot wilde zwijnen zomer en overige periode

Er zit een relatie tussen grafiek 25 en 26.

Grafiek 26: Jaaroverzicht mastopbrengst op de Veluwe

6.2 TELLINGEN EN WERKPLAN WILD ZWIJN SEIZOEN 2017/2018

Net zoals vorig jaar zijn ook de uitkomsten van de zwijnentellingen opgenomen in het jaaroverzicht. De tellingen hebben zoals te doen gebruikelijk plaatsgevonden eind mei / begin juni. De eerste telling vond plaats op 22 mei en de laatste op 2 juni.

Methode en nauwkeurigheid

Sinds de oprichting van VWV in 1975 worden elk jaar de wilde zwijnen op de Veluwe geteld. In de periode van eind mei begin juni wordt in elke WBE via twee telronden geïnventariseerd. De periode eind mei - begin juni heeft zich in de praktijk bewezen als het meest efficiënt. In deze periode zijn de meeste biggen geboren. Veel zeugen zogen en hebben daardoor een hoge energiebehoefte terwijl de natuurlijke voedselsituatie met uitzondering van goede mastjaren niet meer beïnvloed wordt door de aanwezigheid van mast. Uit het onderzoek van Oliver Keuling onder Duitse "Sauen" blijkt ook dat ze het zichtbaarst zijn in de maanden mei en juni. Ook dit past weer in het plaatje dat het voor alleseters niet zo'n florissante periode is.

Het telgebied wordt afhankelijk van de situatie ter plaatse verdeeld met vaste telploegen dan wel met rijdende telploegen. Op vrijwel alle vaste telplekken wordt lokvoer gebruikt. Er mag met het lokvoeren worden gestart uiterlijk 3 weken voor de eerste telling. In deze periode van het jaar zijn plekken met breedbladige grassen ook in trek. Hier wordt vanaf vaste plekken geteld of de locaties zijn opgenomen in de ronde van een rijploeg. Na extreem goede beukenmastjaren is het zinvol rond te rijden in de grote beukenboomboscomplexen op de Veluwe, omdat dan nog steeds op beukennoten wordt gefoerageerd.

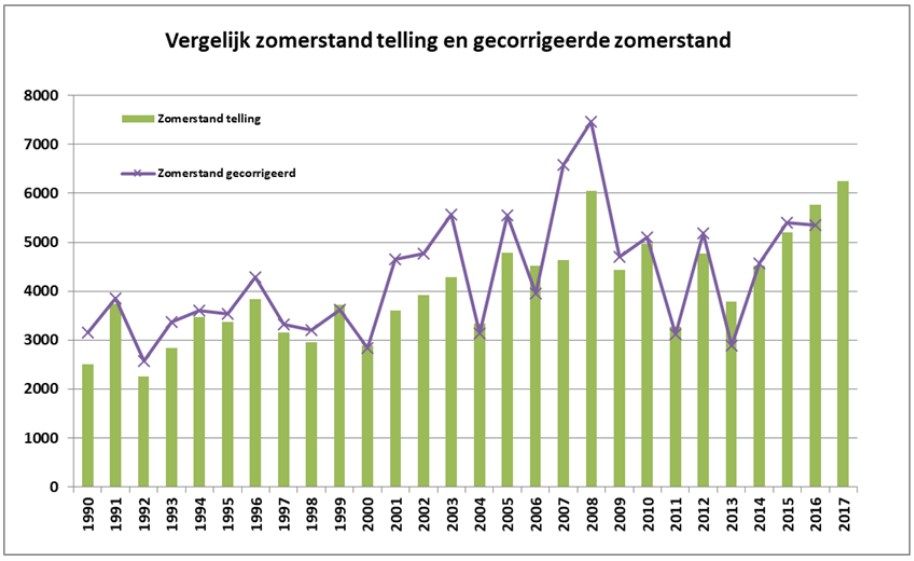
De inventarisatiegegevens van beide telavonden worden met elkaar vergeleken en vanwege een redelijke plaats trouwheid van de wilde zwijnen, gebiedsgewijs beoordeeld. De inventarisatiegegevens worden eventueel aangevuld met waarnemingen van gebiedsdeskundigen van vlak voor en na de teldata. Uitgangspunt is de werkelijke aantallen zo goed mogelijk te benaderen.
Essentieel verschil met de inventarisatie van de edelherten is dat bij de wilde zwijnen de zomerstand en niet de voorjaarsstand wordt geteld. Dit wordt gedaan omdat de jaarlijkse aanwas extreem kan fluctueren. We weten ook dat na de tellingen ongeacht de voedselsituatie in de maanden juni, juli en augustus nog biggen worden geboren. De mate waarin dit gebeurt is wel afhankelijk van de voedselsituatie. We noemen dit na-aanwas. Vanaf 2005 is deze na-aanwas binnen de range van ervaringsgegevens verwerkt in de zomerstand.

Nauwkeurigheid actuele tellingen

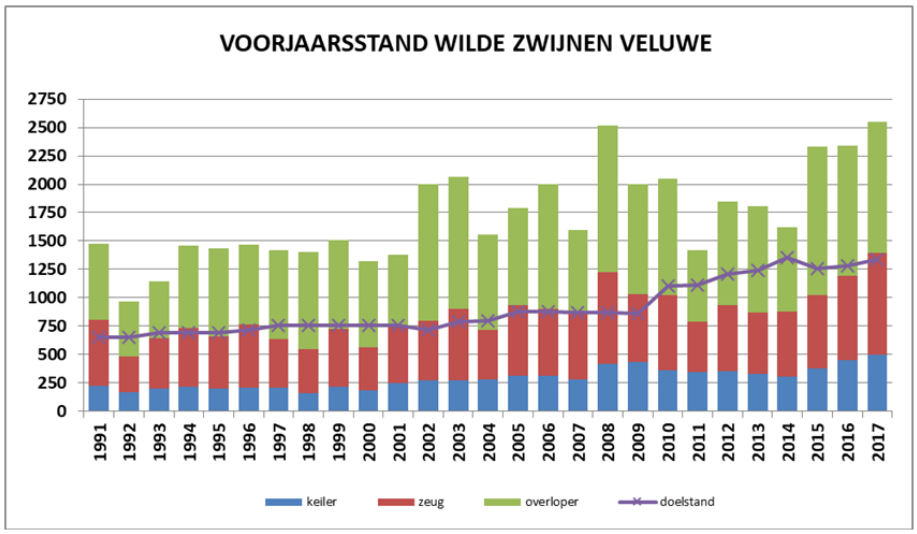
De omstandigheden waren niet optimaal voor nauwkeurige tellingen. De hoge dichtheid en de aanwezigheid van niet gekiemde beukennoten gaven in het verleden onderschatting van de werkelijke stand. In het werkplan is vrijwel geen na-aanwas verwerkt. Er lijkt met de huidige dichtheden ook dichtheidsafhankelijke effecten op te treden. Bijvoorbeeld biggensterfte in voorjaar en zomer. Dit heeft vorig jaar zomer plaatsgevonden en ook nu vindt dit weer plaats. Het gebeurt vooral in de leefgebieden waar voor mastvolgend beheer is gekozen en waarschijnlijk het meest in

de afschot vrije gebieden. De kans op onderschattingen nemen toe bij elkaar opvolgende mastjaren.

Uit de relaties tussen jaren blijkt dat in 2008 de zomerstand met bijna 1.500 stuks is onderschat. Het is aannemelijk dat gelet op de omstandigheden dit tijdens deze tellingen is gebeurd. Afhankelijk van de omstandigheden (opraken mast en weersomstandigheden) moet rekening te worden gehouden met een substantiële verhoging van de toewijzing. Het gewenste afschot is nu bepaald op meer dan 4.500 stuks.

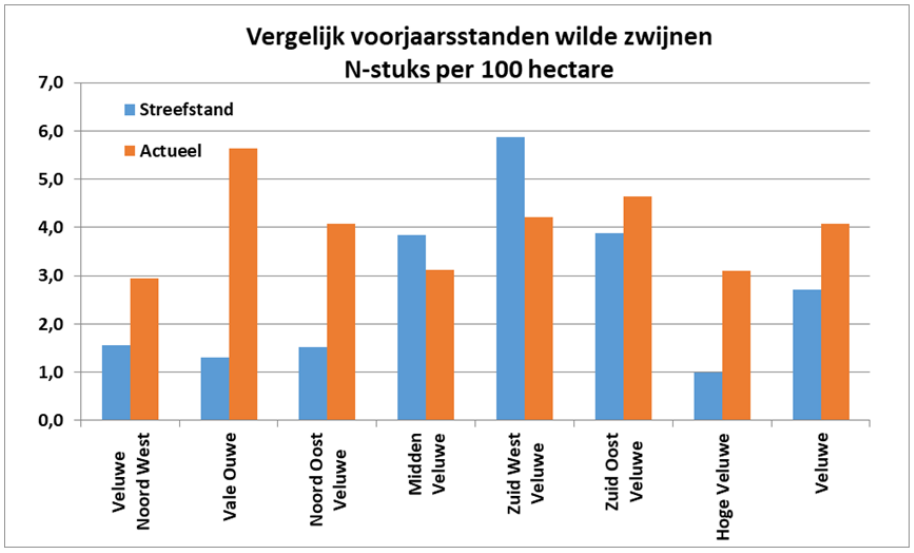

Grafiek 27: Telling zomerstand afgezet tegen de gecorrigeerde zomerstand

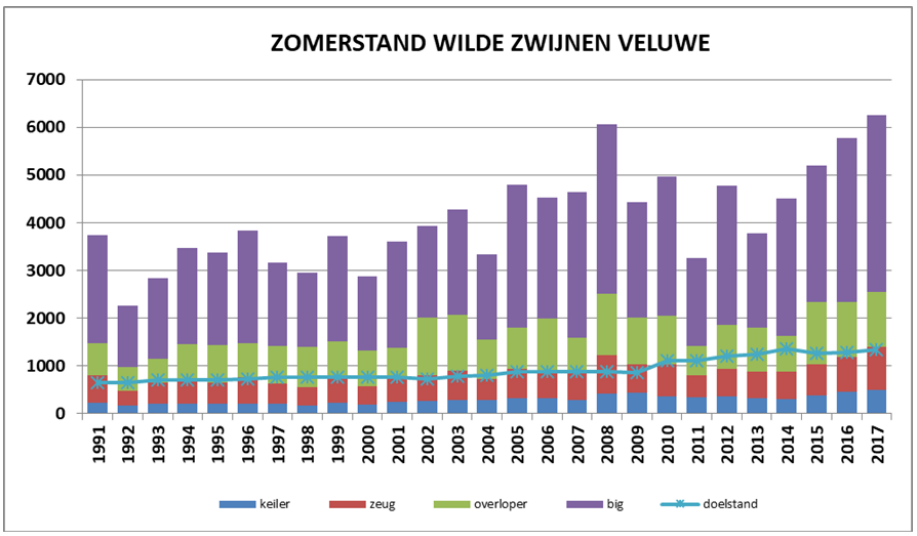

Grafiek 28: actuele voorjaarsstand wilde zwijnen op de Veluwe

De actuele voorjaarsstand is ten opzichte van de twee voorgaande jaren verder gestegen. De aantallen zijn vergelijkbaar met die van 2008, toen alle records werden gebroken.
In de navolgende grafiek zijn de dichtheden van de streefstand en de actuele voorjaarsstand per 100 hectare met elkaar vergeleken. Op Veluwe-niveau is het verschil tussen de streefstand en de actuele stand beperkt. In de meeste leefgebieden is de actuele dichtheid van de voorjaarsstand meer dan 4 zwijnen per 100 hectare. Alleen binnen de WBE's Veluwe Noord West, Midden Veluwe en NP de Hoge Veluwe is de dichtheid lager dan 4 zwijnen per 100 hectare. In de WBE's waar mastvolgend wordt beheerd zijn de dichtheden vergelijkbaar. Vanwege de hogere streefstanden is er sprake van een geringer verschil tussen actuele stand en streefstand. Staatsbosbeheer heeft als beleid om voordat de mast begint te vallen zoveel als mogelijk van hun afschottoewijzing te realiseren. Dit verklaart mogelijk de lagere dichtheden in de WBE's Veluwe Noord West en Midden Veluwe waar Staasbosbeheer de grootste jachthouder is.

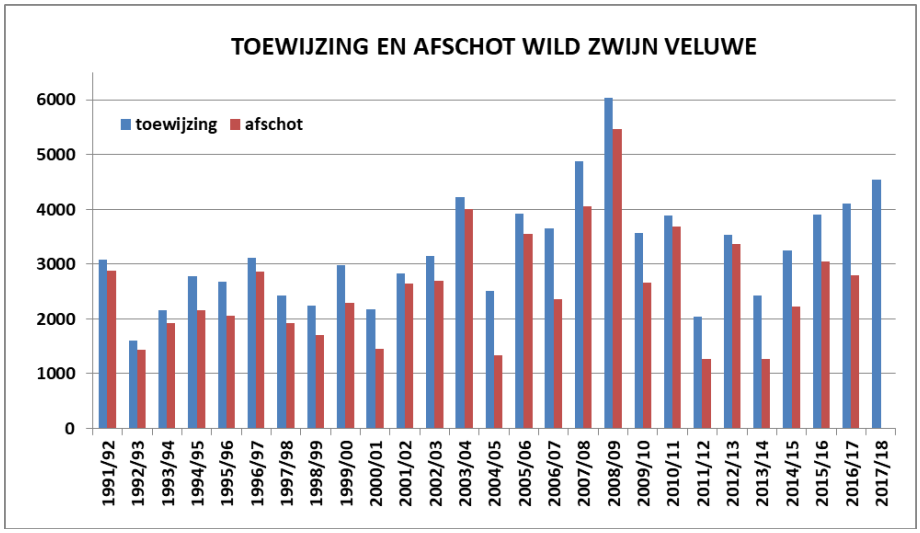

Grafiek 29: Vergelijking voorjaarsstanden wilde zwijnen op WBE-niveau

Grafiek 30: De actuele zomerstand (2017) is vergelijkbaar met die van 2008

Op basis van de cijfers van na 2008 weten we inmiddels dat toen de zomerstand met circa 1.500 zwijnen is onderschat.

Grafiek 31: Toewijzing en afschot wilde zwijnen

In deze grafiek is goed te zien dat de toewijzing in het seizoen 2008/2009 lopende het seizoen is verhoogd tot het niveau van de zomerstand.

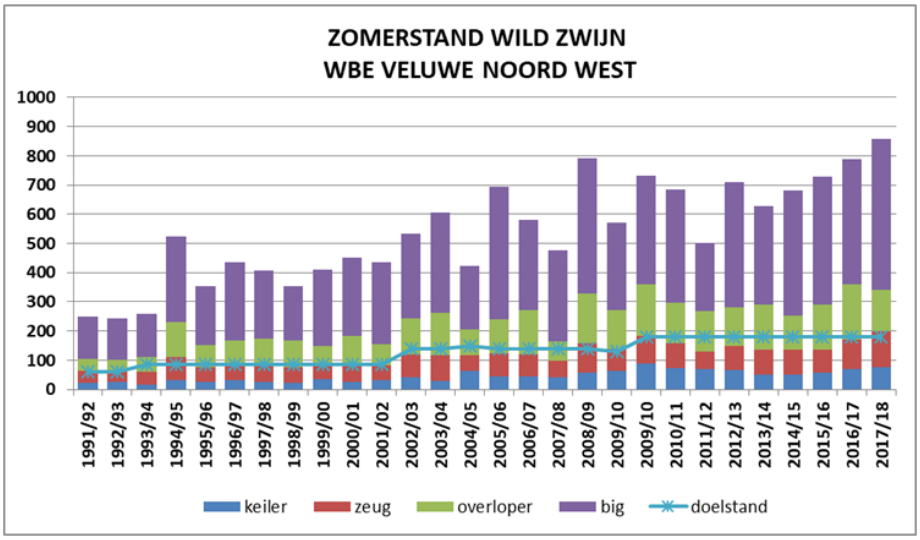
faunabeheereenheid GELDERLAND

Werkplan wild zwijn seizoen 2017/2018 per WBE

WBE Veluwe Noord West
De tellingen zijn gehouden op 24 en 31 mei.

Wildtypering:	keiler	zeug	overloper	big	totaal
Zomerstand	75	123	143	517	858
Gewenst afschot	30	78	116	454	678
Doelstand 2018					180

Tabel 33: Afschottoewijzing WBE Veluwe Noord West

Grafiek 32: Zomerstand wilde zwijnen in WBE Veluwe Noord West

WBE De Vale Ouwe
De tellingen zijn gehouden op 23 mei en 1 juni.

Wildtypering:	keiler	zeug	overloper	big	totaal
Zomerstand	68	119	173	466	826
Gewenst afschot	20	99	188	436	743
Doelstand 2018					83

Tabel 34: Afschottoewijzing WBE De Vale Ouwe

WBE Noord Oost Veluwe
De tellingen zijn gehouden op 26 mei en 2 juni.

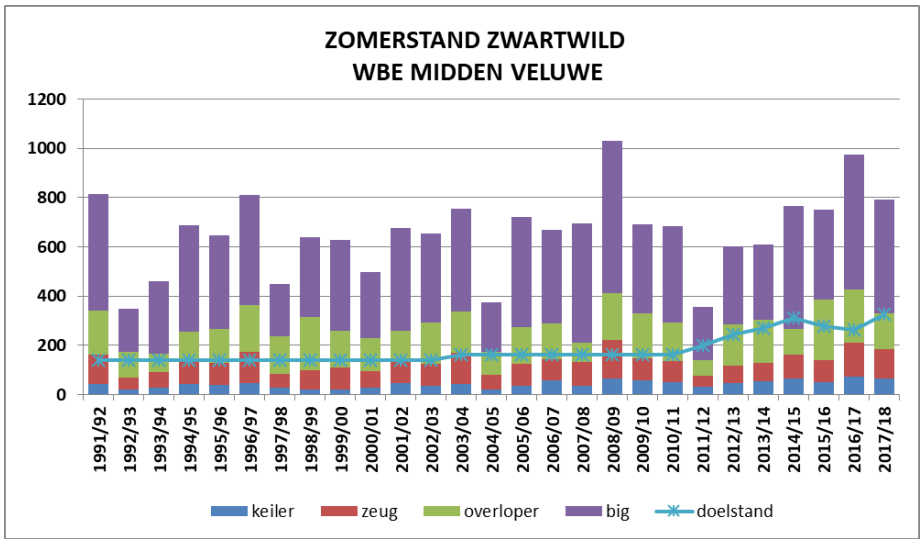
Wildtypering:	keiler	zeug	overloper	big	totaal
Zomerstand	86	143	208	526	963
Gewenst afschot	45	100	185	471	801
Doelstand 2018					162

Tabel 35: Afschottoewijzing WBE Noord Oost Veluwe

WBE Midden Veluwe
De tellingen zijn gehouden op 22 en 24 mei.

Wildtypering:	keiler	zeug	overloper	big	totaal
Zomerstand	66	118	146	462	792
Gewenst afschot	15	23	78	269	385
Bufferbeheer		20	23	88	131
Doelstand 2018					407

Tabel 36: Afschottoewijzing WBE Midden Veluwe

Grafiek 33: Zomerstand wilde zwijnen WBE Midden Veluwe

Binnen WBE Midden Veluwe is een afschotvrije zone voor zwijnen gelegen.

St. Huis Deelerwoud (maakt deel uit van WBE Midden Veluwe)
De tellingen zijn gehouden op 22 en 24 mei.

Wildtypering:	keiler	zeug	overloper	big	totaal
Zomerstand	15	30	71	137	253
Gewenst afschot	10	25	66	127	228
Doelstand 2018					25

Tabel 37: Afschottoewijzing St. Huis Deelerwoud

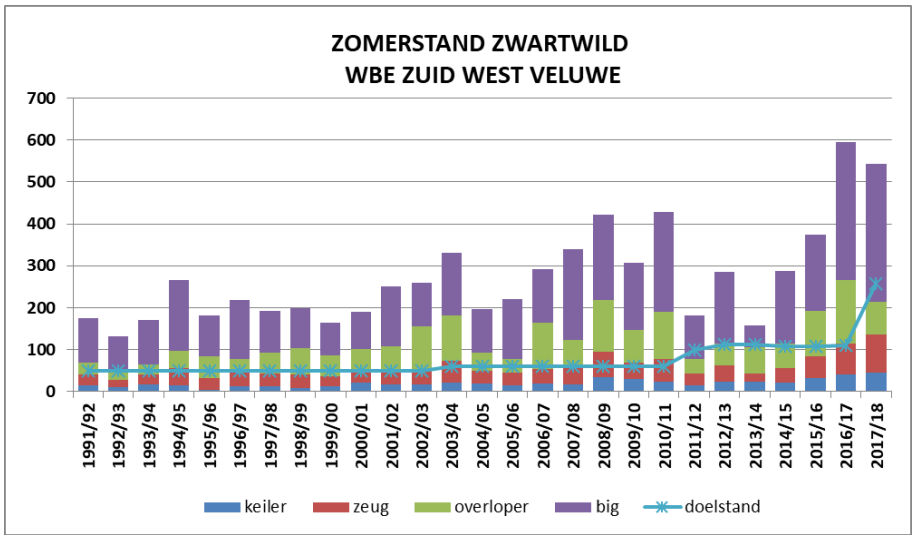
WBE Zuid West Veluwe

De tellingen zijn gehouden op 23 en 30 mei.

Wildtypering:	keiler	zeug	overloper	big	totaal
Zomerstand	46	90	79	329	544
Gewenst afschot	7	25	39	173	244
Bufferbeheer	1	27	18	104	150
Doelstand 2018					300

Tabel 38: Afschottoewijzing WBE Zuid West Veluwe

In WBE Zuid West Veluwe is een afschotvrije zone voor wilde zwijnen gelegen.

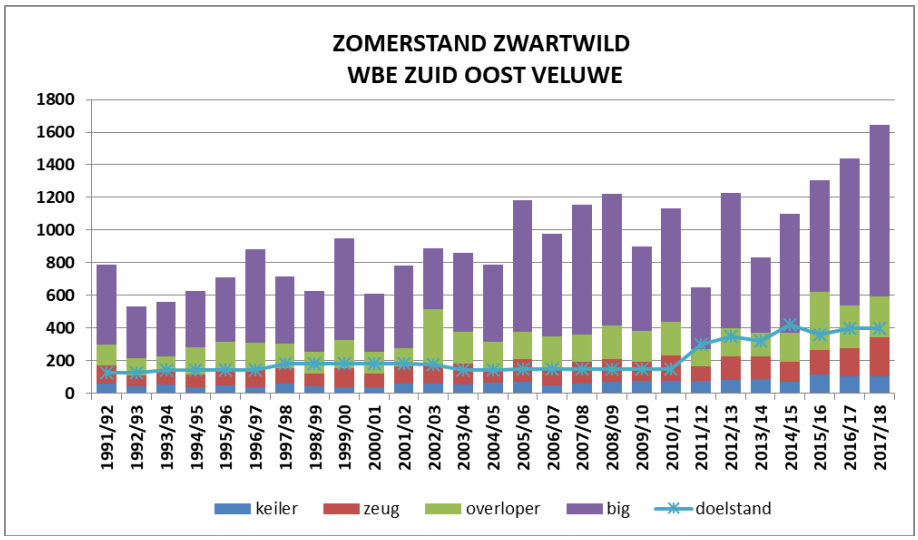
Grafiek 34: Zomerstand wilde zwijnen WBE Zuid West Veluwe

WBE Zuid Oost Veluwe

De tellingen zijn gehouden op 23 en 30 mei.

Wildtypering:	keiler	zeug	overloper	big	totaal
Zomerstand	105	236	252	1.051	1.644
Gewenst afschot	30	123	167	829	1.149
Bufferbeheer	0	13	12	82	107
Doelstand 2018					495

Tabel 39: Afschottoewijzing WBE Zuid Oost Veluwe

Grafiek 35: Zomerstand wilde zwijnen WBE Zuid Oost Veluwe

WBE NP de Hoge Veluwe

De tellingen zijn uitgevoerd op 31 mei en 2 juni.

Wildtypering:	keiler	zeug	overloper	big	totaal
Zomerstand	35	42	78	218	373
Gewenst afschot	22	30	73	198	323
Doelstand 2018					50

Tabel 40: Afschottoewijzing WBE NP de Hoge Veluwe

6.3 MASTSITUATIE

JAAR	I.EIK	BEUK	A. EIK
2003	-	0	-
2004	+++	+++	+
2005	+	0	++
2006	+++	+	+-
2007	+	+	+
2008	+-	0	++
2009	+	+	+-
2010	-	0	++
2011	++	++	+
2012	+-	0	+
2013	+	+	+
2014	+-	++	++
2015	+	+	-
2016	++	+++	+
2017	+	-	+

VERKLARING
+++ extreme volmast ++ volmast + redelijke mast +- plaatselijke mast - geen mast van betekenis 0 = niets I.EIK = inlandse eik A.EIK= Amerikaanse eik

Tabel 41: Mastsituatie Veluwe

Verwachting mast 2017

Op dit moment ziet de situatie er als volgt uit:
Beuk: een enkele beuk heeft gebloeid, de meeste bomen niet. Bolstertjes zijn in de bomen die gebloeid hebben zichtbaar. Op dit moment wordt de mast ingeschat op 5% van het maximum.
Inlandse eik: de bloei was goed. De late nachtvorst in april kwam op een moment dat de meeste eiken de knoppen nog dicht hadden. Kaalvraat door rupsen ontbreekt tot nu toe volledig net zoals de laatste jaren. Sinds 2012 wordt de mastverwachting op de volgende wijze gemeten: aantal bladen per scheut, aantal steeltjes en het aantal vruchtbeginselen.

	Bladeren per scheut	Steeltjes per scheut	Aantal vruchten	Score	Mastsituatie
2012	11,2	0,9	1,5	+-	Plaatselijk mast
2013	12,1	1,7	3,3	+	Redelijke mast
2014	10,6	0,8	1,7	+-	Plaatselijke mast
2015	10,8	1,7	4,0	+	Redelijke mast
2016					
2017	11,7	1,6	3,0	+	Redelijke mast

Tabel 41: Mastsituatie van 2012 tot 217

Op basis van de meting is een mast te verwachten vergelijkbaar met de mast in 2013.
Amerikaanse eik: De Amerikaanse eik heeft weer een beste tik gehad van de late nachtvorst in april. Veel bomen hebben slecht n het blad gestaan. De eiken die voor deze late nachtvorst al goed in het blad stonden zien er wel goed uit. De mast kan volgend jaar daardoor nog weleens tegen gaan vallen. Voor deze herfst is een redelijk mast van Amerikaanse eikels te verwachten.

Gecombineerd voor de drie loofboomsoorten is de conclusie een gemiddeld mastjaar. Het is vooral de inlandse eik die gemiddeld gaat dragen. Maar er komen ook wat beukennoten en Amerikaanse eikels. Gelet op de hoeveelheid zwijnen is de verwachting dat lopende het afschotseizoen de eikelmast op zal raken. Aanzit met lokvoer wordt dan weer effectief. Als het weer ook nog mee helpt dan kan ook na de herfst nog een fors afschotresultaat verwacht worden. Op basis van deze verwachting is het afschotseizoen op voorhand verlengd tot de maximale periode. Dit geldt ook voor de mastvolgende WBE's omdat in de deze leefgebied welzijnsproblemen zijn te verwachten. Medio januari zal beoordeeld worden welke WBE de zaken zover op orde hebben dat ze geen gebruik hoeven te maken van de verlegde afschotperiode.

Droogte

Vorig jaar was medio augustus sprake van een droogte periode die tot in september duurde. Het voorjaar was extreem droog en waren er mei en juni veel zomerse dagen . Nu is gras en dan met name de breedbladige grassen belangrijk als maagvulling voor zwijnen. Als dit langer gaat aanhouden dan krijgen de zwijnen die het al niet zo florissant hadden, het steeds moeilijker omdat het weinige geschikte voedsel verdroogd.

7. REEWILDBEHEER 2016/2017/2018

7.1 AFSCHOT REEWILD 2016/2017

Reeën komen gebiedsdekkend voor in Gelderland. Door de grote verschillen in landschappen is in de verslaglegging een onderverdeling gemaakt in Veluwe, Achterhoek en Rivierenland. In het boslandschap van de Veluwe leven reeën samen met edelhert, wild zwijn en in sommige gebieden met damhert en moeflon. Maar de Veluwe bestaat ook uit de Gelderse Vallei, de Randmeerkust en de IJsselvallei. Deze landschappen lijken meer op die van de Achterhoek, en in de kleigebieden op Rivierenland.
Ook qua intensiteit van beheer zijn er grote verschillen. In het algemeen is een intensiever beheer nodig in het cultuurlandschap dan in de grote boslandschappen op de Veluwe. Vooral de versnippering van het leefgebied door wegen is hierin de bepalende factor.

Overzicht toewijzing en afschot

Dit seizoen is van de toewijzing van bijna 3.500 stuks in totaal 2.905 stuks gerealiseerd, of te wel een realisatie van 79%. Het afschotresultaat was vrijwel hetzelfde als vorig jaar. Bij de bokken en de geiten is bijna het zelfde deel van de toewijzing gerealiseerd respectievelijk 80% en 79%.

	Bokken 1 jaar en ouder					Geiten, smalreeën en kalveren							Totaal		
	T	Jrl	Bok	A	%	T	Mk	Vk	Smr	Geit	A	%	T	A	%
Land van Gelre	41	10	21	31	76%	44	1	15	10	8	34	77%	85	65	76%
Circul Ooy en Millingen	15	7	8	15	100%	20	0	7	4	6	17	85%	35	32	91%
Over Betuwe Oost	10	0	5	5	50%	16	0	2	4	5	11	69%	26	16	62%
Midden Betuwe	7	1	5	6	86%	12	0	5	1	3	9	75%	19	15	79%
Neder Betuwe	3	0	1	1	33%	3	0	0	0	1	1	33%	6	2	33%
Groot Buren	41	8	27	35	85%	46	6	12	11	13	42	91%	87	77	89%
Vijfheerenlanden	10	2	6	8	80%	12	1	4	3	2	10	83%	22	18	82%
Tielerwaard West	26	4	15	19	73%	26	4	11	9	3	27	104%	52	46	88%
Bommelerwaard	10	2	8	10	100%	12	1	3	3	3	10	83%	22	20	91%
Tielerwaard Oost	11	3	5	8	73%	11	2	3	1	2	8	73%	22	16	73%
Maas en Waal West	10	2	9	11	110%	10	1	3	4	1	9	90%	20	20	100%
Wychen en Waal	25	4	19	23	92%	28	2	11	7	7	27	96%	53	50	94%
Totaal Rivierenland	209	43	129	172	82%	240	18	76	57	54	205	85%	449	377	84%

T = afschottoewijzing, Jrl = jaarling (bok 1 jaar oud), Mk = mannelijk kalf, Vk = vrouwelijk kalf, Smr = smalree.

Tabel 42: Toewijzing en afschotrealisatie reeën in de regio Rivierland

	Bokken 1 jaar en ouder					Geiten, smalreeën en kalveren							Totaal		
	T	Jrl	Bok	A	%	T	Mk	Vk	Smr	Geit	A	%	T	A	%
Veluwe Noord West	87	15	42	57	66%	83	4	14	10	12	40	48%	170	97	57%
Vale Ouwe	38	7	21	28	74%	36	5	7	7	13	32	89%	74	60	81%
Noord Oost Veluwe	84	10	36	46	55%	93	5	27	15	22	69	74%	177	115	65%
Midden Veluwe	22	4	16	20	91%	23	0	6	3	4	13	57%	45	33	73%
Zuid West Veluwe	10	0	2	2	20%	10	1	2	2	0	5	50%	20	7	35%
Zuid Oost Veluwe	68	22	33	55	81%	61	4	13	10	14	41	67%	129	96	74%
Hoge Veluwe	3	0	2	2	67%	3	0	0	0	0	0	0%	6	2	33%
NW Veluwerand	12	3	2	5	42%	12	0	2	0	1	3	25%	24	8	33%
Oldebroek Oosterwolde	3	0	2	2	67%	3	0	2	1	0	3	100%	6	5	83%
IJssellanden	6	0	5	5	83%	6	0	2	2	0	4	67%	12	9	75%
IJsselvallei	62	13	36	49	79%	70	8	22	10	11	51	73%	132	100	76%
Voorsterbeek	27	12	12	24	89%	31	2	17	3	5	27	87%	58	51	88%
Brummen	40	9	29	38	95%	45	2	18	12	7	39	87%	85	77	91%
Zuid Veluwe West	30	12	15	27	90%	39	5	10	7	13	35	90%	69	62	90%
Lunteren	11	4	5	9	82%	11	0	1	2	3	6	55%	22	15	68%
Nijkerk	79	22	45	67	85%	83	9	26	11	19	65	78%	162	132	81%
De Schaffelaar	11	3	7	10	91%	11	0	4	1	4	9	82%	22	19	86%
De Vallei	3	1	2	3	100%	5	1	1	1	2	5	100%	8	8	100%
Totaal Veluwe	**596**	**137**	**312**	**449**	**75%**	**625**	**46**	**174**	**97**	**130**	**447**	**72%**	**1221**	**896**	**73%**

T = afschottoewijzing, Jrl = jaarling (bok 1 jaar oud), Mk = mannelijk kalf, Vk = vrouwelijk kalf, Smr = smalree.

Tabel 43: Toewijzing en afschotrealisatie reeën in de regio Veluwe

	Bokken 1 jaar en ouder					Geiten, smalreeën en kalveren							Totaal		
	T	Jrl	Bok	A	%	T	Mk	Vk	Smr	Geit	A	%	T	A	%
Gorssel	42	10	24	34	81%	44	1	14	4	12	31	70%	86	65	76%
IJssel Oost	100	35	52	87	87%	92	1	44	22	24	91	99%	192	178	93%
Lochem	98	31	50	81	83%	99	5	36	16	29	86	87%	197	167	85%
Ruurlo	39	15	21	36	92%	46	1	20	6	9	36	38%	85	72	85%
De Berkelstreek	55	15	35	50	91%	66	2	34	14	9	59	89%	121	109	90%
't Achterveld	14	5	8	13	93%	16	0	4	1	8	13	81%	30	26	87%
Rekken e.o.	36	9	20	29	81%	39	0	13	14	10	37	95%	75	66	88%
Winterswijk	137	44	82	126	92%	159	16	63	37	36	152	96%	296	278	94%
Oost Gelre	34	13	17	30	88%	36	1	24	1	5	31	86%	70	61	87%
Aalten	61	13	40	53	87%	63	4	23	8	15	50	79%	124	103	83%
Wisch	25	7	14	21	84%	40	2	11	7	17	37	93%	65	58	89%
Zelhem Doetinchem	60	14	40	54	90%	75	0	30	11	23	64	85%	135	118	87%
Hengelo e.o.	40	8	27	35	88%	40	5	17	4	9	35	88%	80	70	88%
Hummelo-Keppel	36	12	24	36	100%	61	1	23	14	13	51	84%	97	87	90%
De Liemers	8	2	4	6	75%	8	0	2	1	1	4	50%	16	10	63%
Rijnwaarden	30	6	21	27	90%	33	2	7	13	9	31	94%	63	58	92%
Bevermeer	18	4	12	16	89%	19	2	5	4	4	15	79%	37	31	84%
Gendringen-Bergh	38	12	21	33	87%	45	1	12	19	10	42	93%	83	75	90%
Totaal Achterhoek	**871**	**255**	**512**	**767**	**88%**	**981**	**44**	**382**	**196**	**243**	**865**	**88%**	**1852**	**1632**	**88%**

T = afschottoewijzing, Jrl = jaarling (bok 1 jaar oud), Mk = mannelijk kalf, Vk = vrouwelijk kalf, Smr = smalree.

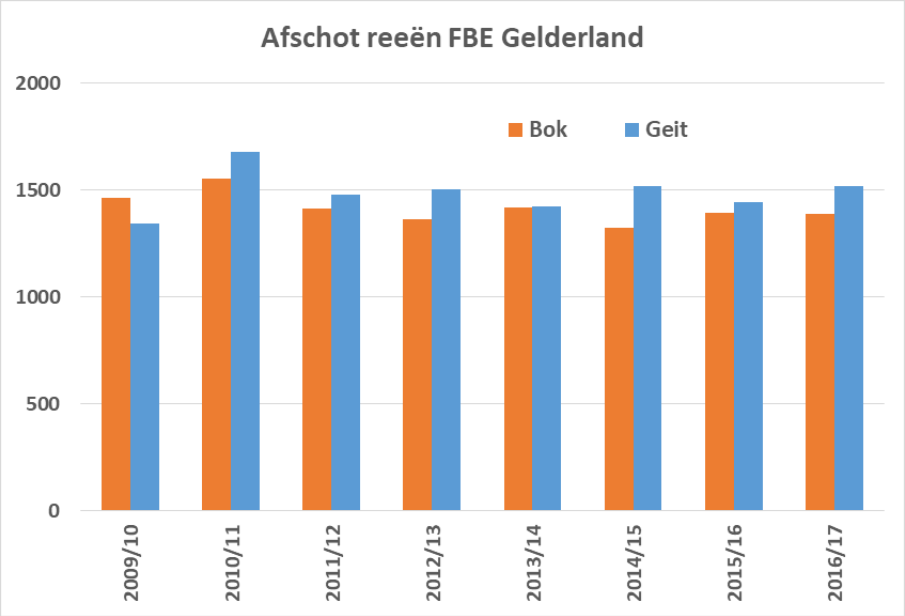
Tabel 44: Toewijzing en afschotrealisatie reeën in de regio Achterhoek (Oost-Gelderland)

	Bokken 1 jaar en ouder					Geiten, smalreeën en kalveren							Totaal		
	T	Jrl	Bok	A	%	T	Mk	Vk	Smr	Geit	A	%	T	A	%
Veluwe	596	137	312	449	75%	625	46	174	97	130	447	72%	1221	896	73%
Achterhoek	871	255	512	767	88%	981	44	382	196	243	865	88%	1852	1632	88%
Rivierenland	209	43	129	172	82%	240	18	76	57	54	205	85%	449	377	84%
Gelderland	1676	435	953	1388	83%	1846	108	632	350	427	1517	82%	3522	2905	83%

T = afschottoewijzing, Jrl = jaarling (bok 1 jaar oud), Mk = mannelijk kalf, Vk = vrouwelijk kalf, Smr = smalree.

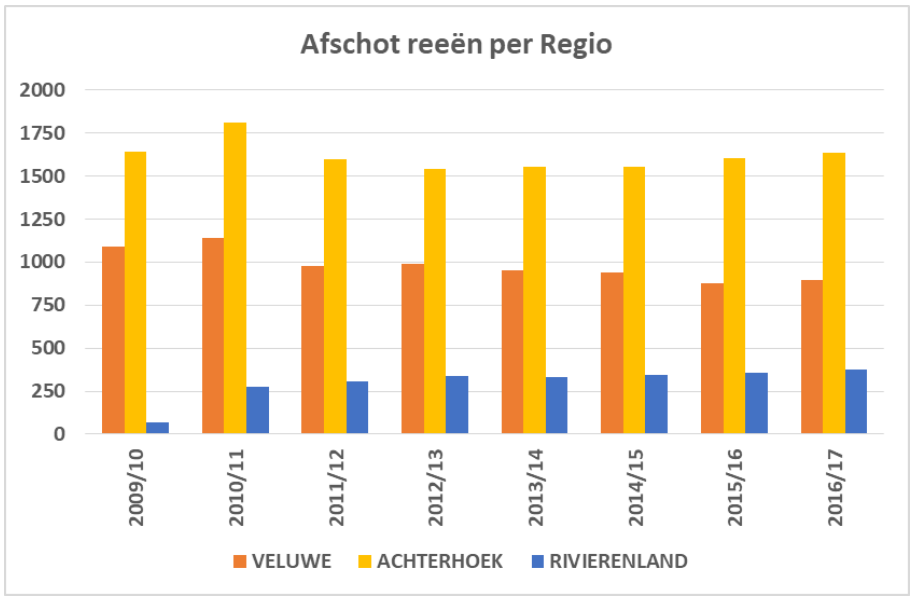
Tabel 45: Toewijzing en afschotrealisatie reeën Gelderland-breed

Het reeën afschot is op Gelderland niveau redelijk constant en varieert globaal tussen 2.800 en 3.200 stuks.

Grafiek 36: Afschot reeën naar geslacht

Gespecificeerd naar bokken en geiten (geiten, smalreeën en kalveren) is er een vergelijkbaar beeld. Er worden structureeel meer geiten dan bokken geschoten. Het geiten afschot schommelt tussen 1.350 en 1.550 stuks en de bokken tussen 1.300 en 1.700 stuks. Per regio ziet het verloop er als volgt uit:

Grafiek 37: Afschot reeën naar regio

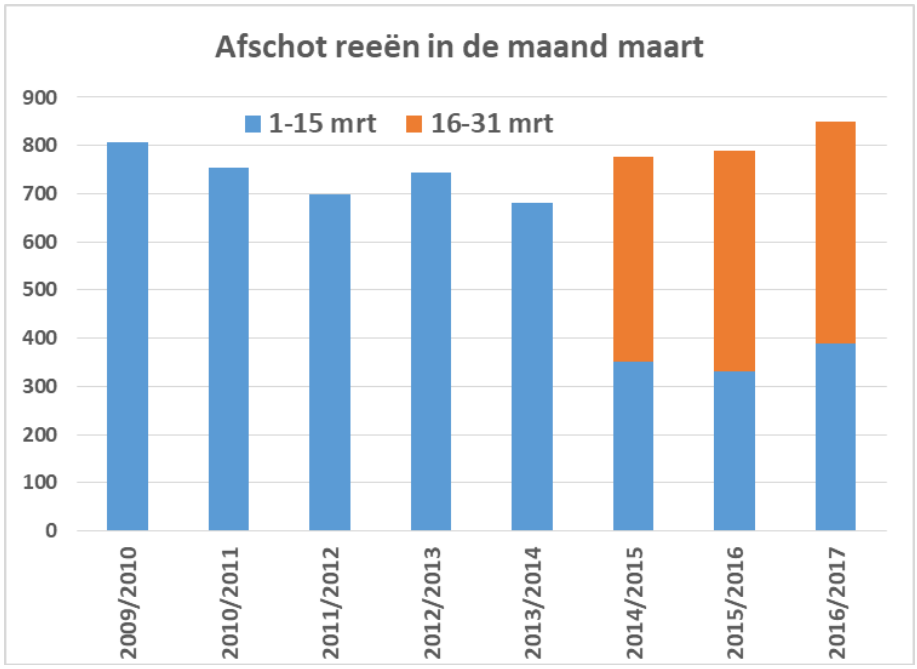
Hier zien we dat als je gaat inzoomen er verschillen in ontwikkelingen zichtbaar worden. Op de Veluwe daalt het afschot langzaam vanaf het seizoen 2010/2011. In Rivierenland is sprake van een continue stijging van het afschot over de gehele weergegeven periode. Dit kan verklaard worden door een kolonisatie van nieuw leefgebied en toenemende dichtheden in bestaand leefgebied. Ook zal hier uiteindelijke een stablisatie op treden. In de Achterhoek is sprake van een geleidelijke stijging van het afschot (+6%) vanaf het seizoen 2012/2013.

Afschotrealisatie

In het Fbp zijn de afschotperioden voor de reeën verruimd. Dit had tot doel voorwaarden te scheppen dat het toegewezen afschot voor 100% gerealiseerd zou kunnen worden. Alleen op basis van de gerealiseerde aantallen heeft de verruimde periode niet geleid tot een hoger afschot. De huidige perioden zijn als volgt:
Reebokken: 1 april tot en met 30 september
Reegeiten en kalveren: 1 september tot en met 31 maart

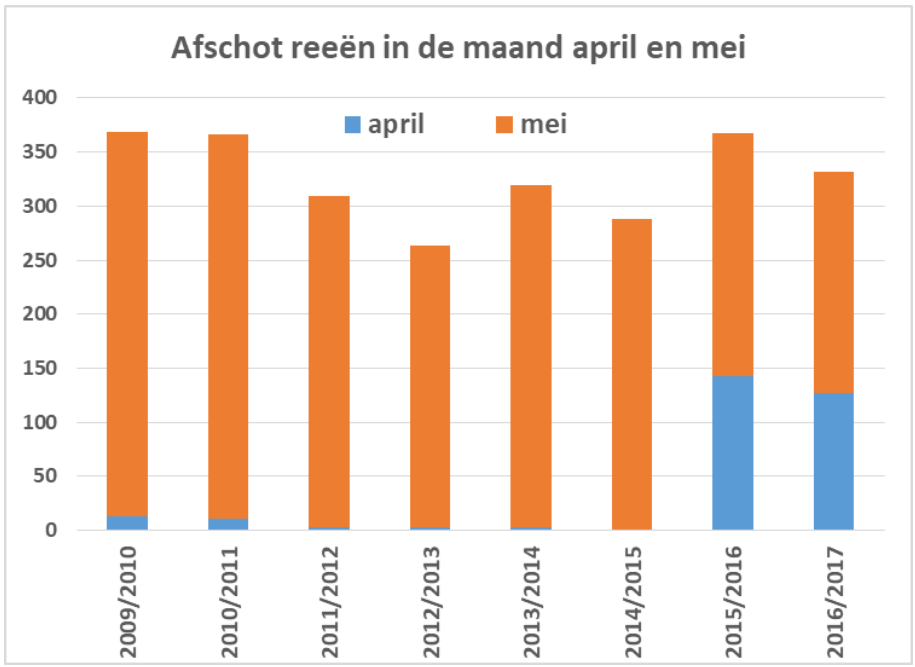
In het Fbp is voor de reebokken geadviseerd met de jachthouders een tussentijdse taakstelling af te spreken om per 1 juni 50% van de toewijzing gerealiseerd te hebben. Hierna is gekeken welk deel van het afschot in de verruimde periode is gerealiseerd. Voor de reebokken in de maand april en de 2de helft van maart voor de reegeiten. De overeenkomst van deze periode in het voorjaar is dat de reeën zeer aktief zijn, de kalveren die nu bijna een jaar oud zijn in de regel nog bij de reegeit lopen en het landschap is nog arm aan dekking (nog geen blad aan de bomen en lage landbouwgewassen). Deze combinatie zorgt voor een optimale zichtbaarheid. Deze zichtbaarheid neemt af zodra de natuur massaal begint uit te lopen. Ook mei mag nog worden toegerekend aan de zichtbare periode.

In juni ontstaat altijd een periode dat reeen slechter zichtbaar worden. Er is een overdaad aan dekking, een overdaad aan voedsel, de trek naar nieuwe gebieden neemt af.

Grafiek 38: afschot reeën in de maand maart

In de seizoenen 2014/2015, 2015/2016 en 2016/2017 zijn er bijna gemiddeld 100 reegeiten per jaar in de maand maart meer geschoten dan de drie seizoenen die daar aan vooraf gingen. Bij de reebokken is er nu twee seizoenen ervaring opgedaan met de maand april. Het afschot in april en mei ziet er als volgt uit.

Grafiek 39: afschot reeën in de maanden april en mei

In vergelijk tot de seizoenen 2015/2016 en 2016/2017 zijn gemiddeld bijna 50 reebokken per jaar in de maanden april en mei meer geschoten dan de twee seizoenen die daar aan vooraf gingen.

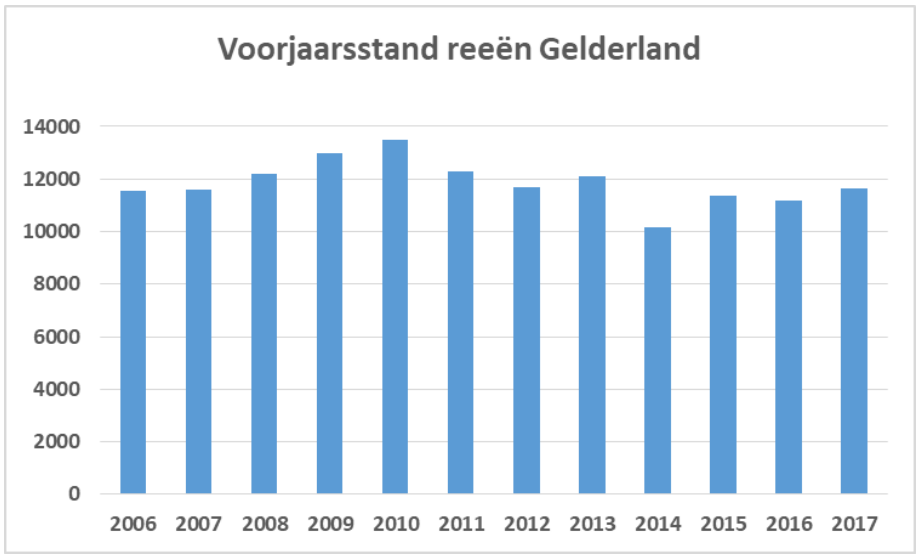
7.2 GEWENSTE STANDEN REEËN

Het vertrekpunt voor de gewenste standen in het Fbp is de situatie die is ontstaan door het in de vorige perioden uitgevoerde reeënbeheer. De intensiteit van het beheer wordt bepaald door de mate waarin belangen worden geschaad (verkeersveiligheid, bos, landbouw, natuur). Dit is gerelateerd aan de verschillende landschappen. Hiertoe kan in Gelderland grofweg onderscheid gemaakt worden in de volgende landschappen:
A) Grote aaneengesloten bos-heidelandschappen, met een extensieve infrastructuur.
Extensief reeënbeheer, delen geen beheer, met dichtheden op het niveau van de draagkracht, delen wel beheer vanwege het voorkomen van belangrijke schade aan bos en vanwege het verhogen van de verkeersveiligheid.
B) Multifunctioneel landschap gedomineerd door bos- en hei, met een intensieve infrastructuur, landbouwfunctie en woonfunctie.
Intensiever reeënbeheer, vrijwel geen delen zonder beheer, dichtheden onder het niveau van de draagkracht, gebiedsdekkend beheer vanwege het voorkomen van belangrijke schade aan bos en landbouw en vanwege het verhogen van de verkeersveiligheid.
C) Multifunctioneel landschap gedomineerd door landbouw maar ook inliggende bos en heide terreinen en allerlei landschapselementen, woonfunctie en intensieve infrastructuur.

Intensiever reeënbeheer, geen delen zonder beheer, dichtheden onder het niveau van de draagkracht, gebiedsdekkend beheer vanwege het voorkomen van belangrijke schade aan bos en landbouw en vanwege het verhogen van de verkeersveiligheid
D) Open landbouwlandschap, met landschapselementen, woonfunctie en intensieve infrastructuur.
Intensiever reeënbeheer, geen delen zonder beheer, dichtheden onder het niveau van de draagkracht, gebiedsdekkend beheer vanwege het voorkomen van belangrijke schade aan bos en landbouw en vanwege het verhogen van de verkeersveiligheid. In gebieden met een hoofdfunctie voor fruitteelt en of boomkwekerijen wordt gestuurd op zeer lage dichtheden.

7.3 TELLINGEN EN WERKPLAN SEIZOEN 2017/2018

De tellingen hebben plaatsgevonden zoals te doen gebruikelijk tijdens de maandwisseling maart / april. Voor de leefgebieden bestaande uit bos- en natuurlandschappen waar de reeën samen leven met edelherten is de trendtelling gecombineerd met de schemertelling van de edelherten. In de WBE's waar reeën en edelherten samen leven in het daar aanwezige cultuurlandschap zoals in de WBE Brummen en Nijkerk heeft de normale reeëntrendtelling plaatsgevonden.
De reeënstand is in Gelderland redelijk constant en varieert tussen de 10.000 en de 13.500 reeën. Vanaf 2010 is er sprake van een licht dalende trend. De lagere voorjaarsstand in 2014 was het gevolg van het vroege voorjaar in 2014. Dit had een negatief effect op de nauwkeurigheid van de tellingen eind maart begin april. De voedselsituatie was al zo goed dat een deel van de reeën niet meer de openlandschapsdelen kwamen.

Grafiek 40: Voorjaarsstand reeën in heel Gelderland

Regionaal zijn er wel verschillende tendensen. In de Achterhoek en in het cultuurlandschap rond de Veluwe is de stand stabiel. In het Veluwse bos is de trend licht dalend en in Rivierenland is de trend van de populatie licht stijgend.

faunabeheereenheid GELDERLAND

Werkplan ree seizoen 2017/2018

De basis voor dit werkplan ree is de gecoördineerde schemertelling die de WBE's al jaren eind maart/begin april uitvoeren dan wel de jaarrond inventarisaties van de jachthouders binnen het Centraal Veluws Natuurgebied.
Sinds 2014 wordt in Gelderland naast de schemertelling ook de MNA- telling (minimum number alive) volgens het VHR-telprotocol uitgevoerd. De WBE's in het Centrale Veluws Natuurgebied tellen de reeën via een aangepaste trendmethode tijdens de edelhertentellingen. De verkregen telgegevens worden in het digitale faunaregistratiesysteem geregistreerd totdat van voldoende jaren telgegevens beschikbaar zijn om een trend te kunnen bepalen.

Van Gelderland breed naar WBE-niveau

Reeën komen in Gelderland vrijwel gebiedsdekkend in hoge dichtheden en in alle landschappen voor. Binnen Gelderland is het leefgebied verdeeld in 3 regio's: de Achterhoek, de Veluwe en het Rivierenland. Voor iedere regio is vanuit de FBE een grofwildcoördinator aangesteld.

Een indicatie van de werkelijkheid

De voorjaarsstand (VJS) geeft aan hoeveel reeën daadwerkelijk zijn waargenomen, uitgesplitst naar geslacht en leeftijd. Het aantal niet aangesproken (NA) reeën wordt verhoudingsgewijs over de geslachten verdeeld, wat uiteindelijk resulteert in een geslachtverhouding.
Voor heel Gelderland wordt gerekend met een aanwas van 70% van het totaal aantal waargenomen vrouwelijke dieren. Het valwild - de in FRS opgegeven dood gevonden reeën en de reeën die zijn aangereden - van het afgelopen seizoen dient als aanduiding voor het te verwachten valwild in seizoen 2017-18. Landelijk ligt het gemiddelde op 10% aanrijdingen van de populatie. Het percentage wildaanrijdingen wordt berekend over de voorjaarstand van het voorgaande seizoen. Deze gegevens gecombineerd met het gevraagde afschot resulteert in een te verwachten doelstand 2018.
Het is een gegeven dat nooit alle reeën worden geteld, wat maakt dat dit werkplan een indicatie is van de werkelijkheid.

Oost-Gelderland

Voor de Achterhoek geldt dat de voorjaarstand nagenoeg is gelijk aan voorgaande jaren. Met een totale afschotaanvraag van 1.915 stuks wordt minder dan de aanwas weggenomen. Het aantal aanrijdingen is stijgende, een percentage van 13%. Aan de hand van deze gegevens is de verwachting dat de stand licht zal afnemen. Dit seizoen zal WBE Steenderen zich voorbereiden op een zelfstandig reeënbeheer, los van WBE IJssel Oost.

Veluwe

Dit jaar is de stand hoger dan in 2016, maar komt overeen met die van 2015. Ook op de Veluwe is het aantal aanrijdingen toegenomen, met 66 stuks tot totaal 500. Met het gevraagde afschot, welke overeenkomt met die van 2016, wordt minder dan de aanwas weggenomen. De verwachting is dat de stand stabiel blijft.

faunabeheereenheid
GELDERLAND

Rivierenland

In deze regio leven beduidend minder reeën, wat overeenkomt met het lage percentage aanrijdingen met reeën: 8%. Absoluut stijgt het aantal aangereden reeën licht. De stand neemt jaarlijks met ca. 70 reeën toe. Met het huidige afschot van 467 reeën wordt minder dan de aanwas weggenomen. De verwachting is dat de stand stabiel zal blijven.

Situatie Gelderland breed en te nemen maatregelen

In Gelderland zijn 11.667 reeën geteld, meer dan voorgaande jaren. Uit het werkplan valt op te maken dat de stand met ca. 600 reeën af zal nemen, wat niet significant is om een daling van het aantal wildaanrijdingen te bewerkstelligen. Reeën brengen de meeste schade toe aan de verkeersveiligheid: 12% van de reeënpopulatie is het afgelopen seizoen (1 april-1 april) doodgereden, of te wel 1.288 reeën, wat te veel is.
FBE Gelderland is afgelopen seizoen gestart met de pilot 'Uitvoeringsplan vermindering aantal aanrijdingen met reeën'. Drie WBE's per regio zijn gevraagd aan deze pilot mee te werken en samen met lokale stakeholders als terreineigenaren, wegbeheerders en Vereniging het Reewild mitigerende maatregelen te treffen om het aantal aanrijdingen te doen afnemen. Komend seizoen zal de pilot worden uitgebreid.

faunabeheereenheid
GELDERLAND

Werkplan ree 2017-'18	voorjaarsstand per wildtypering (VJS)											aanwas		valwild				aanvraag afschot					doelstand
Leefgebied Oost-Gelderland	♂	♂	♂	♂	♀	♀	♀	♀	Totaal	VJS 2017	VJS 2016	geslachts verhouding	aanwas (70% reegeiten)	Doodgevonden	Aanrijdingen	Totaal	% aanrijdingen op VJS 2016	aantal	percentage	aantal	percentage	Totaal	VJS 2018
Wildbeheereenheid	Kalf	Bok	NA	totaal	Kalf	Geit	NA	totaal	NA									♂	♂	♀	♀		
Aalten	0	127	6	133	0	208	15	223	21	356	360	1,67	156	6	44	50	12%	61	46%	65	29%	126	336
Achterveld, 't	6	12	0	18	7	20	0	27	0	45	46	1,50	19	2	1	3	2%	14	78%	16	59%	30	31
Berkelstreek, De	44	86	4	134	48	146	7	201	11	335	266	1,51	141	4	64	68	24%	56	42%	66	33%	122	286
Bevermeer	11	29	6	46	10	45	10	65	16	111	108	1,42	46	1	20	21	19%	20	44%	20	31%	40	96
Gendringen Bergh	16	79	1	96	35	128	3	166	4	262	314	1,72	116	7	53	60	17%	35	36%	42	25%	77	241
Gorssel	29	60	1	90	56	107	2	165	3	255	266	1,84	116	4	30	34	11%	42	47%	52	31%	94	243
Hengelo	31	61	11	103	38	93	19	150	30	253	235	1,47	105	3	33	36	14%	40	39%	43	29%	83	239
Hummelo Keppel	18	64	14	96	16	72	16	104	30	200	228	1,08	73	3	45	48	20%	43	45%	60	58%	103	122
IJssel Oost/Steenderen	140	200	0	340	155	230	0	385	0	725	680	1,13	270	7	58	65	9%	109	32%	109	28%	218	712
Liemers, De	5	10	0	15	4	18	1	23	1	38	37	1,48	16	1	5	6	14%	8	52%	8	35%	16	32
Lochem	93	197	0	290	97	239	0	336	0	626	523	1,16	235	6	54	60	10%	98	34%	100	30%	198	603
Oost Gelre	45	83	0	128	33	116	0	149	0	277	215	1,16	104	1	44	45	20%	37	29%	43	29%	80	256
Rekken	33	78	4	115	32	115	7	154	11	269	251	1,34	108	4	31	35	12%	39	34%	42	27%	81	261
Rijnwaarden	32	48	0	80	33	66	0	99	0	179	169	1,24	69	5	5	10	3%	30	38%	33	33%	63	175
Ruurlo	29	58	0	87	30	82	0	112	0	199	264	1,29	78	3	37	40	14%	37	43%	43	38%	80	157
Winterswijk	59	118	20	197	60	193	36	289	56	486	534	1,47	203	24	53	77	10%	137	70%	159	55%	296	316
Wisch	22	54	2	78	41	93	5	139	7	217	272	1,78	97	7	26	33	10%	24	31%	48	35%	72	209
Zelhem Doetinchem	36	97	9	142	65	119	15	199	24	341	410	1,41	140	5	62	67	15%	61	43%	75	38%	136	278
Totaal Oost-Gelderland	649	1.461	77	2.187	760	2.090	137	2.987	214	5.174	5.178	1,37	2.091	93	665	758	13%	891	41%	1.024	34%	1.915	4.592

faunabeheereenheid
GELDERLAND

Werkplan ree 2017-'18	voorjaarsstand per wildtypering (VJS)											aanwas		valwild				aanvraag afschot					doelstand
Leefgebied Rivierenland	♂	♂	♂	♂	♀	♀	♀	♀	Totaal	VJS 2017	VJS 2016	geslachts verhouding	aanwas (70% reegeiten)	Doodgevonden	Aanrijdingen	Totaal	% aanrijdingen op VJS 2016	♂: aantal	♂: percentage	♀: aantal	♀: percentage	Totaal	VJS 2018
Wildbeheereenheid	Kalf	Bok	NA	totaal	Kalf	Geit	NA	totaal	NA														
Bommelerwaard, De	5	24	8	37	8	26	10	44	18	81	86	1,21	31	6	8	14	9%	12	33%	12	27%	24	74
Circul van de Ooij en Millingen	16	22	0	38	16	35	0	51	0	89	105	1,34	36	1	9	10	9%	13	34%	15	29%	28	87
Groot Buren	45	84	0	129	61	100	0	161	0	290	289	1,25	113	6	19	25	7%	42	33%	46	29%	88	290
Land van Gelre	54	51	0	105	57	132	0	189	0	294	224	1,80	132	8	35	43	16%	45	43%	45	24%	90	293
Maas en Waal West	7	25	5	37	11	27	7	45	12	82	51	1,21	31	3	7	10	14%	10	27%	10	22%	20	83
Midden Betuwe	7	12	3	22	9	18	5	32	8	54	49	1,48	23	2	5	7	10%	10	46%	11	34%	21	49
Neder Betuwe	3	2	0	5	2	7	0	9	0	14	12	1,80	6	0	0	0	0%	2	40%	1	11%	3	17
Over Betuwe Oost**	6	17	1	24	6	35	4	45	5	69	115	1,83	31	1	5	6	4%	10	41%	18	40%	28	66
Tielerwaard Oost	9	18	1	28	6	24	2	32	3	60	55	1,12	22	1	3	4	5%	11	39%	11	35%	22	56
Tielerwaard West	32	59	2	93	45	82	4	131	6	224	211	1,40	92	3	18	21	9%	26	28%	26	20%	52	243
Vijfheerenlanden	6	24	2	32	7	39	3	49	5	81	79	1,56	35	3	1	4	1%	13	41%	14	28%	27	85
Wijchen en Waal	31	59	1	91	44	73	1	118	2	209	208	1,30	83	6	13	19	6%	32	35%	32	27%	64	209
Totaal Rivierenland	221	397	23	641	272	598	36	906	59	1.547	1.484	1,41	634	40	123	163	8%	226	35%	241	27%	467	1.551

faunabeheereenheid
GELDERLAND

Werkplan ree 2017-'18	voorjaarsstand per wildtypering (VJS)											aanwas		valwild				aanvraag afschot					doelstand
Leefgebied Veluwe	♂	♂	♂	♂	♀	♀	♀	♀	Totaal	VJS 2017	VJS 2016	geslachts verhouding	aanwas (70% reegelten)	Doodgevonden	Aanrijdingen	Totaal	% aanrijdingen op VJS 2016	aantal	percentage	aantal	percentage	Totaal	VJS 2018
Wildbeheereenheid	Kalf	Bok	NA	totaal	Kalf	Geit	NA	totaal	NA									♂	♂	♀	♀		
Brummen	28	57	22	107	26	89	37	152	59	259	282	1,42	107	5	63	68	22%	44	41%	51	34%	95	203
Hoge Veluwe, NP de	20	63	0	83	13	54	0	67	0	150	155	0,81	47	2	5	7	3%	3	4%	3	4%	6	184
IJssellanden, De	1	5	5	11	1	7	9	17	14	28	24	1,49	12	0	15	15	63%	4	36%	4	24%	8	17
IJsselvallei	20	78	13	111	41	139	34	214	47	325	260	1,93	150	16	70	86	27%	73	66%	80	37%	153	236
Lunteren	17	32	0	49	22	35	0	57	0	106	54	1,16	40	1	4	5	7%	11	22%	11	19%	22	119
Midden Veluwe incl. SHD	5	26	3	34	12	28	5	45	8	79	238	1,32	31	0	21	21	9%	24	70%	23	51%	47	42
Nijkerk	114	205	0	319	119	297	0	416	0	735	700	1,30	291	2	34	36	5%	69	22%	75	18%	144	846
Noord Oost Veluwe	93	270	19	382	95	245	16	356	35	738	320	0,93	249	1	68	69	21%	85	22%	92	26%	177	741
Noord West Veluwerand	10	20	0	30	12	23	0	35	0	65	81	1,17	25	5	11	16	14%	10	33%	8	23%	18	56
Oldebroek Oosterwolde	2	18	5	25	7	16	7	30	12	55	31	1,18	21	1	5	6	16%	6	24%	5	17%	11	59
Schaffelaar, De**	7	21	2	30	7	41	6	54	8	84	111	1,77	38	0	4	4	4%	13	43%	16	30%	29	89
Stroomgebied Voorsterbeek	10	58	5	73	20	74	8	102	13	175	165	1,41	72	3	35	38	21%	30	41%	35	34%	65	144
Vale Ouwe, De	40	82	0	122	40	86	0	126	0	248	160	1,03	88	4	23	27	14%	38	31%	36	29%	74	235
Vallei, De	5	12	3	20	11	19	7	37	10	57	37	1,87	26	1	5	6	14%	4	20%	10	27%	14	63
Veluwe Noord West	102	212	0	314	113	189	0	302	0	616	629	0,96	211	3	54	57	9%	87	28%	83	27%	170	600
Zuid Oost Veluwe	54	134	0	188	54	148	0	202	0	390	440	1,07	141	5	36	41	8%	63	34%	75	37%	138	352
Zuid Veluwe West	49	77	0	126	35	125	0	160	0	286	286	1,27	112	1	25	26	9%	30	24%	39	24%	69	303
Zuid West Veluwe*	50	250	0	300	50	200	0	250	0	550	550	0,83	175	3	22	25	4%	20	7%	20	8%	40	660
Totaal Veluwe	627	1.620	77	2.324	678	1.815	129	2.622	206	4.946	4.523	1,13	1.836	53	500	553	11%	614	26%	666	25%	1.280	4.949

Werkplan ree 2017-'18	voorjaarsstand per wildtypering (VJS)											aanwas		valwild				aanvraag afschot					doelstand
Gelderland	♂	♂	♂	♂	♀	♀	♀	♀	Totaal	VJS 2017	VJS 2016	geslachts verhouding	aanwas (70% reegeiten)	Doodgevonden	Wild aanrijdingen	Totaal	% aanrijdingen op VJS 2016	♂ aantal	♂ percentage	♀ aantal	♀ percentage	Totaal	VJS 2018
Regio	Kalf	Bok	NA	totaal	Kalf	Geit	NA	totaal	NA														
Oost-Gelderland	649	1.461	77	2.187	760	2.090	137	2.987	214	5.174	5.178	1,37	2091	93	665	758	13%	891	41%	1024	34%	1.915	4.592
Rivierenland	221	397	23	641	272	598	36	906	59	1.547	1.484	1,41	634	40	123	163	8%	226	35%	241	27%	467	1.551
Veluwe	627	1.620	77	2.324	678	1.815	129	2.622	206	4.946	4.523	1,13	1836	53	500	553	11%	614	26%	666	25%	1280	4.949
Totaal	1.497	3.478	177	5.152	1.710	4.503	302	6.515	479	11.667	11.185	1,26	4.561	186	1.288	1.474	12%	1731	34%	1.931	30%	3.662	11.092

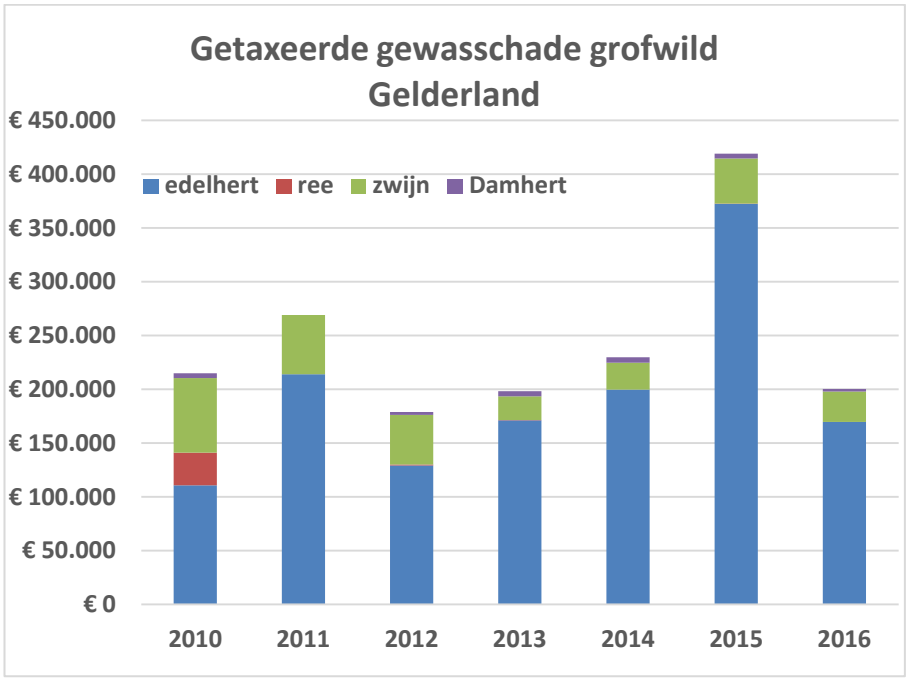
Tabel 46: werkplan reeën naar regio en Gelderlandbreed

8. LANDBOUWSCHADE

De gegevens over de getaxeerde landbouwschade in 2016 aangericht door grofwild zijn door Bij12/unit Faunafonds (Faunafonds) aangeleverd. De taxaties zijn uitgevoerd door het Faunafonds nadat een grondgebruiker een Verzoekschrift Tegemoetkoming Faunaschade heeft ingediend bij het Faunafonds. Het betreft schade aangericht in geheel Gelderland door wilde zwijnen, damherten, edelherten en reeën.

Gewasschade

De getaxeerde schade aan landbouwgewassen aangericht door de soorten edelhert, wild zwijn en ree zijn hieronder in de grafiek met bijbehorende tabel weergegeven. De getaxeerde gewasschade is in de periode van 2008 tot en met 2012 gestegen van iets minder dan € 100.000 naar circa € 235.000 in 2012. Deze sterke stijging is volledig op conto van de edelherten te schrijven. De getaxeerde gewasschade is van circa € 61.000 in 2008 gestegen tot € 184.000 in 2012.

Grafiek 41: Getaxeerde gewassschade per jaar per diersoort

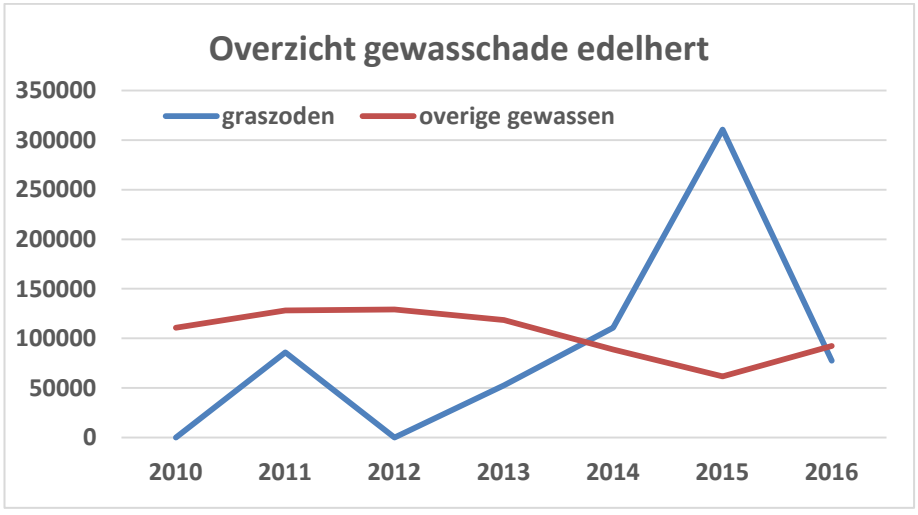
	damhert	ree	zwijn	edelhert	Totaal
2010	€ 4.572	€ 30.347	€ 69.302	€ 110.774	€ 214.995
2011	€ 0	€ 0	€ 54.957	€ 214.122	€ 269.079
2012	€ 2.754	€ 1.078	€ 46.009	€ 129.041	€ 178.882
2013	€ 4.667	€ 223	€ 22.138	€ 171.217	€ 198.245
2014	€ 5.079	€ 0	€ 25.067	€ 199.620	€ 229.766
2015	€ 4.364	€ 217	€ 42.103	€ 372.305	€ 418.989
2016	€ 2.336	€ 0	€ 28.037	€ 169.796	€ 200.169
Totaal	€ 23.772	€ 31.865	€ 287.613	€ 1.366.875	€ 1.710.125

Tabel 47: Getaxeerde gewasschade in cijfers

De pieken in 2011, 2014 en 2015 werden veroorzaakt door de getaxeerde schade aan graszoden in Nieuw Millegen. In 2016 is 79% van de getaxeerde schade veroorzaakt door edelherten en 2% door damherten. De resterende 19% komt op conto van wilde zwijnen.

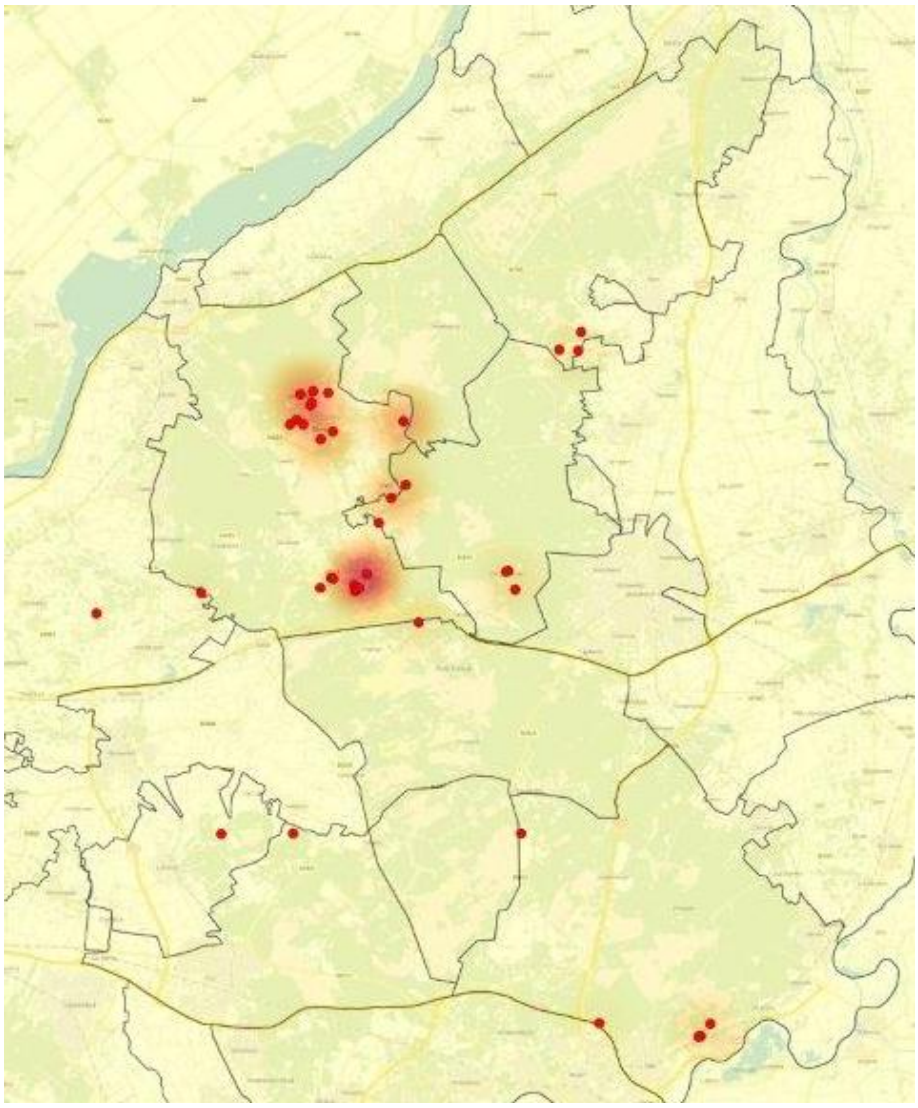
Edelherten schade

Vanaf 2010 schommelt de gewasschade aangericht door edelherten rond de € 100.000 per jaar. Voor 2010 was de gewasschade door edelherten beduidend lager.

Grafiek 42: Gewasschade edelhert naar soort

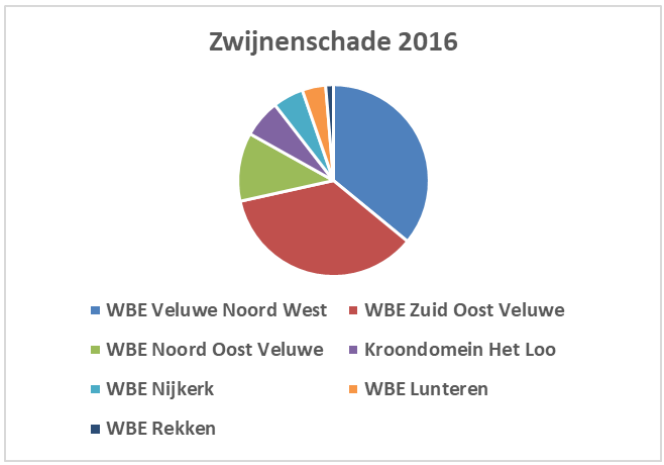
Hieronder is de gewasschade van de edelherten in 2016 weergegeven via een intensiteitskaartje. Het leeuwendeel van de getaxeerde landbouwschade (82%) bevindt zich binnen de Agrarische Enclave.

Kaart 4: Overzicht landbouwschade Agrarische Enclave

Wilde zwijnenschade

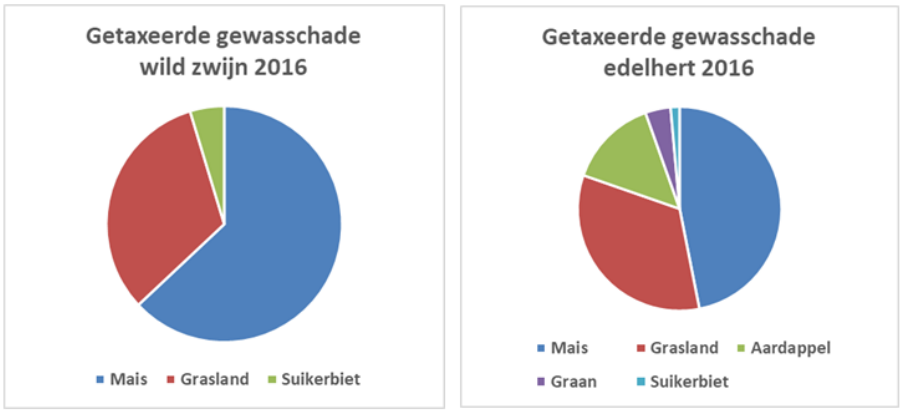
In 2016 is € 28.037 aan zwijnenschade getaxeerd. Deze is als volgt verdeeld over de verschillende WBE's. In 2016 is er geen zwijnenschade getaxeerd in WBE Land van Gelre, nabij Groesbeek.

Grafiek 43: Schade veroorzaakt door wilde zwijnen

Welke gewassen?

Hieronder is weergegeven aan welke gewassen de schade in 2016 is getaxeerd.

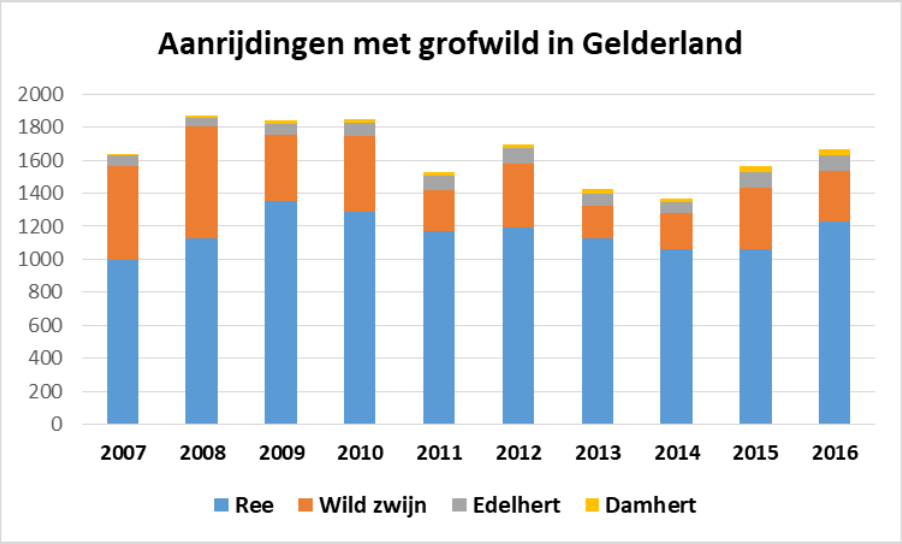

Grafiek 44: Schade veroorzaakt door wilde zwijnen en edelherten naar gewas (excl graszoden)

De meeste schade wordt door wilde zwijnen en edelherten aangericht aan maïs en grasland. Bij maïs is dit vraat, bij grasland betreft het vraat door edelherten en wroetschade in de grasmat door wilde zwijnen.

9. AANRIJDINGEN MET GROFWILD

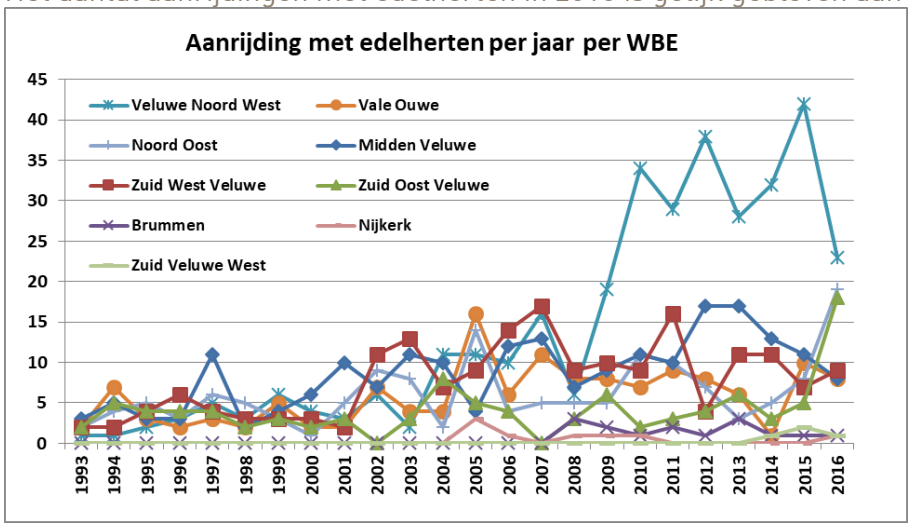
In Gelderland zijn in 2016 1.668 aanrijdingen met grofwild geregistreerd als volgt verdeeld naar soort: ree (1.227), wild zwijn (306), edelhert (96) en damhert (39) . Ten opzichte van 2015 (1.568) is het totaal aantal met 7% gestegen. De aanrijdingen met reeën namen toe met 16%. Bij zwijn en damhert daalde het aantal met respectievelijk 28% en 19%. Het aantal aanrijdingen met edelherten bleef op hetzelfde niveau.

Grafiek 45: Aanrijdingen met grofwildsoorten Gelderlandbreed

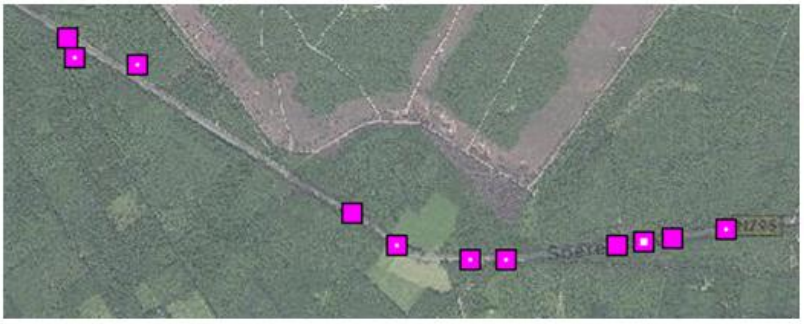
9.1 EDELHERTEN

Het aantal aanrijdingen met edelherten in 2016 is gelijk gebleven aan het aantal in 2015 namelijk 96.

Grafiek 46: Aantal aanrijdingen met edelherten per jaar op WBE-niveau

De trend Gelderlandbreed is stabiel. Per WBE zijn de trends sterk verschillend. Het aantal aanrijdingen is in WBE Zuid Oost Veluwe (+260%) en WBE Noord Oost Veluwe (+138%) het sterkst gestegen. Ook in WBE Zuid West Veluwe is het aantal gestegen (+29%). In WBE Veluwe Noord West is het aantal aanrijdingen al jaren het hoogst.
In 2016 is het aantal aanrijdingen het sterkst gedaald (-45%) van 42 naar 23 aanrijdingen. Ook in de WBE's Midden Veluwe (-27%) en De Vale Ouwe (-20%) is het aantal aanrijdingen gedaald.
De sterke toename van het aantal aanrijdingen in WBE Noord Oost Veluwe vindt geconcentreerd plaats op de provinciale weg (N795) tussen Tongeren en Nunspeet en dan voornamelijk daar waar de Eperweg overgaat in Soerelseweg.

Wat de aanleiding is voor deze sterke toename op deze locatie is nog niet geheel duidelijk. Of een toenemende stand hier een rol in speelt of een verandering in terreinbenutting de oorzaak is, is nog niet duidelijk.

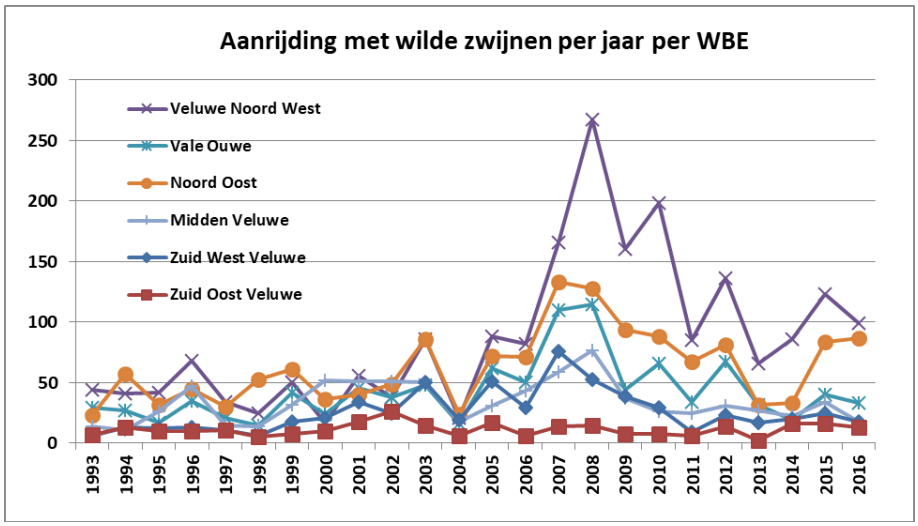
Ook op de Zuid Oost Veluwe is de stijging van het aantal aanrijdingen sterk geconcentreerd. Het aantal aanrijdingen is sterk gestegen op de Koningsweg en de Hoenderloseweg.
Het ging voornamelijk om kaalwild wat vermoedelijk afkomstig was uit het Deelerwoud. De vraag was natuurlijk wat deden ze daar? De edelherten foerageerden hier op de aanwezige eikels in de wegberm.
De aanrijdingen vonden plaats in de periode van 8 november 2016 tot en met 11 december 2016. Blijkbaar waren toen de eikels op.

Kaart 5: Visualisatie aanrijdingen op wegen

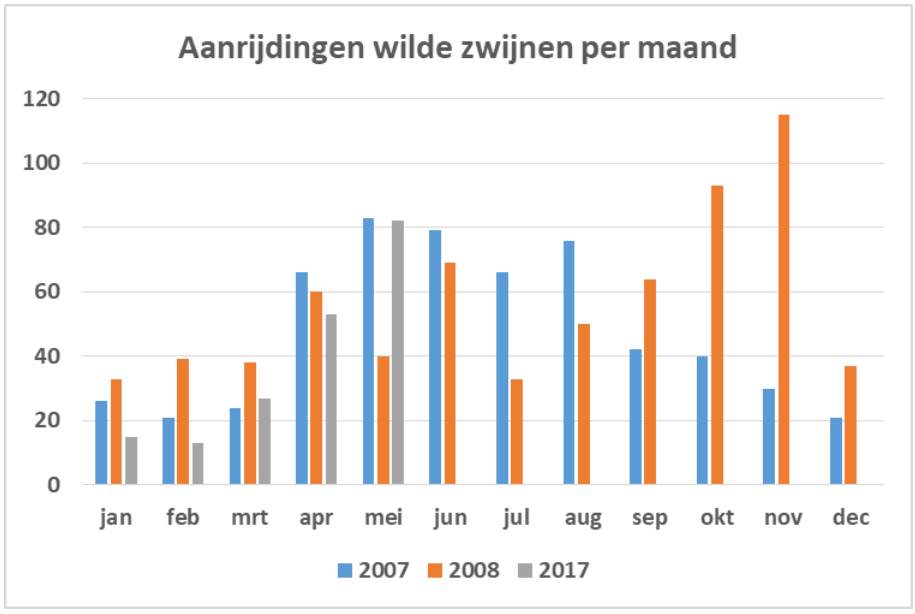
9.2 WILDE ZWIJNEN

Het aantal aanrijdingen met zwijnen is op de Veluwe in 2016 met 20% gedaald ten opzichte van 2015. Op zich is dit wel bijzonder vanwege de hoge aantallen de laatste jaren. Veel zwijnen betekenen niet automatisch veel aanrijdingen, het voedselaanbod blijkt de bepalende factor te zijn.

Grafiek 47: Aantal aanrijdingen met wilde zwijnen per jaar op WBE-niveau

De trend van de aanrijdingen met wilde zwijnen op WBE-niveau is redelijk in lijn met de daling op Veluwe-niveau. In de volgende WBE's is het aantal aanrijdingen gedaald: WBE Midden Veluwe (-47%), WBE Zuid West Veluwe (-28%, Veluwe Noord West (-20%), WBE Zuid Oost Veluwe (-19%) en de WBE De Vale Ouwe (-18%). Alleen in de WBE Noord Oost Veluwe is sprake van een lichte stijging (+4%).Buiten de Veluwe zijn 4 aanrijdingen met zwijnen geregistreerd. 3 aanrijdingen binnen de WBE Land van Gelre en 1 aanrijding binnen de WBE Gorssel.

Grafiek 48: de aanrijdingen met wilde zwijnen uitgezet naar maand

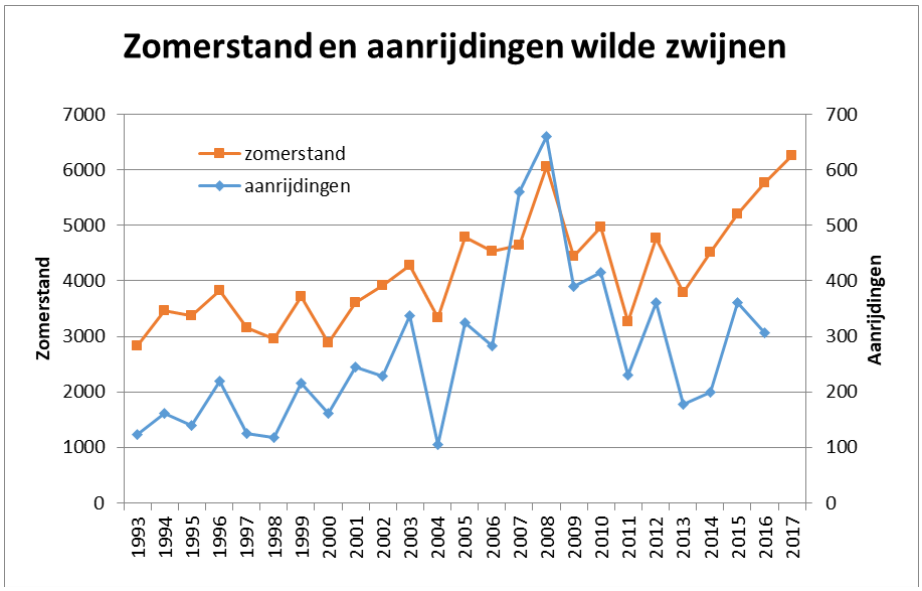
De omstandigheden van een verslechterend voedselaanbod met veel zwijnen leidt tot een snelle toename van het aantal aanrijdingen. De toename van het aantal aanrijdingen dit voorjaar illustreert dit goed. De voedselsituatie verslechtert als gevolg van het kiemen van de eikels en de beukennoten. Tegelijkertijd nemen de aantallen zwijnen toe als gevolg van de geboorte van de biggen. En door de groei van de biggen neemt ook de energiebehoefte nog eens toe.
Eenzelfde toename van januari tot en met mei zien we in 2017. Het aantal aanrijdingen blijft gedurende de zomer op een hoog niveau. Nog steeds een situatie met veel zwijnen en een gering voedselaanbod. Dit kunnen we ook voor de aankomende zomer verwachten.

Het verloop vanaf september wordt bepaald door de hoeveelheid mast. Is er sprake van een gemiddelde of een goede mast, dan gaat het aantal aanrijdingen weer dalen. Is er sprake van een geringe mast zoals in de herfst van 2008, dan zien we na de toename in mei tot en met juni een nieuwe toename die piekt in november. Het bijzondere van deze piek is dat die optreedt in een situatie dat de aantallen zwijnen door afschot snel minder worden. Wat gebeurd er? Door het ontbreken van mast worden de wegbermen bovenmatig aantrekkelijk om te foerageren. Ze vinden hier gras, wortels en bodemdiertjes. Dit zegt ook iets over de geringe aantrekkelijkheid van de bosbodems van de Veluwe. De meeste bodems zijn te zuur om aantrekkelijk te zijn.

De mastverwachting is sterk bepalend voor wat we aankomend seizoen mogen verwachten. De inschatting is dat de hoeveelheid mast aankomende herfst tussen die van 2007 en 2008 in zit. Dit betekent eerst een daling van het aantal aanrijdingen zodra de mast begint te vallen en een stijging zodra de mast op begint te raken. Dat punt zal naar verwachting ergens in november / december liggen. Dit kan lokaal nogal verschillen en wordt ook gelijk zichtbaar in een stijging van het afschot, de methode aanzit met lokvoer wordt weer effectief.

Zichtbaarheid

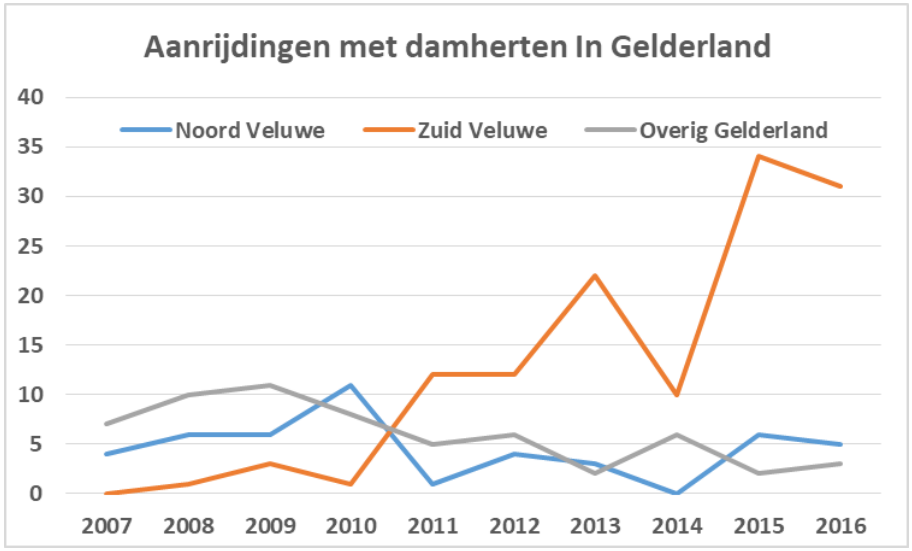
De zichtbaarheid van wilde zwijnen is direct gerelateerd aan het voedselaanbod. Tijdens zo'n overdaad aan mast kunnen de zwijnen hun maag binnen enkele uren volvreten. En kunnen ze als alleseter de rest van de dag rusten. Een kenmerk dat zwijnen het slecht krijgen is dat ze dag actief worden om de hele dag naar voedsel te zoeken.

Grafiek 49: Relatie tussen zomerstand en aantal aanrijdingen met wilde zwijnen

9.3 DAMHERTEN

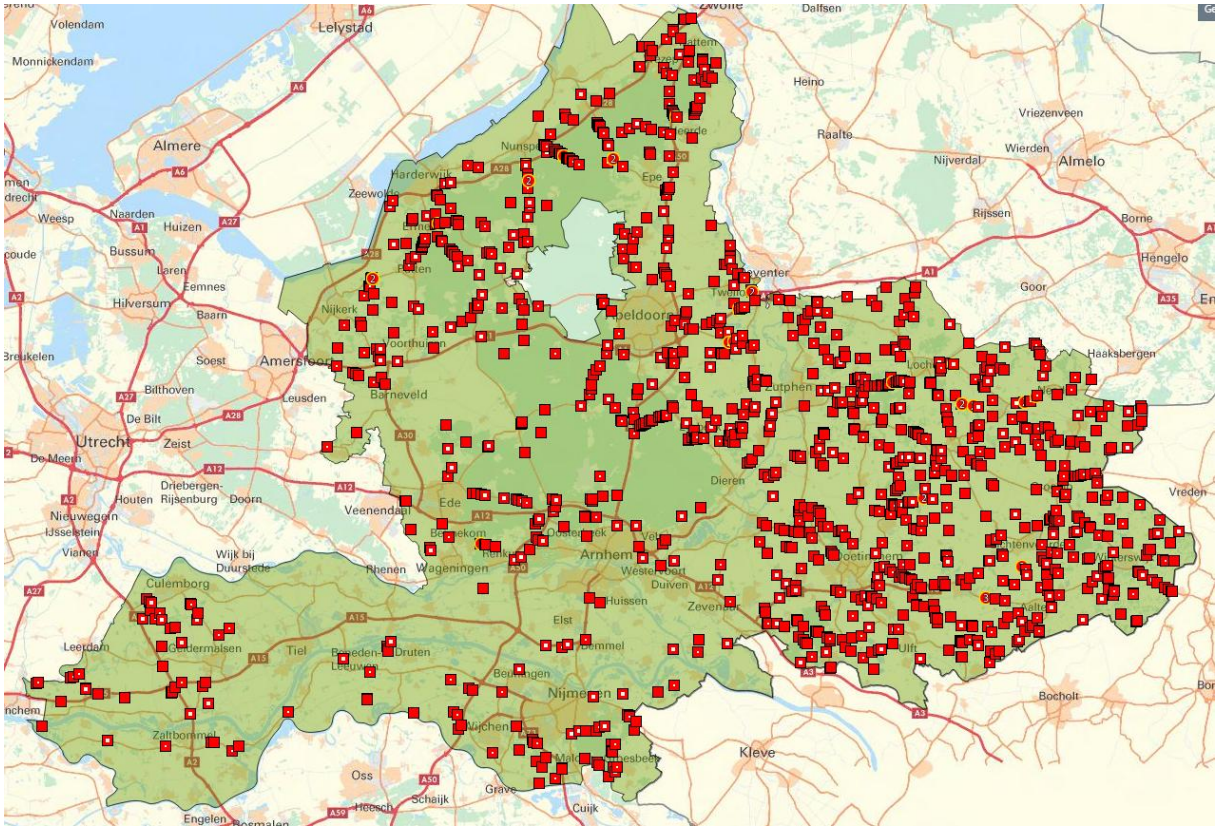
Het voorkomen van damherten is nogal divers. De populatie op de Noord Veluwe is in aantallen beperkt. Op de Zuid Veluwe is groei binnen een afschotvrije zone mogelijk. De toename in aantallen leidt sinds 2010 ook tot een toename van het aantal aanrijdingen. In 2014 was er een jaar met belangrijk minder aanrijdingen, hierna is het versneld gestegen. In 2016 is het aantal aanrijdingen op de Zuid Veluwe gestabiliseerd op hetzelfde niveau van 30 à 35 stuks per jaar.

Grafiek 50: Aantal aanrijdingen met damherten Gelderland breed

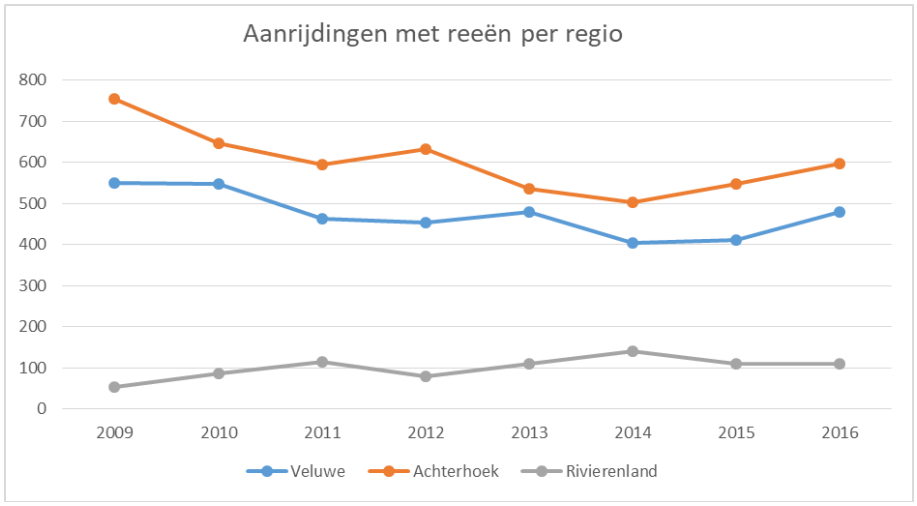
9.4 REEËN

Bijna driekwart van alle aanrijdingen met grofwild in Gelderland betreft een aanrijding met een ree. Ten opzichte van 2015 is het aantal aanrijdingen met reeën met 16% toegenomen.

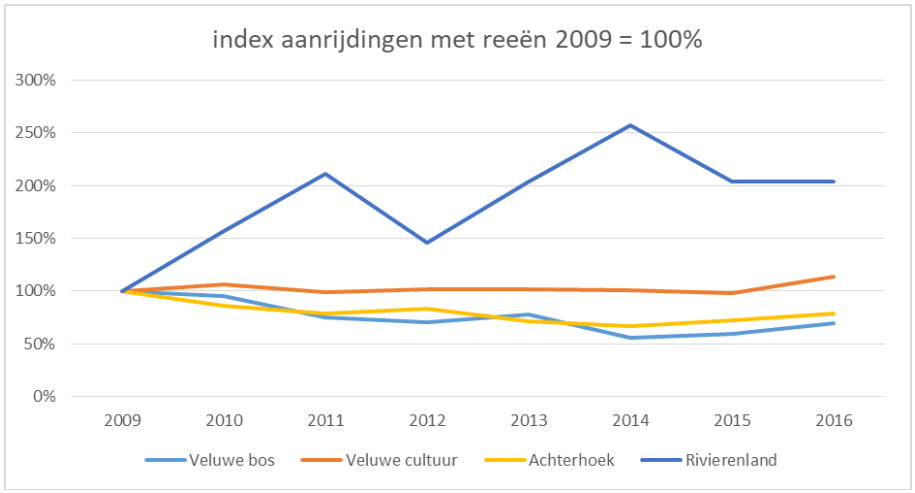
Kaart 6: Visualisatie aantal aanrijdingen met reeën Gelderland breed

Aanrijdingen met reeën per regio

Grafiek 51: Verloop aanrijdingen met reeën per regio

Het aantal aanrijdingen in de Achterhoek varieert tussen 500 en de 760 stuks. Op de Veluwe varieert het tussen 400 en 550 aanrijdingen. De variatie tussen de jaren is hier geringer. In Rivierenland varieert het aantal aanrijdingen tussen de 50 stuks en 140 stuks per jaar. De vraag is of de gegevens van alle aanrijdingen inmiddels beschikbaar komen.
Tot 2014 daalt het aantal aanrijdingen in de regio's Veluwe en Achterhoek en stijgt in Rivierenland licht. Vanaf 2014 lijkt er iets te veranderen, de daling in de regio's Achterhoek en Veluwe zet zich om in een stijging. De absolute aantallen zitten nog wel onder het hoogste aantal aanrijdingen in 2009. In Rivierenland wederom een omgekeerd beeld in plaats van een stijging een langzame daling in 2015 en 2016.

Grafiek 52: Index aantal aanrijdingen met reeën vanaf 2009

Hierna zijn de 20 WBE's vermeld waar in 2016 de meeste aanrijdingen met reeën zijn geregistreerd. De maximum aantallen variëren van 27 tot 65 stuks geregistreerde aanrijdingen per WBE in 2016. In deze 20 WBE's is driekwart van alle aanrijdingen in Gelderland geregistreerd.

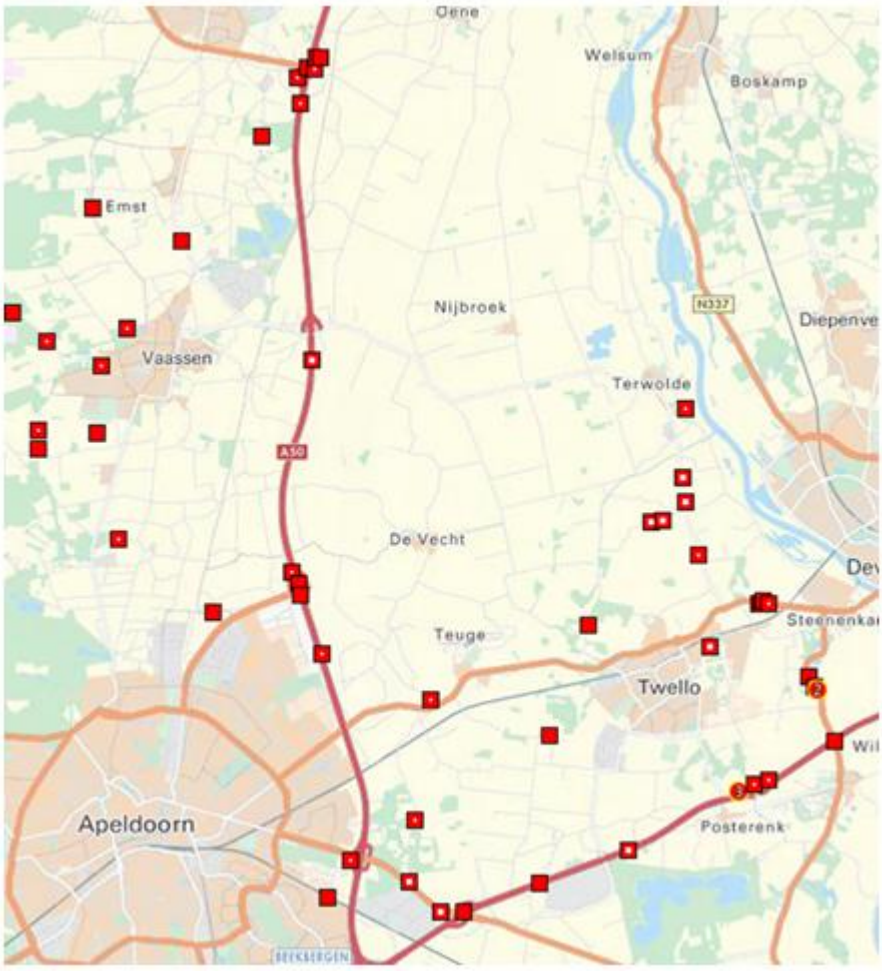
Nr.	WBE	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Gem. 5 j
1	Veluwe Noord West	88	92	128	115	64	68	101	58	75	65	73
2	IJsselvallei	29	41	38	52	50	45	44	54	54	63	52
3	Noord Oost Veluwe	79	81	85	66	74	58	51	47	50	61	53
4	Winterswijk	55	73	71	78	58	73	46	38	41	58	51
5	Gendringen-Bergh	54	74	86	62	43	57	47	33	49	55	48
6	Lochem e.o.	58	75	60	87	70	63	65	60	54	54	59
7	Zelhem/Doetinchem	29	61	76	42	33	43	51	51	52	53	50
8	De Berkelstreek	46	40	51	51	42	43	35	26	43	48	39
9	IJssel Oost	47	48	81	46	52	48	48	51	49	48	49
10	Nijkerk e.o	22	50	42	54	33	47	34	42	40	46	42
11	Aalten e.o.	30	40	46	30	39	38	26	29	42	45	36
12	Brummen e.o.	50	36	52	43	35	38	41	29	38	42	38
13	Hummelo en Keppel	40	43	38	20	29	20	16	29	24	37	25
14	Oost Gelre	28	21	40	24	20	29	29	18	26	37	28
15	Zuid Oost Veluwe	20	21	19	28	17	11	22	13	15	35	19
16	Rekken e.o.	19	29	45	23	37	28	19	32	28	34	28
17	Str Voorsterbeek	41	23	44	33	37	28	30	40	29	32	32
18	Ruurlo	35	40	28	47	34	54	51	33	33	31	40
19	Land van Gelre	0	0	16	2	36	17	33	36	27	30	29
20	Wisch	23	28	41	28	34	35	40	32	38	27	34

Tabel 48: De 20 WBE's waar de meeste aanrijdingen met reeën plaatsvinden

Speerpunt binnen het beheer van de reeën in Gelderland, is door middel van beheer en maatwerkaanpak een substantiële vermindering van het aantal aanrijdingen te bereiken. Als eerste zijn de WBE s gevraagd hun toegewezen afschot te realiseren en met hun beheer in te spelen op de lokale situaties waar veel aanrijdingen met reeën plaatsvinden. De kaarten in het Faunaregistratiesysteem geven in het grootste deel van Gelderland realtime inzicht in de aanrijdingen. De oproep is meer effectgericht afschot te plegen en de kaarten te gebruiken om samen met de gebiedsdeskundige faunabeheerders ideeën te vinden die het aantal aanrijdingen kunnen verminderen.

Wegen zonder aanrijdingen

De meeste aandacht gaat uit naar de wegen waar de meeste aanrijdingen plaatsvinden. Misschien valt er veel te leren van de wegen waar vrijwel geen aanrijdingen met reeën plaatsvinden. Voorwaarde is natuurlijk dat de wegen door het leefgebied van reeën lopen.

Kaart 7: Detailkaart aanrijdingen ten noordoosten van Apeldoorn